

De anarchist in de krant

Een studie naar mediarepresentatie en media-
ervaring van anarchisten in Nederland

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

6 februari 2014

Pim de Vleeschhouwer, 6167764 (pim.devleeschhouwer@student.uva.nl)

Begeleiders: Judith van den Boogert & Yatun Sastramidjaja

*Bachelorscriptie Algemene Sociale Wetenschappen, Domein Conflictstudies. Faculteit der
Maatschappij- en Gedragwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam.*

Dankwoord

Zonder de hulp van een aantal mensen was deze scriptie waarschijnlijk niet tot stand gekomen. Allereerst wil ik de respondenten bedanken, die veel tijd opzij hebben gezet om zich interviews te laten afnemen en wiens contact ik als zeer vriendelijk en gastvrij heb ervaren. Ik had bovendien nooit op een bevredigende manier in contact kunnen komen met de respondenten zonder mijn gatekeeper, die me bekend heeft gemaakt op de onderzoekslocatie en altijd bereid was te helpen met het onderzoek.

Hierbij wil ik ook heel graag mijn begeleiders bedanken voor de heldere en uitgebreide feedback tijdens het onderzoeksproces en de steun die ze me gegeven hebben bij mijn keuze voor het onderwerp en uitwerking ervan in het onderzoek.

Daarnaast ben ik veel dank verschuldigd aan een aantal personen voor het lezen van stukken tekst tijdens het onderzoeksproces en het bereid zijn tot geven van gedegen feedback en houden van constructieve gesprekken tijdens het schrijfproces: Lisa Gotoh, Eline Splinter, Omar van der Veen, Gerrit de Boer en Annie Biemans.

Ik ben twee personen in het bijzonder zeer dankbaar. Ten eerste Lotte de Vleeschhouwer voor de constructieve feedback, het helpen met verwerken van interviews, haar no-nonsense benadering en de hoeveelheid tijd die ze opzij heeft gezet om mij te helpen. Ten tweede Simon Huber, die ik niet alleen erkentelijk ben voor zijn goed ingevoerde feedback, maar wiens bereidheid tot hulp grenzeloos was in de zin dat hij hielp met het verwerken van interviews, aanzette tot constructieve discussies over het onderwerp, mij geduldig bekend maakte met het codeerprogramma Atlas.ti, me zijn computer voor lange tijd zonder tegenprestatie liet gebruiken en altijd tijd wist vrij te maken om me te helpen.

Samenvatting

De focus van het onderzoek is tweeledig geweest. Enerzijds is onderzocht in hoeverre anarchisten en anarchisme aan marginaliseringsmiddelen onderhevig zijn geweest in mediaberichtgeving. Anderzijds is geprobeerd inzicht te krijgen in de relatie tussen anarchisten en media, door te onderzoeken wat de ervaringen van anarchisten omtrent media zijn en of anarchisten gevolgen omschrijven door mediaberichtgeving. De strekking van het onderzoek is terug te vinden in de hoofdvraag: *Hoe ervaren Nederlandse anarchisten gevolgen van mediarepresentatie?*

Om de hoofdvraag te beantwoorden is een kwantitatieve media-analyse uitgevoerd, zijn kwalitatieve diepte-interviews met anarchisten gehouden en is aan participatieve observatie gedaan. In de media-analyse zijn veel marginaliseringsmiddelen aangetroffen, die duiden op een negatieve mediarepresentatie van anarchisten. De ervaring van anarchisten omtrent media is over het algemeen kritisch doordat anarchisten de media ten eerste als onderhevig zien aan invloeden van kapitalistische logica en ten tweede als onderdeel van een machtsnetwerk met de overheid en het bedrijfsleven. De anarchisten beschrijven gevolgen in sociale omgang, doordat media in hun berichtgeving negatieve associaties over anarchisten creëren en deze geïnternaliseerd worden door niet-anarchisten. Omdat anarchisten de mediaberichtgeving als verlengstuk van het systeem zien, wordt daar niet het primaat van hun sociale omgang en politieke uitingen gelegd.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
2.	Theorie	3
2.1	Sociale beeldvorming en deviantie	3
2.1.1	<i>Machtsnetwerken en deviantie</i>	4
2.1.2	<i>Stigmatisering en sociaal kapitaal</i>	5
2.2	Sociale bewegingen en framing	6
2.3	De anarchistische beweging	9
2.3.1	<i>Autonomie en zelforganisatie</i>	9
2.3.2	<i>Anarchisme in de praktijk</i>	10
2.4	Mediaframes en status quo	12
2.4.1	<i>Sociale bewegingen en media</i>	12
2.4.2	<i>Sociale deviantie en mediabias</i>	14
3.	Probleemstelling	21
3.1	Vraagstelling	21
3.2	Interdisciplinariteit	22
3.3	Relevantie	23
3.4	Ethische verantwoording	24
4.	Methoden	25
4.1	Operationalisering en constructen	25
4.2	Meetinstrument	32
4.3	Populatie	33
5.	Resultaten	37
5.1	Participerende observatie	37
5.1.1	<i>Veiligheidscultuur</i>	37
5.1.2	<i>Media en anarchisme</i>	39
5.2	Media-analyse	43
5.2.1	<i>De Telegraaf</i>	44
5.2.2	<i>Trouw</i>	48
5.2.3	<i>De Volkskrant</i>	53
5.2.4	<i>Beeldfragmenten</i>	58
5.2.5	<i>Media tegenover elkaar</i>	60
5.3	Uitwerkingen diepte-interviews	62
5.3.1	De ervaringen van anarchisten omtrent media	62

5.3.1.1	<i>Constructie van deviantie en framing</i>	62
5.3.1.2	<i>Functie van media in het systeem</i>	64
5.3.1.3	<i>Machtsnetwerk</i>	66
5.3.1.4	<i>Het gebruiken van media</i>	68
5.3.1.5	<i>Ervaringen samengevat</i>	69
5.3.2	Gevolgen van mediaberichtgeving voor anarchisten	70
5.3.2.1	<i>Framing en labeling</i>	71
5.3.2.2	<i>Disciplineren van burgers</i>	72
5.3.2.3	<i>Agency en directe actie</i>	74
5.3.2.4	<i>Sociaal en politiek kapitaal</i>	76
5.3.2.5	<i>Gevolgen samengevat</i>	79
6.	Slot	81
6.1	Conclusie deelvraag 1	81
6.2	Conclusie deelvraag 2	82
6.3	Conclusie deelvraag 3	84
6.4	Beantwoording onderzoeksvraag	85
6.5	Discussie en reflectie	86
7.	Literatuur	88
8.	Bijlagen	91
8.1	Schematisering operationalisering theoretische constructen	91
8.2	Schematisering koppeling deelvragen aan constructen	93
8.3	Codeerschema's	95
8.4	Codeerhandleidingen	97
8.5	Overzicht krantenartikelen en beeldfragmenten	108
8.6	Overzicht codes per mediakanaal	125
8.6.1	<i>De Telegraaf</i>	125
8.6.2	<i>Trouw</i>	130
8.6.3	<i>De Volkskrant</i>	137
8.6.4	<i>Beeldfragmenten</i>	143
8.7	Overzicht codetotalen alle media	146
8.8	Interviewschema	147
8.9	Overzicht codes per interview	148

1. Inleiding

Volgens de Tea Party staat echter allerm minst vast wat het motief van de 22-jarige schutter is en misbruikt links de aanslag om stemmen te winnen. „Als de schutter al een ideologie heeft, is hij een ultralinkse anarchist die zijn heil zocht in het Communistisch Manifest”, aldus de Tea Party Express uit Californië in een e-mail aan haar aanhangers. (Conservatief Amerika wast handen in onschuld, De Telegraaf, 11 januari 2011)

Anarchisten geloven dat een samenleving enkel vruchtbaar en de mens slechts gelukkig kan zijn wanneer een samenleving zonder hiërarchie is (Marshall, 2008). Anarchisten hanteren een *fundamentele* kritiek op de maatschappij: dat wil zeggen dat kleine of subtiele veranderingen onvoldoende zijn (Milstein, 2010). Omwille van hun radicale hervormingsplannen, worden anarchisten in veel maatschappijen tegengewerkt door partijen die de ambities van de anarchist niet delen (Marshall, 2008).

Personen die beogen de maatschappij structureel te herzien kunnen worden gezien als activist. Het is hun doel om individueel of per collectief hervorming teweeg te brengen. Hoewel ook anarchisten hieronder geschaard kunnen worden, wordt over het algemeen een ander stempel aan hen vergeven. In september 2013 publiceerde de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een rapport over de organisatie en ambities van linkse activisten en extremisten in Nederland en de maatregelen die de AIVD (2013) kan nemen om het potentiële gevaar dat ze met zich meebrengen in te dammen.

De AIVD (2013: 5) beschrijft een ontwikkeling in links activisme in Nederland langs een anarchistische standaard, waarmee bedoeld wordt dat activisten bereid zijn buiten de regels van de democratische rechtsstaat te treden. Het is echter denkbaar dat veel activisten binnen de kaders van de huidige maatschappij willen blijven in hun ambitie om de samenleving te hervormen. Het stempel van anarchist drukt dan zwaar, omdat de anarchist in de omschrijving van de AIVD (2013: 5) per definitie een extremist is: eenieder die zich in woord of daad kan affiliëren met gedrag dat buiten de regels van de democratische rechtsstaat valt, wordt gedefinieerd als extremist.

Dit stempel van extremist kan gevolgen hebben voor iemands sociale en politieke kapitaal. Burgers kunnen sociale hinder ondervinden wanneer ze als ‘afwijkend’ tegenover ‘normaal’ worden gezien. Wanneer iemand zich sociaal geïsoleerd voelt kan dat tot verdere

maatschappelijke verwijdering leiden door inkeer in de persoonlijke omgeving (Robinson, 2008), minder vertrouwen en participatie in sociale instituties en marginalisatie in sociale omgang (Van Amersfoort et al, 2006).

De AIVD is niet de enige maatschappelijke partij die door een bepaald discours sociale deviantie aan kan merken. Sociale bewegingen in het algemeen hebben ten doel de maatschappij te veranderen en achten voor het bereiken van hun doelen een bundeling van krachten wenselijk. Om verandering teweeg te brengen zullen ze vaak de rest van de maatschappij willen betrekken bij hun ideeën, waarvoor ze deels afhankelijk kunnen zijn van (massa)media (Vliegthart & Walgrave, 2012). Hierdoor kunnen ze bijvoorbeeld hun idealen verspreiden, steun vergaren en externe actoren beïnvloeden.

De logica van de media strookt echter vaak niet met de ambities van de sociale bewegingen (o.a. Smith et al, 2001). De sociale bewegingen kunnen de media benutten voor het overbrengen van hun boodschap, waar de media een zekere gebeurtenis of activiteit nodig hebben om over te berichten. Omdat de media niet afhankelijk zijn van de sociale bewegingen voor nieuwsberichtgeving, ligt de macht bij hen (Gamson & Wolfsfeld, 1993).

De logica van media kan ertoe leiden dat de boodschap van een sociale beweging om logistieke, organisatorische of ideologische redenen aangepast wordt. Dit gebeurt vooral bij radicalere sociale bewegingen (o.a. McLeod & Hertog, 1992; Shoemaker, 1982). Hieronder zijn anarchisten te scharen omdat die een grootschalige hervorming van de maatschappij verlangen. Door in hun berichtgeving individuen of groepen af te zetten tegenover wat als sociale norm gesteld kan worden, kunnen media invloed uitoefenen op hoe anarchisten maatschappelijk beschouwd worden (McLeod, 1995, Gamson & Wolfsfeld, 1993).

In dit onderzoek is gekeken of een dergelijke terminologie van sociale deviantie omtrent anarchisten geconstrueerd is in mediaberichtgeving en of anarchisten er gevolgen van ondervinden. Er is een onderzoeksinstrument opgesteld aan de hand van wetenschappelijke literatuur over sociale bewegingen en media waarmee onderzocht is of anarchisten in berichtgeving gemarginaliseerd worden. Daarnaast zijn de media-ervaringen van anarchisten onderzocht ter verdieping van de relatie tussen anarchisten en media. Een voorbeeld van een mediabericht dat is onderzocht is aan het begin van deze inleiding gegeven.

In het eerstvolgende hoofdstuk zal theorie besproken worden om de richting van het onderzoek te onderbouwen. De theorie zal als onderbouwing moeten dienen voor de methodologie van het onderzoek in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 zullen de resultaten van het onderzoek besproken worden, waarna in hoofdstuk 6 conclusies en discussie zullen worden behandeld. Verder zijn achterin het onderzoek een lijst van referenties en bijlagen te vinden.

2. Theorie

In dit hoofdstuk zal middels theorie de onderzoeksgroep en –achtergrond uitgediept worden, om anarchisme en mogelijke mechanismen achter mediarepresentatie van anarchisten te kunnen doorgronden. De theorie is een essentieel deel voor de operationalisering naar de onderzoeksmethoden, zoals deze beschreven zal worden in hoofdstuk 4.

De theorie zal verschillende facetten beslaan: allereerst zal gekeken worden naar hoe sociale deviantie kan ontstaan (2.1); hierop volgend zullen sociale bewegingen en hun oorsprong en functie besproken worden (2.2); vervolgens zal het gaan over anarchisme als politieke filosofie en sociale beweging (2.3); waarna tenslotte gekeken zal worden hoe mediaframes functioneren en wat voor sociale gevolgen ze kunnen hebben (2.4).

Er zal stapsgewijs gewerkt worden: allereerst zal een breed raamwerk van socio-analyse aan de hand van Michel Foucault (1982) uiteengezet worden, zodat Foucault's perspectief op macht en het proces van sociale deviantie als raamwerk voor het onderzoek gehanteerd kunnen worden. Hierop zal anarchisme geïntroduceerd zal worden als onderzoeksgroep, waarbij deze vanuit het eerder geïntroduceerde raamwerk beschouwd kunnen worden. Wanneer het onderzoeksparadigma en de onderzoeksgroep behandeld zijn, kan beschouwd worden hoe deze naar voren kunnen komen in mediapresentatie.

2.1 Sociale beeldvorming en deviantie

Sociale bewegingen, zoals de anarchisten, zijn gemotiveerd om hun boodschap naar de rest van de maatschappij te vertalen. Een relatief gangbaar en efficiënt middel hiertoe is gebruik van de media, waardoor niet alleen boodschappen verspreid kunnen worden, maar ook invloedrijke personen buiten de eigen beweging gecontacteerd kunnen worden. Hierdoor kunnen nieuwelingen voor de beweging worden gevonden, financiële middelen vergaard, beleidsagenda's gestuurd en publieke opinie beïnvloed (Andrews en Carter, 2010).

Wanneer de sociale beweging succesvol is, kan de voortgebrachte boodschap aan legitimiteit winnen en publieke aandacht verschuiven naar issues die de beweging wenselijk acht (Vliegthart & Walgrave, 2012). Negatieve media-aandacht is contraproductief voor sociale bewegingen doordat het potentiële sympathisanten afschrikt en politieke inmenging tegenwerkt. Politieke en sociale elites die anderzijds zouden worden bekritiseerd kunnen hierbij gebaat zijn (Entman & Rojecki, 1993).

De media kunnen dus invloedrijke actoren zijn in sociale beeldvorming doordat gunstige media-aandacht een katalysator voor het bereiken van de doelstellingen van een sociale beweging kan zijn. Maar gezien media ook zelf berichtgeving kunnen opstarten, kan hoe men naar voren komt in de media ook onderhevig zijn aan medialogica en sociale invloeden. In dit deel van het theoretisch kader zal gekeken worden naar mechanismes die te maken hebben met sociale beeldvorming. Er zal gekeken worden naar hoe macht en sociale relaties hierbij als invloedrijk kunnen worden gezien.

2.1.1. Machtsnetwerken en deviantie

Volgens sommige sociaalconstructivistische wetenschappers (Becker, 1991; Wells, 1978; Goode & Ben-Yehuda, 1994) komen problemen in de sociale realiteit niet objectief tot stand, maar worden deze eerder geconstrueerd uit perspectieven en relaties van de mensen in de realiteit zelf. Een ‘probleem’ zal dan eerst als probleem betiteld moeten worden: een bepaald verschijnsel is niet inherent problematisch, wat kan verklaren waarom het in de ene context als probleem kan worden gezien, waar het in een andere context niet zo wordt beschouwd. Een verschijnsel wordt zo vermaakt tot probleem vanuit de mens zelf, maar hoefde het niet noodzakelijkerwijs te worden (Goode & Ben-Yehuda, 1994).

Het maakt in dit geval uit door wie de problematisering geschiedt. Bij het interpreteren van de sociale realiteit en het opstellen van een narratief ervoor spelen machtsrelaties een rol. Macht is volgens Foucault (1982) inherent onevenredig verdeeld en deze machtsverhoudingen zie je ook terug in maatschappelijke dynamiek of sociale omgangsvormen van wat normaal wordt gevonden. Er wordt door machthebbers een sociaal netwerk gecoördineerd van normen en waarden die geïnternaliseerd worden, waarmee men aan de hand van deze machtsrelaties gedisciplineerd wordt en alternatieve ideeën worden ontmoedigd. Doordat mensen de sociale regels geïnternaliseerd hebben en in stand houden, verworden mensen uiteindelijk tot zowel de producten als de instandhouders van deze regels. In deze zin bestaat een maatschappij als een panopticum, waarbij toezicht en controle door de machthebbers is uitbesteed aan individuele burgers, die als subjecten elkaar aan de normen controleren (Foucault, 2007).

Wells (1978) onderscheidt drie definities van sociale deviantie. De eerste was een tijd lang de conventionele benadering, waarin deviantie voortkomt uit gedrag dat feitelijk botst met bestaande sociale normen en regels; de tweede definitie omvat *labeling*, te weten het proces waarbij iets of iemand enkel deviant is doordat deze zo wordt bestempeld, niet door een expliciete spanning tussen gedrag en norm alleen; bij de derde definitie van deviantie wordt gesteld dat deviantie voortkomt uit de deviante persoon zelf, zonder externe partij. Dit

is consistent met de perceptie van Becker (1991) omtrent sociale deviantie. Ook Becker benadrukt dat wat afwijkend is, meer is dan enkel iets wat afwijkt van de norm. Het gaat er niet om te kijken naar de groep van 'regelbrekers', maar te zien hoe deze groep tot stand is gekomen. Sociale deviantie ontstaat niet uit het gedrag van het breken van (sociale) regels, maar het proces van het creëren en hanteren van deze regels. Bij zowel het opstellen van sociale regels wordt bepaald wat deviant is, als bij de praktijk van regels hanteren. Dit kan verklaren waarom regelbreken soms niet als sociaal deviant gelabeld hoeft te worden, terwijl iets of iemand zonder afwijkend aspect wel als afwijkend kan worden gezien.

Uiteindelijk is bij de definities van Wells (1978) en Becker (1991) belangrijk dat deviantie geen kenmerk van gedrag is, maar een label als product van sociale relaties of interactie. Het gaat er vooral om wat als deviant gezien wordt, in plaats van enkel het bestaan van iets dat op zichzelf afwijkend is: het kan zelfs zo zijn dat iets als afwijkend wordt gezien terwijl iets vergelijkbaars elders niet zo wordt beschouwd. Wat als sociaal deviant gezien wordt is afhankelijk van de tijdsgeest, context en machtspersonen. Het zijn eerder processen van regelopstelling en disciplineren die universeel zijn, dan dat er objectieve universele kenmerken van deviantie bestaan.

De zienswijze van Wells (1978) en Becker (1991) past goed binnen een Foucaultiaans perspectief, waar mensen gezien worden als gedisciplineerde instandhouders binnen bepaalde machtskaders. Ook bij Foucault (1982) bestaat er geen objectieve notie in samenlevingsverbanden. Iedere samenleving heeft bij akte van machthebbers ooit voor zichzelf bepaald wat als normaal wordt gezien en disciplineert zijn leden naar deze maatstaf.

2.1.2 Stigmatisering en sociaal kapitaal

In theorie hoeft het voor de maatschappelijke positie van een groep of persoon niet uit te maken of ze gekenmerkt worden als deviant (Shoemaker, 1982). Diens bestaansrecht kan nog steeds als legitiem worden gezien. Het is echter ook denkbaar dat deviantie gepaard gaat met een perceptie van illegitimiteit, met bijvoorbeeld sociale isolatie tot gevolg. Een individu of groep die als deviant beschouwd wordt, kan onderhevig zijn aan een sterke mate van sociale controle (Shoemaker, 1982) of kan stigmatisering ervaren (Yang et al, 2007).

Goffman (1963, in Yang et al, 2007) omschreef stigmatisering als een vorm van sociale identiteit ten gevolge van een discrepantie tussen hoe naar een persoon gekeken wordt en hoe deze persoon eigenlijk is. Het is een proces waarbij men eerst geleerd wordt wat er vanuit de omgeving verwacht wordt en later hoe er gereageerd wordt op iemand die niet aan de verwachtingen voldoet. Mede op basis van Goffman omschreven Link en Phelan (2001)

vijf componenten van het stigmatiseringsproces: het onderscheiden en als deviant labelen van eigenschappen, het stereotyperen van verschillen als negatief, het cognitief verschillend maken van ‘wij’ tegenover ‘zij’, het emotioneel reageren op stigma’s, en het ervaren van statusverlies en discriminatie. Stigma’s kunnen verstrekkende gevolgen hebben voor iemands bewustzijn, mobiliteit en sociale leven. Een gestigmatiseerd persoon is zowel onderhevig aan de percepties van anderen als diens mogelijk veranderde zelfbeeld, waardoor sociaal uitdrukken bemoeilijkt worden.

De procesmatige elementen van stigmatisering, die zowel vanuit de omgeving opgebracht worden als gevolgen hebben voor iemands zelfbeeld, zijn bevredigend te verenigen in het machtsraamwerk van Foucault (1982). Het kunnen immers de machthebbers zijn die bepaald hebben wat als afwijkend gezien kan worden.

Het kan ook leiden tot een afname in sociaal kapitaal. Bourdieu (1986) omschreef sociaal kapitaal als het resultaat van netwerken waar mensen zich in bevinden. Wanneer iemand hierin herkend en geaccepteerd wordt, heeft deze persoon beschikking over de goederen, diensten of contacten die aan het netwerk vergeven zijn en kunnen deze aangewend worden voor persoonlijk gebruik of maatschappelijke ontplooiing. Des te groter of efficiënter het netwerk, des te meer middelen de persoon heeft om zich sociaal, economisch, cultureel of politiek te ontwikkelen. Sociaal kapitaal is essentieel voor iemand om zich maatschappelijk uit te kunnen drukken: het verschaft iemand een positie en identiteit en is onontbeerlijk als product van en katalysator voor sociale omgang (Putnam, 2000). Een als deviant betiteld persoon kan door een gemarginaliseerde positie echter minder sociaal kapitaal vergaren, doordat de persoon geïsoleerd komt te staan ten opzichte van de sociale omgeving (Van Amersfoort et al, 2006).

Het is ook weer niet zo dat in een maatschappij inclusief machtsnetwerk in een Foucaultiaans perspectief geen kritiek wordt gegeven. Wanneer sociaal tegengeluid binnen de maatschappij opgebracht wordt, ligt het in de lijn der verwachting dat deze zich eerst dient te bewijzen aan de status quo. Omdat ideeën waarmee structurele hervorming beoogd wordt zo verschillen van de status quo kunnen ze echter gemakkelijk als deviant betiteld worden en mogelijk ontdaan worden van hun potentieel tot verandering, of in minder bedreigende vorm geïncorporeerd worden in het huidige bestel. Sociale instituties zoals normen, overheids- en burgerapparaten en wetgeving kunnen als exponenten van de machtsstructuur belangrijke controleurs zijn ten bate van de status quo (Foucault, 1982). Later in het theoretisch kader (paragraaf 2.4) zal beschouwd worden in hoeverre en op welke manieren media een

verlengstuk kunnen vormen voor de status quo en in deze hoedanigheid van waarde kunnen zijn voor sociale bewegingen enerzijds of macht bezittende elites anderzijds.

Binnen de academische disciplines van het sociaalconstructivisme en Foucaultiaanse machtsanalyse zijn dus sterke aanwijzingen te vinden dat sociale deviantie een construct is. Dat sluit echter niet uit dat sociale deviantie sterke sociale invloed heeft. Sociale bewegingen en hun mobiliteit kunnen ook onderhevig zijn aan breed geldende normen van wat normaal of gebruikelijk is, alsook dat ze hierdoor op een bepaalde manier beschouwd kunnen worden. Om te begrijpen wat een sociale beweging inhoudt en deze beter maatschappelijk te kunnen plaatsen zullen sociale bewegingen in de volgende paragraaf uitgediept worden.

2.2 Sociale bewegingen en framing

In het algemeen gesproken kan men een aantal kenmerken noteren waarmee een sociale beweging theoretisch getypeerd zou kunnen worden (Crossley, 2002): een sociale beweging bestaat uit een informeel netwerk, gebaseerd op gedeelde overtuigingen en solidariteit, waarin getracht wordt aan de hand van verschillende protestvormen mensen te mobiliseren over onderwerpen die conflict oproepen en waarbij verandering beoogd wordt. Dit is nog een vrij abstracte definitie, maar belangrijk is het collectieve karakter van een sociale beweging en de vanuit gedeelde overtuigingen ontsprongen noodzaak tot actie.

Sociale bewegingen vervullen een belangrijke rol in de maatschappij. Ze zijn relatief onafhankelijk, doordat ze door burgers gecreëerd worden en geen officiële autorisatie middels een overheid vereisen. Via sociale bewegingen worden meningen uitgesproken die door het collectieve karakter van een beweging versterkt kunnen worden. Ze worden gezien als belangrijke katalysatoren van maatschappelijke verandering (Crossley, 2002).

Sociale bewegingen werden halverwege de twintigste eeuw beschouwd als ondernemingen met een collectief karakter die opkwamen wanneer er belangrijke politieke of sociale veranderingen plaats vonden (Melucci, 1980). Het was gebruikelijk om de politieke en economische structuren in de maatschappij als dominant te zien, waardoor de nadruk kwam te liggen op de staat als belangrijkste politieke actor en economie als dwingende factor in maatschappelijke relaties (Armstrong & Bernstein, 2008).

Giddens (1979) analyseerde de maatschappij echter als een duale structuur gebaseerd op twee componenten: ten eerste de aanwezigheid van een rationale actor en ten tweede diens herkenning van zijn positie in structuur om hem heen. De maatschappij als duale structuur bestaat dan uit zowel de omgeving die mensen beïnvloedt in hun handelen, alsmede als uitkomst van menselijk handelen. Burgers worden dan gezien als actoren die zich bewust

kunnen worden van de invloedrijke structuur, alsook als sturende actoren. Agency is dan een begrip dat duidt op het potentieel dat een individu of groep ten berde kan brengen als het gaat om eigen organisatie, denkvermogen of gedrag; een actor herbergt agency wanneer die de capaciteit heeft om voor zichzelf op te komen of zijn eigen interpretatie van de sociale realiteit kan claimen (Morris, 2000).

Vanaf de jaren '60 werd het belang van agency benadrukt, waardoor binnen het paradigma meer gefocust werd op rationele actoren en het mobiliseren van burgers (Morris, 2000). Waar de nadruk eerder lag op economie of politiek, werden nu sociale processen van mobilisatie en organisatie centraler gesteld. Om mensen te mobiliseren moet eerst op een overtuigende manier een boodschap verpakt worden zodat men er ook iets mee gaat doen of zich er bewust van is dat er wat gedaan moet worden, met andere woorden, er vindt een proces van *framing* plaats. Frames bestaan als raamwerken van informatie: het is een voorbedachte manier om de realiteit te interpreteren of mensen te bewegen tot het overnemen van deze ideeën (Benford & Snow, 2000; Morris, 2000). Een succesvol frame is cruciaal voor een sociale beweging wanneer nagegaan wordt dat sociale problemen enkel problematisch zijn na diagnose (zie paragraaf 2.1) en framing het proces is waarbij informatie in een normatief kader geplaatst kan worden.

Wanneer gelet op sociale relaties en omgang verwordt een sociale beweging dan tot een vorm van organisatie waarin een verandering in bredere zin dan enkel politiek of economie beoogd wordt. Het doel van de beweging is niet alleen een herverdeling of beleidsverandering, maar ook een verandering in culturele omgang, culturele betekenissen en symbolen. Deze worden gezien als constructen aan de hand van machtsrelaties en als zodanig als verlengstukken hiervan (Foucault, 1982). In het geval van de doelstelling bij de sociale beweging van het anarchisme zou men kunnen spreken van een beoogde totale omslag van de maatschappij, waarbij veel aandacht wordt gegeven aan hoe macht ingebed is in zowel politieke en economische lagen, als sociale en culturele (Milstein, 2010).

Bij sociale bewegingen is gaandeweg meer nadruk komen te liggen op rationele actoren en mobilisatietheorieën, waarbij maatschappelijke verandering op meer vlakken dan politiek of economie wenselijk geacht wordt. Het is bovendien belangrijk na te gaan hoe sociale problemen en oplossingen verpakt worden in een frame. Deze frames komen ook aan bod in paragraaf 2.4 waar sociale bewegingen en mediarepresentatie worden besproken. Eerst zal anarchisme in de volgende paragraaf uiteengezet worden.

2.3 De anarchistische beweging

In the fewest words, Anarchism teaches that we can live in a society where there is no compulsion of any kind. A life without compulsion naturally means liberty; it means freedom from being forced or coerced, a chance to lead a life that suits you the best. You cannot lead such a life until you do away with the institutions that curtail your liberty and interfere with your life, the conditions that compel you to act differently than you really would like to (Berkman, 1937: 145).

Een eenduidige definitie van anarchisme verschaffen is niet alleen ondoenlijk vanwege het dynamische karakter en de lange geschiedenis ervan, het is bovendien onwenselijk omdat het gesteld is als denkwijze zonder dogma's (Marshall, 2008). Desondanks is er wel een aantal algemene kenmerken van het anarchisme te beschrijven, hoewel deze dus niet per definitie gevolgd hoeven te worden door iedere anarchist.

2.3.1 Autonomie en zelforganisatie

Anarchisme dateert naar ieder moment dat men besloot het eigen leven vorm te geven, in plaats van geleid te worden door de macht van een andere partij. Het idee ontstond dat men door middel van de rede en eigen initiatief de sociale omgeving kon veranderen. Volgens de anarchist floreert de mens het beste in een hybride vorm van 'self' en 'society', waarin men samenleeft door middel van zelforganisatie in plaats van staat en markt (Milstein, 2010: 14).

De centrale concepten binnen het anarchisme zijn gelijkheid, vrijheid en wederzijdse interactie. Mensen zijn van nature gelijk; autoriteit is een sociaal construct en niemand heeft van nature meer macht over iemand anders (Wolff, 1970; Milstein, 2010). Vrijheid is tweevoudig: positieve vrijheid (de mate waarin iemand zichzelf kan ontwikkelen) behoort uitgebreid te worden, terwijl negatieve vrijheid (in hoeverre iemand door externe invloed in zijn mogelijkheden aangetast wordt) beperkt dient te worden. Authentieke vrijheid kan enkel bestaan zonder verplichtingen en dwang van externe partijen. Wederzijdse interactie is het cement van het anarchisme: er is geen overkoepelende entiteit vereist organisatie om zelfredzaam en onafhankelijk te worden (Marshall, 2008).

In het anarchisme wordt macht gezien als construct dat zowel machthebber als onderdaan corrumpeert naar de machtsverhouding en tornt aan individuele autonomie. Om deze reden wordt gepoogd iedere uitwas van macht uit te bannen. De staat is in het anarchisme opgericht door de macht van enkelen en ook met de bedoeling om de belangen van deze minderheid te beschermen. De staat zou constante verandering en conflict brengen, terwijl het ongelijkheid vergroot. Alle vormen van regering hebben in de optiek van anarchisten bovendien een verregaande bureaucratie tot gevolg, die sociale processen

bemoeilijkt door taken van individuen af te nemen, afhankelijkheid aan de staat te creëren en een klasse van staatsvertegenwoordigers in het leven roept (Marshall, 2008).

Een mogelijke stelling tegen anarchisme is dat zonder de staat chaos en wantrouwen zouden overheersen. Een anarchist zou daar anders over denken: die zou de ongelijkheid in de samenleving als chaos en wantrouwen omschrijven en de machtslogica van de staat als oorzaak hiervan (Marshall, 2008). Een anarchist erkent dat mensen conflicterende belangen kunnen hebben, maar dat mensen zelfredzaam genoeg zijn om met deze potentiële fricties om te gaan. De anarchist heeft een harmonie voor ogen die bestaat uit constante interactie zonder wetten of regels, maar op basis van redelijkheid en vrijwilligheid. Men hoeft het niet altijd met elkaar eens te zijn, omdat verschillende ideeën en acties op basis van onafhankelijkheid gerespecteerd en aangemoedigd worden. Ook wanneer de nadruk lijkt te liggen op individuele autonomie, betekent dat niet dat interactie in zelforganisatie uitgesloten wordt of dat mensen niet meer met elkaar of anderen begaan zijn (Marshall, 2008; Milstein, 2010).

Er is in modern anarchisme meer aandacht gekomen voor de maatschappij in bredere zin, met onderwerpen als ecologie, rechten voor vrouwen en technologie als pijlers daarvan. Deze aandacht komt voort uit postmodernistisch gedachtegoed, waar de maatschappij op een bredere manier wordt gedeconstrueerd (Williams, 2007). Macht en onderdrukking komen niet enkel door staat, kapitaal, economie en recht: macht is meer impliciet verweven in de maatschappij en wordt door individuen geïnternaliseerd in concepten zoals gender (Foucault, 1982; Newman, 2011). Het zal niet moeten gaan om het praktiseren van een teleologie van zelfredzaamheid, maar op het erkentelijk maken van de internalisering en ermee om leren te gaan door voortdurend nieuwe vormen van interactie te ontwerpen. Er wordt niet ontkend dat ook een anarchistische organisatievorm tot subjectivering kan leiden, maar er moet, om de mens vrij en gelijk te houden, voorzichtig mee omgegaan worden (Newman, 2011).

2.3.2 Anarchisme in de praktijk

Spreken over nationale vormen van anarchisme zou het creëren van een mythe inhouden. Anarchisme in essentie kent geen nationale varianten, hoogstens regionale accenten door verschillen in context. In Nederland is het anarchisme opgekomen aan de hand van de socialistische beweging in het algemeen en de oprichter hiervan, Domela Nieuwenhuis, in het bijzonder. Vanwege de decentrale traditie in Nederland konden anarchisten uit verschillende regio's agglomereren. Behoudens ontwikkeling van organisatie, verschilt het Nederlands anarchisme niet sterk qua inhoud in vergelijking met internationaal anarchisme, omdat

dezelfde thema's als autoriteit, macht en levensbeschouwing bediscussieerd werden en antimilitarisme en anti-parlementarisme op de voorgrond werden gezet (Faes, 2005).

Er is geen eenduidigheid over hoe de anarchistische samenleving tot stand moet worden gebracht. Over het algemeen is een grondige hervorming van de samenleving gewenst, omdat wanneer de structuur van een maatschappij niet vanaf de fundamenteen opnieuw opgebouwd wordt, hiërarchische elementen aanwezig blijven. Invoering van anarchisme wordt dan ook wel een revolutie genoemd die ervoor moet zorgen dat controlerende instituties als de staat, religie en kapitaal niet meer leidend of zelfs afwezig zijn, hoewel hiërarchie niet uitsluitend aan deze instituties zijn vergeven (Milstein, 2010). Eerdere pogingen tot praktische implementatie hebben geleid tot stabiele gemeenschappen (Marshall, 2008; Milstein, 2010) met als belangrijkste voorbeeld de anarchistische revolutie in Spanje in 1936, waarbij delen van Spanje anarchistisch werden. Tot de fascistische contrarevolutie in hetzelfde jaar, die leidde tot de Spaanse Burgeroorlog, werd er vreedzaam samengeleefd.

Bij hun ideaal van een hiërarchieloze samenleving kunnen anarchisten specifiek van het middel van de *directe actie* gebruik maken. De gedachte hierachter is ten eerste dat acties waardevoller kunnen zijn dan woorden, en ten tweede dat het wenselijker is om zelf te handelen en de effecten daarvan te ervaren dan dat iemand anders dat voor je doet. Directe actie omvat alle vormen van activiteit die direct zichtbare effecten hebben en zodoende bijdragen aan het realiseren van een beoogde samenleving (Borum & Tilby, 2005): het is niet enkel vergeven aan anarchisten, maar past wel bij hun nadruk op individuele autonomie. Wat toelaatbaar is als directe actie is ook onder anarchisten onderhevig aan discussie.

Vanwege hun problematische relatie met de maatschappijen is het denkbaar dat anarchisten tot deviant gemaakt kunnen worden en aan stigma's onderhevig kunnen zijn. Het is in theorie echter ook mogelijk dat hoewel anarchisten als radicaal te bestempelen zijn, ze wel maatschappelijk gedoogd worden en met weinig tegenwerking te maken hebben. Dit ligt gezien de historie echter niet in de lijn der verwachting gezien anarchisten van oudsher tot vijand gemaakt zijn (Marshall, 2008). Maar ook nu is in de Verenigde Staten van Amerika strijd anarchisten nog steeds geoorloofd als bescherming van de rechtsorde, publieke veiligheid en privébezit (Robinson, 2008). Ook in Nederland is er een veiligheidsinstantie die anarchisten, zowel anarchisten in gedachte als in daad, als extremisten benoemt en monitoring van anarchisten daarmee legitimeert (AIVD, 2013). Door de manier van formuleren kunnen ook sympathisanten van anarchisten als extremist omschreven worden:

'De AIVD hecht eraan om een scherp onderscheid te maken tussen enerzijds activisten, die in hun acties – hoe hinderlijk die ook kunnen zijn – binnen de grenzen

van de wet blijven, en anderzijds extremisten. Er is sprake van extremisme wanneer het uiterste nagestreefd of aanvaardbaar wordt geacht en daarbij de kaders van de democratische rechtsorde worden overschreden' (AIVD, 2013: 5).

Als reactie hierop hebben anarchisten een 'veiligheidscultuur' ontwikkeld (Robinson, 2008: 226). Met een veiligheidscultuur wordt een systeem bedoeld dat anarchisten aanhouden om zichzelf te weren tegen observatie van buiten. Het gaat zowel om het tegenwerken van infiltratiemethodes, als het disciplineren van leden van de beweging om voorzichtig met informatie om te gaan. Volledige geheimhouding kan niet worden gegarandeerd, maar het verschaft de anarchistische beweging meer privacy en werkt externe sociale controle tegen.

Anarchisten gaan dus uit van de waarde van autonomie en zelforganisatie en strijden voor een maatschappij zonder hiërarchische machtsverhoudingen. Door de spanning met overheden en veiligheidsinstanties hebben anarchisten een veiligheidscultuur ontwikkeld.

2.4 Mediaframes en status quo

Zoals uit de vorige paragraaf naar voren is gekomen, kan gesteld worden dat de anarchistische traditie er een is die moeilijk te passen valt in een samenleving zoals wij die nu kennen. De anarchisten zijn het immers fundamenteel oneens met grondbeginselen van de huidige maatschappij en hebben de ambitie om deze radicaal te hervormen.

Het lijkt onontkoombaar dat anarchisten botsen met de status quo omdat de idealen van anarchisten sterk contrasteren met de huidige maatschappij. Het is echter nog de vraag in hoeverre anarchisten geproblematiseerd worden, dat wil zeggen, in hoeverre hun agenda en idealen worden beschreven als kwalijk voor de rest van de maatschappij. Sociale deviantie is vanuit de theorie van Wells (1978), Becker (1991) en Foucault (1982) beschreven als sociaal construct, opgesteld vanuit machtsrelaties. Te bezien valt of media als verlengstuk van de status quo gezien kunnen worden en daarmee een exponent van deze machtsrelaties. Om dit te onderzoeken kan gekeken worden naar de typen frames en de inhoud hierbij zoals de media deze naar voren brengen.

2.4.1 Sociale bewegingen en media

Belangrijk is de mogelijke spanning tussen het opbrengen van de eigen boodschap enerzijds en de agenda van (massa)media anderzijds (Smith et al, 2001). De boodschap zoals de bewegingen die naar voren brengen is verpakt in een frame. Dat betekent dat deze gekoppeld is aan intenties om informatie op een bepaalde manier over te brengen. Maar waar sociale bewegingen een boodschap hebben, hanteren de media vaak ook een frame, afhankelijk van

hun agenda. Het is dan nog maar de vraag op welke manier een boodschap zoals de beweging die bedoeld heeft, vertaald wordt in het uiteindelijke mediabericht.

De frames van de media bepalen in significante mate hoe mensen denken over bepaalde fenomenen of sociale bewegingen. In deze zin is de controle van informatie in de media een bron van sociale support en daarmee van cruciaal belang voor sociale bewegingen die trachten het publieke debat in hun richting te sturen (Rosie & Gorringer, 2009; Terkildsen, Schnell en Ling, 1998).

Sociale bewegingen kunnen van binnenuit proberen mediakanalen te beïnvloeden door bijvoorbeeld aan polemiek deel te nemen of mee te werken binnen nieuwsinstituten (Vliegthart & Walgrave, 2012). Aan de andere kant kan van buitenaf de confrontatie gezocht worden om juist buiten het institutionele raamwerk te blijven en media-aandacht te genereren door externe opschudding te veroorzaken. Beide tactieken lijken vruchten te kunnen afwerpen. Enerzijds achten nieuwsverslaggevers het sensatie-effect van confrontatie nieuwswaardig (McLeod, 1995; Smith et al, 2001), anderzijds lijken tactieken die binnen het raamwerk van de media passen het meeste de kans op gunstige media-aandacht te kunnen genereren (Vliegthart & Walgrave, 2012).

Nieuwsverslaggevers hebben over het algemeen een voorkeur voor gezaghebbende bronnen zoals invloedrijke individuen of officiële instanties. Een sociale beweging kan daar tegenwicht aan bieden door een geloofwaardige en overtuigende organisatie ten berde te brengen en hun doelen in de media gericht af te geven. Tactieken die ten doel hebben alternatieve organisatievormen te creëren en de door aanpassingen of vernielingen de directe omgeving op kosten kunnen jagen, lijken op lagere (neutrale) nieuwswaarde te kunnen rekenen (Andrews & Caren, 2010).

Er zijn ook institutionele analyses met betrekking tot de relatie tussen media en sociale bewegingen en de weergave van de ideeën en beginselen van sociale bewegingen door media. Smith en collegae (2001) hebben verschillende modellen hiervoor opgesteld.

Ten eerste bestaat het organisatorische model (Smith et al, 2001): hierbij wordt mediaberichtgeving verklaard vanuit de manier waarop media berichtgeving zelf opstellen. Het komt er op neer dat de media sensatierijke fenomenen eerder nieuwswaardiger achten dan diepgravende analyses en dat media beperkt zijn in hun middelen om al het nieuws te verslaan. Ten tweede is er het structurele model: hierbij wordt breder gekeken naar machtsrelaties in de maatschappij. Nieuwsverslaggeving wordt zo gezien als onderhevig aan macht, vaak omschreven als marktfactoren die op een natuurlijke manier selecteren wat nieuwswaardig is of niet, door de economische waarde ervan te evalueren. Tot slot is er nog

het ideologische model: nieuws wordt dan gezien als product van culturele machtsrelaties, die op zichzelf weer gedetermineerd worden door sociale en politieke elites. Op deze manier versterkt nieuwsberichtgeving bestaande ideeën en hiërarchische structuren en wordt in de media eerder bericht over nieuws dat de ideologie versterkt.

Sommige media kunnen kortom omschreven worden als een voorkeur hebbende voor spanningen en sensaties en hebben andere overwegingen bij het opzetten van een frame dan sociale bewegingen, die proberen een zo gunstig mogelijk frame voor hun zaak te creëren. Het creëren van een frame wordt door Gamson en Wolfsfeld (1993: 119) daarom omschreven als een ‘symbolenstrijd’ in de ‘media-arena’. In deze strijd zijn media minder afhankelijk van sociale bewegingen dan andersom: sociale bewegingen kunnen de voordelen van mediaberichtgeving proberen aan te wenden voor het succesvol overbrengen van hun boodschap, terwijl mediakanalen voor nieuwsgeving niet afhankelijk zijn van sociale bewegingen. Hierdoor is er een disbalans in macht tussen media en sociale bewegingen (Gamson & Wolfsfeld, 1993).

2.4.2 Sociale deviantie en mediabias

Er zijn critici van mediasystemen die stellen dat media helpen een heersende ideologie binnen het politieke systeem in stand te houden door bepaalde groeperingen als illegitiem te portretteren, waarmee een poging wordt gedaan hen hun sociaal en politiek kapitaal te ontnemen (o.a. McLeod, 1995; Shoemaker, 1982). (McLeod, 1995). Het idee dat de beweging een gevaar voor de maatschappij vormt wordt dan uitvergroot, waardoor doelstellingen halen voor de beweging bemoeilijkt wordt.

Dit past binnen het ideologische model van media (Smith et al, 2001). Robinson (2008) stelt dat media instituties de functie van sociale controle omvatten, die in plaats van het breken van sociale regels achteraf te becommentariëren, deze vorm van sociale deviantie van tevoren trachten te voorspellen. De media functioneren op deze manier als waakhond van de sociale orde, in plaats van als neutrale commentator.

Rosie en Gorringer (2009) bevestigen deze these door te stellen dat media een cruciale rol in sociale bewaking hebben: ze kunnen door middel van framing bepaalde groeperingen als afwijkend en gevaarlijk benoemen, met als gevolg dat deze als publieke vijand en daarmee als schuld van maatschappelijke problemen kunnen worden gezien. Dit kan verdere sociale isolatie in de hand helpen, gezien negatieve berichtgeving een verder proces van inkeer binnen de sociale beweging tot gevolg kan hebben (Cohen, 1980, in Robinson, 2008). Ook

kan ledenwerving tegengegaan worden door de beweging als minderheid tegenover de meerderheid te stellen (McLeod & Hertog, 1992).

Shoemaker (1982) stelt dat massamedia op verschillende manieren de legitimiteit van sociale bewegingen, zoals waargenomen door andere leden van de maatschappij, kunnen beïnvloeden. Ten eerste wordt er in het proces van nieuwsverslaggeving weinig recht gedaan aan de inzet van bewegingen in het coherent overbrengen van hun standpunten. De media richten zich op een beeld dat past binnen de cognitieve kaders van de mediaconsument en passen zodoende de overdracht of inhoud van informatie aan. Het veranderen van het sociale fundament van de samenleving of het overbrengen van potentieel afwijkende en diepgravende meningen is dan ongewenst. Ten tweede bepalen media welke items en hiermee bewegingen nieuwswaardig zijn of niet, hiermee implicerend dat de ene beweging als legitiem kan worden geportretteerd en de andere als illegitiem. Ten derde verspreiden media opinies van officiële autoriteiten en bronnen die gevolgen hebben voor hoe de sociale beweging wordt waargenomen.

Twee vormen van *bias*, een foutieve vooringenomenheid, die in de media als marginaliseringsvormen kunnen worden gezien, worden besproken door Smith en collegae (2001). Ten eerste bestaat er selectiebias: dit impliceert dat vanuit een groot aantal nieuwswaardigheden er gekozen moet worden over wat er uiteindelijk bericht zal worden. Een verschijnsel maakt meer kans in de media te komen wanneer het fenomeen te maken heeft met iets waar de media al een affiliatie mee hebben. Daarnaast bestaat er beschrijving- of inhoudsbias: hier is sprake van wanneer in de inhoud van het mediabericht vertekening is opgetreden. Dit kan zowel bewust gebeuren als de inhoud naar mediabelang aangepast dient te worden, als onbewust geschieden wanneer in berichtgeving informatie ongemerkt aangepast wordt aan medianormen en –discourse.

Gerelateerd aan inhoudsbias zijn twee soorten frames die de media kunnen gebruiken in het verslaan van een zaak. Het gaat hier om episodische verhalen enerzijds en thematische frames anderzijds (Rosie en Gorrige, 2009; Terkildsen, Schnell & Ling, 1998), die gezien kunnen worden als potentiële componenten van inhoudsbias (Smith et al, 2001). Episodische verhalen impliceren tijdelijkheid van een nieuwsitem. Er wordt dan niet gekeken naar de structurele inbedding van het nieuwswaardige fenomeen in een bredere context, waardoor het fenomeen getrivialiseerd kan worden en onvolwaardig besproken. Sociale bewegingen zullen liever hebben dat ze bericht worden op basis van een thematisch frame. Er wordt dan uitgebreider gekeken naar structurele factoren die bij een fenomeen relevant kunnen zijn, waardoor het fenomeen uitgediept wordt.

Een andere factor die meespeelt bij inhoudsbias is de mate waarin aan neutrale berichtgeving wordt gedaan. Neutrale berichtgeving bestaat uit *issue dualism*: dat betekent dat wanneer er meerdere standpunten zijn, deze allen gelijkwaardig aan bod behoren te komen (Terkildsen, Schnell & Ling, 1998). Het wordt van belang gesteld dat zowel journalisten als mediaconsumenten een eerlijk oordeel kunnen vellen zonder dat de belangen en standaarden van de media-industrie hen beïnvloeden (Vliegthart & Walgrave, 2012).

Een veronderstelling van media in hun berichtgeving is dat onvoldoende de overwegingen en achtergronden van protesten en protestanten worden meegenomen. Er wordt meer gefocust op beschrijvingen aan de oppervlakte (vaak van excessen) van het protest zelf, dan de intellectuele redenen tot protest. McLeod (1995) noemt vervolgens twee redenen voor de focus op acties door sociale bewegingen in plaats van ideeën: ten eerste de intrinsieke amusementswaarde van actie en ten tweede de ideologie van objectiviteit. Het is voor de media interessanter om te focussen op bepaalde gebeurtenissen en handelingen die van zichzelf interessante nieuwswaarde hebben, zoals protest, geweld en sensatie. Bovendien zijn deze verschijnselen ook relatief gemakkelijk te benaderen volgens journalistieke principes. Het is eenvoudiger te focussen op het ‘objectief’ en empirisch beschrijven van een actie, dan te focussen op onderliggende sociale kwesties die vaker normatief van aard zijn.

Wanneer er gefocust wordt op geweld of ongehoorzaamheid worden protestanten in berichtgeving neergezet tegenover de politie, in plaats van tegenover hun beoogde doelen zoals vaak overheden, bedrijven of subculturen. De nadruk van het frame ligt dan niet op de uitdagende partij die zich *politiek* inzet, maar op een partij wiens gedrag jegens de politie als *crimineel* kan worden beschouwd. Deze berichtgeving kan tot gevolg hebben dat het media-volgende publiek zich tegen de protesteerders keert en hun rechten tot sociaal protest in twijfel trekt. In plaats van ook te berichten over conformiteit aan sociale regels en wetten lijken de media het contrast tussen deviante protesteerders en de rest, de gehoorzame burgers, uit te vergroten (McLeod & Hertog, 1992). De mate van radicaliteit van een sociale beweging is belangrijk: des te radicaler een sociale beweging is, des te groter is de kans op negatieve berichtgeving waarmee de sociale beweging gemarginaliseerd wordt en in theorie verder kan radicaliseren (McLeod, 1995).

In een andere analyse maakten McLeod en Hertog (1992) onderscheid tussen bias in mediaberichtgeving op micro- en macroniveau. McLeod en Hertog (1992) analyseerden hier specifiek hoe media publieke opinie kan construeren of gebruiken bij hun berichtgeving. Het microniveau gaat over de beschrijving van media bij de berichtgeving zoals deze feitelijk plaats vindt: ten eerste kan een vorm van publieke opinie bij berichtgeving gehanteerd

worden, wat tot percepties van wat deviant of normaal is kan leiden. Dit kan bijvoorbeeld door het gebruik van enquêtes of berichtgeving door journalisten over sociale sfeer of consensus. Ten tweede kan er expliciet in het nieuwsbericht een sociale norm aangehaald worden om te toetsen of iets daarvan afwijkt of niet. Ten derde kan wetgeving erbij gehaald worden en in welke mate het een groep of individu hieraan gehoor geeft. Tenslotte kan er in berichtgeving gebruik gemaakt worden van omstanders of nabije personen en aan hen om hun mening gevraagd worden. Vaak heeft dit tot gevolg dat mensen die scepsis of bezwaar hebben tegen bijvoorbeeld een protest ondervraagd worden; iemand die het protest steunt wordt gezien als onderdeel van dit protest.

Dit zijn allen methoden op microniveau die media kunnen gebruiken, waar het op macroniveau meer gaat om de constellatie van een publieke opinie en het feit dat wanneer media hiervan gebruik maakt of participeert in het opstellen van deze opinie, ze aan een vorm van sociale controle doen. Er worden drie manieren onderscheiden op macroniveau (McLeod & Hertog, 1992): allereerst publieke opinie als verzameling individuele opinies. Er kan dan bij een afwijkende mening of minderheidsmening gerefereerd worden aan dat de meerderheid een andere mening is toegedaan. Ten tweede een perceptie van publieke opinie als georganiseerde poging van een groep om de realiteit te definiëren of veranderen. Wanneer sommigen er dan niet in slagen om hun narratief te laten gelden, kan deze afgedaan worden als mislukking. Bij het derde perspectief wordt publieke opinie gesteld als een gedeeld systeem van normen, waarden en overtuigingen. Een perceptie van dit systeem leidt tot een sociale controle waarin andere meningen als afwijkend worden afgedaan. In mediaberichtgeving kan dan gekeken worden naar hoe de sociale beweging of diens leden afwijken van wat normaal wordt geacht. Dat kan variëren van uiterlijkheden tot ideologie. Entman en Rojecki (1993) voegen daaraan toe dat media zich kunnen focussen op randzaken in plaats van de boodschap van een demonstratie of andere activiteit, waardoor er geen aandacht geschonken wordt aan waar het voor de sociale bewegingen om gaat.

Media kunnen de pogingen van sociale bewegingen om beleidsmakers te beïnvloeden bemoeilijken omwille van hun eigen agenda. Met name commerciële media zijn relatief afhankelijk van het bedrijfsleven en nemen als zodanig niet gauw de ideeën van een kritische sociale beweging over (Smith et al, 2001). Er is nog wel een verschil tussen publieke media enerzijds, en alternatieve media anderzijds. De eersten lijken zich eerder te scharen tegen deviante groeperingen en meningen, waar de laatste opener staan voor ander geluid – juist omdat deze media ook vaak opgericht zijn om dit geluid te vertegenwoordigen. Alternatieve media hebben echter vaak een kleiner publiek (McLeod & Hertog, 1992).

Volgens Terkildsen, Schnell en Ling (1998) hebben sociale bewegingen een zekere autonomie in het overbrengen van frames of in de omgang met de media, maar blijft de media inherent een sterkere controle houden over de berichtgeving. Sociale bewegingen kunnen proberen dit proces te beïnvloeden, maar uiteindelijk maken de media de beslissing wat nieuwswaardig is of niet, waarmee ze de frames van legitimiteit en sociale normen creëren. Dat wil niet zeggen dat ieder potentieel deviant kenmerk van een sociale beweging uitvergroot wordt. Maar de kans dat dat gebeurt bij anarchisten, vanwege hun radicale karakter, is volgens McLeod (1995) een stuk groter. Dit is meer in het voordeel van de status quo omdat er minder verandering wordt nagejaagd (Smith et al, 2001).

In een innovatief artikel deed Dardis (2006) al een poging om mediaberichtgeving over sociale bewegingen aan een analyse te onderwerpen. Voor het onderzoeksinstrument baseerde hij zich op literatuur van verschillende auteurs, waarvan veel ook in dit theoretisch kader is besproken. Een grote hoeveelheid auteurs verwijst bovendien terug naar Gitlin (1980), die sinds de jaren zestig onderzoek doet naar de mediatactieken met betrekking tot sociale bewegingen.

Dardis (2006) ontwierp een meetinstrument waarmee onderzocht kon worden of een sociale beweging tegen de Irak-oorlog in de media gemarginaliseerd werd. Hiervoor werd een lijst opgesteld met veertien mogelijke marginaliseringsmiddelen. Het idee achter deze lijst is dat dit allen middelen zijn die de media kunnen gebruiken om aan de geloofwaardigheid en legitimiteit van een sociale beweging te tornen, of om de aandacht in het nieuwsbericht te verleggen naar minder relevante zaken. De veertien potentiële marginalisatiemiddelen van Dardis (2006: 122) zijn:

1) 'Algemene wetteloosheid' en 2) 'Confrontatie met politie' vormen tezamen het frame van crimineel, onwettelijk of gewelddadig gedrag. Wanneer anarchisten als wetteloos worden gezien kan dat gevolgen hebben voor de perceptie op hun legitimiteit. Confrontatie met politie is een specifiek voorbeeld van deze mogelijkheid tot criminaliseren op basis van het protesteerder versus politiefame waar onder andere McLeod en Hertog (1992) over geschreven hebben. De politie wordt dan voorgesteld als verlengstuk van de gevestigde orde en de democratische rechtstaat waartegen de anarchisten worden afgezet als wetsovertreders.

Hierop volgt 3) 'Freak show', waarmee Dardis (2006) het aanstippen van demonstranten als freaks die afwijken van de maatschappij bedoelt; met 4) 'Idioot gedrag' wordt het benadrukken in de media van deviant gedrag bedoeld, zonder dat het om wetteloos gedrag gaat; en 5) 'Carnaval' impliceert dat protest gepaard gaat met excentrieke uitingen zoals bepaalde taal of de aanwezigheid van beroemdheden. Het gaat bij al deze punten erom dat in

plaats van over inhoud te berichten, ervoor is gekozen uiterlijke kenmerken te beschrijven, die naast dat ze gebruikt kunnen worden om een frame van deviantie te creëren, ook de plaats in kan nemen van het bespreken van inhoud.

Vervolgens gaat het om middelen zoals onder andere McLeod en Hertog (1992) deze beschrijven als publieke opinie-indicatoren. Mogelijk verschil tussen anarchisten enerzijds en de rest anderzijds kan door gebruik van statistieken, generalisaties en ooggetuigen benadrukt worden. 6) ‘Statistieken’ kunnen werken als cijfermatige achtergronden waaraan een waarde van objectiviteit wordt verschaft, 7) ‘Generalisaties’ kunnen groeperingen als algemeen voorstellen of er kunnen kenmerken aan hen geattribueerd worden, terwijl 8) ‘Ooggetuigen’ kunnen worden gebruikt om een inzicht van buiten de groep weer te geven en zo een frame van contrast of bevestiging opgezet kan worden. Het is weliswaar niet noodzakelijk dat deze vormen altijd op een negatieve manier gehanteerd worden, maar ze kunnen tot marginalisatie leiden.

Media hebben een voorkeur voor 9) ‘Officiële bronnen’ in plaats van het aan het woord laten van minder bekende of gevestigde personen. Bovendien kunnen officiële bronnen gezien worden als sterke invloeden op sociale normen, waarmee een gezaghebbende legitieme bron van informatie tot stand kan worden gebracht.

Punten 10) ‘Protest als verraad’, 11) ‘Protest als anarchie’ en 12) ‘Protest als antitroepen’ zijn verschillende manieren om protest te framen als afwijkend ten opzichte van de rest van het publiek. Voor dit onderzoek wordt het concept ‘protest’ vervangen voor ‘anarchisme’, omdat het hier niet enkel over protesten gaat maar om een politieke filosofie en levensstijl. Verraad omvat dan een frame waarin anarchisten als verraders van de publieke opinie en gevestigde orde worden vermaakt, te vatten in ‘anarchisme als verraad’. Punt 11 is wat problematischer. Deze gaat over dat protest wordt gezien als anarchistisch geheel, waar vooringenomen noties van slechtheid, onwenselijkheid en ongecontroleerdheid in zitten – terwijl anarchisten juist anarchie nastreven om de omgekeerde reden, namelijk dat het wenselijk is. Het marginalisatiepunt zou hier dan geparafraseerd kunnen worden naar dat anarchisme tegengewerkt wordt om inhoudelijke redenen. Punt 11 zou dan worden: ‘Verzet tegen anarchisme’. Punt 12 gaat tenslotte over dat anarchisten als ‘antitroepen’, die enkel de maatschappij willen tegenwerken en niet tot coöperatie bereid zijn.

Dardis (2006) kiest bij 13) ‘Counterdemonstraties’ voor de term ‘counter’ in plaats van ‘tegen’ demonstraties, omdat het gaat om demonstraties of protesten die in reactie op andere protesten opgezet worden. Een tegendemonstratie kan ook gezien worden als eerste demonstratie tegen bijvoorbeeld een beleidsstuk of een bepaalde ideologie. Deze kunnen

echter ook relevant zijn als marginalisatiemiddel tegen het anarchisme in het algemeen. Daarom wordt Dardis' (2006) interpretatie van zowel counter- als tegendemonstratie in dit onderzoek betrokken. Counterdemonstraties kunnen een marginalisatiemiddel zijn doordat een alternatief tegen de anarchisten besproken wordt, wat weer een verlengstuk van de status quo kan impliceren.

Tot slot kunnen 14) 'Historische vergelijkingen' marginalisatie tot gevolg hebben door anarchisten te koppelen aan negatieve eerdere ervaringen, waardoor verwachtingen over de idealen van de anarchisten getemperd kunnen worden of negatieve associaties opgeroepen kunnen worden.

Samengevat zijn er veel manieren hoe door middel van mediaberichtgeving aan de perceptie van legitimiteit en ontplooiingsmogelijkheden van sociale bewegingen getornd kan worden. Deze manieren zullen in de volgende hoofdstukken meegenomen worden in het onderzoekinstrument.

3. Probleemstelling

3.1 Vraagstelling

Hoewel de aanleiding van dit onderzoek het AIVD-rapport (2013) is geweest, is de probleemstelling van dit onderzoeksvorstel vanuit de academische literatuur naar voren gekomen. Er wordt dan ook niet zomaar verondersteld dat de AIVD-terminologie tot een bepaald media-discourse heeft geleid, literatuur over mediatendensen is hiervoor besproken.

Door het opstellen van sociale normen en waarden kan er een vorm van sociale controle ontstaan, waarbij subgroepen die als afwijkend betiteld worden gevolgen kunnen ondervinden in sociaal kapitaal. Wanneer een terminologie zoals die van de AIVD (2013) breder in de samenleving voorkomt, kan dat gevolgen hebben voor de maatschappelijke perceptie op anarchisten. Het benoemen van anarchisten als deviant, crimineel of extremist kan leiden tot een afschrik-effect. Het wordt de anarchisten dan ten eerste bemoeilijkt zich sociaal op een gunstige manier te profileren. Ten tweede kunnen ze moeite ondervinden met maatschappelijk functioneren: ze kunnen worden buitengesloten in de samenleving met een proces van isolatie tot gevolg (Van Amersfoort et al, 2006; Robinson, 2008).

Om te zien of anarchisten sociaal een label ontvangen, is het lonend om de mediaframes over de sociale beweging te analyseren. De media lijken belangrijke actoren in het construeren van deze perceptie van sociale deviantie: het gaat er niet alleen om *dat* er sociaal deviantie standpunten besproken worden, het gaat er ook om *hoe* (Shoemaker, 1982). De media kunnen zowel op een positieve als een negatieve manier de anarchisten van dienst zijn (Vliegenthart & Walgrave, 2012). Enerzijds kunnen anarchisten of hun boodschap op een gunstige manier in de media komen, anderzijds kunnen media ook anarchisten marginaliseren door ze als afwijkend te profileren of hun boodschap niet goed over te brengen.

Media kunnen worden beschouwd als controleurs die aan de hand van sociale normen berichten (Rosie & Gorringer, 2009). In hun berichtgeving zijn media zowel gericht op het voorspellen van breken van sociale regels, als het normatief verslaan van acties achteraf (Robinson, 2008). Er is veel aandacht besteed aan dit media-effect, dat sterker lijkt te worden naarmate de sociale beweging een radicalere inslag heeft en grote gevolgen kan hebben voor de (perceptie van) legitimiteit van een sociale beweging (o.a. McLeod & Hertog, 1992; Shoemaker, 1982). Op deze manier kunnen media invloed uitoefenen op het imago van anarchisten. Er is wel onderzoek gedaan naar beeldvormingsprocessen in mediaberichtgeving met betrekking tot sociale bewegingen, maar nog niet naar anarchisten specifiek.

Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken in hoeverre anarchisten te maken hebben met mogelijk negatieve mediaberichtgeving en wat dat voor gevolgen heeft voor hun maatschappelijke positie. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt hierbij: *Hoe ervaren Nederlandse anarchisten gevolgen van mediarepresentatie?* De hoofdvraag zal verduidelijkt worden aan de hand van de volgende deelvragen:

- 1) Hoe worden anarchisten in mediaberichtgeving in Nederland gerepresenteerd?
- 2) Hoe ervaren anarchisten het mediabestel en de berichtgeving in Nederland?
- 3) Op welke manieren merken anarchisten sociale of politieke gevolgen van deze mediarepresentatie?

Aan de hand van de drie deelvragen zullen verschillende kanten van het onderzoek behandeld worden die tezamen kunnen helpen een antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren. De eerste deelvraag zal gebruikt worden om de mate van positieve of negatieve berichtgeving in media te onderzoeken. Centraal staat hierin de mate van deviantie die door mediaberichtgeving voortgebracht wordt. Deze media-analyse zal vervolgens gebruikt worden bij de tweede en derde deelvraag. De tweede deelvraag behandelt de reflectie van de anarchisten: het zal er hier om gaan in hoeverre anarchisten zich in het deze media-analyse herkennen. De focus ligt dan op de houding en attitude van de anarchisten naar de media toe. De derde deelvraag tenslotte zal gebruikt worden om te onderzoeken in hoeverre anarchisten gevolgen ondervinden van deze mediarepresentatie en hoe ze erop reageren. Het gaat hier ook om de mate van invloed die mediarepresentatie op het leven en de overtuigingen van een anarchist kan hebben.

3.2 Interdisciplinariteit

Zoals naar voren is gekomen vanuit de inleiding en het theoretisch kader kan er op meerdere manieren naar politiek anarchisme en de plaatsing van sociale bewegingen in de maatschappij gekeken worden. Hiervoor worden verschillende inzichten uit de sociale wetenschappen geïntegreerd. Anarchisme kan gezien worden als politieke filosofie, maar er worden indringende sociologische en psychologische aannames gesteld over wat de beste vorm van samenleven zou zijn. Bovendien wordt veel anarchistische kritiek verpakt in sociologische analyses. De media aan de andere kant vervullen ook een rol als invloedrijke sociale institutie, waarbij de maatschappelijke invloed breed wordt uitgestrekt over verschillende sociale lagen. Deze invloed en de inbedding van media in een bredere maatschappij vereisen ook een bredere blik met betrekking tot hoe media zijn opgesteld en tot waar hun invloed te merken is.

Daarnaast bestaat er een wisselwerking tussen sociale bewegingen en medialogica, waarbij zowel getracht wordt media te beïnvloeden, als dat sociale bewegingen er gevolgen van ondervinden. Communicatie is een belangrijk middel voor sociale bewegingen om zichzelf kenbaar te maken, terwijl de media functioneren volgens hun eigen wetten: het is belangrijk in de gaten te houden hoe deze communicatiekanalen tegelijkertijd maatschappelijk geladen zijn, alsook maatschappelijke gevolgen kunnen hebben.

Om vervolgens in te zien of er marginaliseringsprocessen in de media aanwezig zijn, en de ervaring van de anarchisten daarbij te betrekken, is het noodzakelijk geweest hier een onderzoeksdesign op interdisciplinaire bij op te stellen. Ten eerste is er geput uit literatuur van zowel communicatiewetenschappen als sociologie, om de het mechanisme van nieuwsgeving en marginaliseringsprocessen te onderzoeken. Ten tweede is voor de media-analyse gebruik gemaakt van codes die voortkomen uit anarchistische, sociologische, politiek-filosofische en communicatieve literatuur. Voor de diepte-interviews is deze informatie meegenomen en is het sociologische thema van mediarepresentatie van subgroepen geconvergeerd naar een individueel niveau. Hierbij gaf de ervaring van de geïnterviewde een meer antropologische dimensie aan de algemene media-analyse ervoor door te focussen op individuele interpretatie en symbolen. Deze antropologische kijk komt ook terug bij de participatieve observatie. Om kortom in te zien hoe maatschappij, anarchisme en media tot elkaar in verhouding staan is het noodzakelijk geweest elementen van verschillende sociaalwetenschappelijke disciplines te integreren.

3.3 Relevantie

Door na te gaan op welke manier de positie van anarchisten in de maatschappij door mediaberichtgeving beïnvloed wordt kunnen meerdere maatschappelijke en wetenschappelijke facetten uitgediept worden.

De maatschappelijke relevantie bestaat uit verdere verdieping in de relatie tussen sociale bewegingen (en anarchisten in het bijzonder) en media. Ten eerste wordt onderzocht in hoeverre mediaberichtgeving processen van marginalisatie kan herbergen. Hoewel berichtgeving over anarchisme onderzocht is, kan het mechanisme ook breder gelden. Ten tweede kan de relatie tussen anarchisten en status quo verder geanalyseerd worden. De anarchisten hebben een curieuze relatie met hun omgeving: enerzijds omdat ze zich er zo expliciet vanaf zetten, anderzijds omdat vanwege de mogelijke invloeden van de omgeving die ze afwijzen. Niet alleen vormen media een deel van deze omgeving, bovendien kan bekeken worden wat voor discourse media hanteren. Inzichten uit dit onderzoek kunnen

kortom relevant zijn voor sociale bewegingen in het algemeen of anarchisten in het bijzonder bij hun relatie met de media, alsmede voor anarchisten of mediakanalen om inzicht te krijgen in de mogelijke aanwezigheid van beeldvormingsprocessen.

De wetenschappelijke relevantie bestaat onder meer uit dat veel van de aangehaalde literatuur in het theoretisch kader weliswaar geschreven is over sociale bewegingen in relatie tot de media in het algemeen, maar er relatief weinig onderzoek is gedaan naar de relatie tussen media en anarchisme in het bijzonder. Bovendien kan verdieping in de mogelijkheid van marginalisatieprocessen in de media niet alleen nieuwe inzichten geven in het volume hiervan, maar ook een kans bieden om deze te relateren aan attitudes van anarchisten met betrekking tot media. Anarchisten vormen een relatief weinig onderzochte groep door hun veiligheidscultuur. Daarnaast bestaat het onderzoek uit zowel een kwantitatieve media-analyse als kwalitatieve diepte-interviews waarbij inzichten vanuit meerdere sociaalwetenschappelijke disciplines gebruikt zijn. De wetenschappelijke toegevoegde waarde van het onderzoek bestaat dus uit een combinatie van de originaliteit van de respondentengroep en de integratie van onderzoeksmethoden.

3.4 Ethische verantwoording

Anarchisten hebben over het algemeen een activistische achtergrond. Ze hebben daarom veel te maken gehad met officiële instanties, organisaties waarmee anarchisten op slechte voet kunnen staan. Bovendien is er veel interesse onder onderzoekers om onderzoek te doen bij de anarchistengroep en gaat die niet met iedereen in zee. Anarchisten zijn terughoudend in omgang met nieuwelingen op basis van eerdere ervaringen van infiltranten die zich probeerden te nestelen tussen de anarchisten. Er is dan ook geprobeerd gestaag voor zover mogelijk vertrouwen te winnen en binnen de veiligheidscultuur te komen. Hiervoor werd benadrukt dat het onderzoek niet gericht was op het verzamelen van politieke informatie over anarchisten, maar dat er enkel naar hun meningen en percepties gevraagd wordt.

Een gedeelte van de informatie voor de interviews is al eerder vergaard door de kwantitatieve data-analyse, waarop de anarchisten op basis van vrijwilligheid mogen reflecteren. Het belangrijkste punt hierbij is anonimiteit. Omdat de positie en de gedachten van een anarchist zo delicaat zijn, is het onderzoek in zekere mate gekenmerkt door geheimhouding van naam en achtergrond. Bovendien zijn uitspraken zo geformuleerd of verwerkt dat er niet uit opgemaakt kan worden door welke personen deze zijn gedaan. Tot slot is het onderzoek met de resultaten teruggekoppeld aan de respondentengroep.

4. Methoden

4.1 Operationalisering en constructen

Vanuit het theoretisch kader zullen nu constructen worden besproken die zijn opgesteld aan de hand van de academische literatuur zoals besproken in hoofdstuk 2. De constructen en indicatoren zullen nadat ze uiteengezet zijn terug worden gekoppeld aan de onderzoeksvragen. Een schematisering van de operationalisering is te vinden in bijlage 8.1 achterin het onderzoek, evenals het codeerschema waarin de indicatoren zijn verpakt.

4.1.1 Anarchisme als sociale deviantie

Sociale deviantie en sociale normen gaan om noties van wat als normaal en afwijkend gedrag wordt beschouwd. Anarchisten kunnen omwille van hun ideeën en intenties als sociaal afwijkend worden geportretteerd, een stempel dat brede sociale en politieke implicaties kan hebben. Dit komt naar voren in twee dimensies die in dit construct zijn meegenomen: *sociale beeldvorming* enerzijds en *spanning tussen anarchisten en de democratische rechtsstaat* anderzijds.

Allereerst wordt de *sociale beeldvorming* van het construct besproken aan de hand van verschijnselen die kunnen worden gezien als indicatoren van sociale deviantie of als componenten helpen deviantie op te stellen. Het gaat hierbij om processen van labeling, regelbreken, stigmatisering en framing.

Onderzoek naar labeling houdt in dat gekeken wordt of in mediaberichtgeving of tijdens interviews noties van labels worden gepresenteerd en op welke manier deze labels gehanteerd worden. Dit is opgesteld aan de hand van Wells (1978) door wie labels werden omschreven als middelen om mensen als afwijkend of normaal te benoemen. Door labels te onderzoeken kan gekeken worden of er verschil gemaakt wordt tussen typen mensen en zodoende verschillende identiteiten geconstrueerd kunnen worden.

Aan de hand van dit proces van labeling is het proces van regelbreken geïntroduceerd, dat aan de hand van Becker (1991) werd omschreven als een proces waarbij ten eerste regels opgezet dienen te worden en ten tweede kan worden geanalyseerd wanneer iemand deze regels overtreedt. Het breken van sociale regels is een sterke indicator van sociale deviantie omdat regels over het algemeen een norm aangeven waarlangs afwijkende en gehoorzame identiteiten kunnen worden opgesteld. Er is in mediaberichtgeving en tijdens interviews gekeken of er noties worden genoemd van het proces van regelgeving en daaraan gelieerd of

er regelbrekers worden beschreven. Hierbij horen de indicatoren wetsovertreding, ongehoorzaamheid, het toepassen van sociale normen of het benoemen van regels, regelbrekers of regelprocessen.

Het onderscheiden van bepaalde eigenschappen als deviant, het stereotyperen van deze eigenschappen als negatief en het creëren van een frame van normaal/wij versus afwijkend/zij hoort ook bij het proces van stigmatisering van Goffman (Yang et al, 2007) en Link en Phelan (2001). Wanneer hierbij emotionele lading komt voor de gestigmatiseerden en er sprake is van discriminatie of een gevoel van verlies van status, wordt het proces van stigmatisering compleet gemaakt. Stigmatisering is omschreven als een vergevorderd vorm van sociale deviantie. In mediaberichtgeving, maar vooral in de interviews, is nagegaan of dit proces deels of geheel voorkomt, waarbij vanwege overlap met labeling en regelbreken vooral gekeken is naar emotionele lading, discriminatie en statusverlies.

Zowel labeling als regelbreken en stigmatisering zijn resultaten van framing (Goode & Ben-Yehuda, 1994; Morris, 2000). Framing is het overkoepelende proces van betekenis geven aan de realiteit met voorbedachten rade om anderen deze manier van interpreteren aan te leren. Labeling, regelbreken en stigmatisering zijn dan ook meegenomen als indicatoren van op welke manier er geframed wordt in mediaberichtgeving met betrekking tot sociale deviantie, alsmede dat in de interviews ten eerste gevraagd is naar hoe anarchisten framing ervaren en ten tweede of ze zelf aan vormen van framing doen. In dit geval kan er gekeken worden of er sprake is van een framing contest (Gamson & Wolfsfeld, 1993).

Het proces van framen is ook gelieerd aan de spanning tussen anarchisten en de democratische rechtsstaat. Uit de interviews is gebleken in hoeverre anarchisten processen van sociale deviantie verbinden aan een mogelijke *spanning met democratische rechtsstaat* zoals zij deze aanschouwen. Hiervoor zijn voor de analyse van de interviews verschillende indicatoren op een rijtje gezet: constructie van deviantie, machtsnetwerk, disciplineren van burgers en houding van anarchisten ten opzichte van het systeem.

Ten eerste is er gevraagd in hoeverre anarchisten constructie van deviantie ervaren. Er is besproken worden of ze vinden dat er een norm van wat als normaal wordt gezien aanwezig is en of afwijking hiervan wordt gezien als deviant.

Ten tweede is het concept machtsnetwerk besproken. Volgens Foucault (1982; 2007) is iedere samenleving intrinsiek gekoppeld aan machtsverhoudingen die bepalen wat als normaal wordt geacht in gedrag en overtuigingen. Er is gekeken in hoeverre er notie gemaakt is van macht en machthebbers in mediaberichtgeving. Daarnaast is met anarchisten besproken of en in welke mate zij ervaren dat er een machtsnetwerk in de maatschappij aanwezig is.

Daaraan gekoppeld is gekeken in hoeverre er sprake is van disciplineren van burgers. Ook dit concept komt bij Foucault (1982; 2007) vandaan die stelt dat de machtsverhoudingen in de maatschappij leiden tot een internalisering van deze verhoudingen bij de burgers, die zich gaan gedragen naar wat de machthebbers bepaald hebben. Er is in mediaberichtgeving gekeken of er noties van gedrag wordt gemaakt in perspectief van wat als normaal of wat als onwenselijk wordt omschreven. Verder is tijdens de interviews gelet of anarchisten zich uitspreken over verwachte vormen van gedrag of sturing hier naar toe.

De spanning tussen anarchisten en de democratische rechtsstaat kan sterk naar voren komen in de houding van anarchisten naar het systeem gezien de hervormingsambitie van anarchisten en het feit dat deze hervorming op een fundamentele manier moet gebeuren (Marshall, 2008; Milstein, 2010). Wanneer anarchisten zich normatief uitdrukken over het systeem in het algemeen of specifieke elementen hiervan is hiervan notitie gemaakt. Er is in het bijzonder gekeken naar de houding van anarchisten ten opzichte van media en of ze zich kunnen uitlaten over media-artikelen of logica achter mediaberichtgeving.

4.1.2 Marginalisering in mediaberichtgeving

Eén van de centrale onderzoeksthema's is in dit geval de mogelijkheid van aanwezigheid van marginalisatieprocessen in mediaberichtgeving. Een op het eerste oog problematisch aspect is dat anarchisten anders zijn dan de meeste sociale bewegingen in hun relatie tot de media. Het is mogelijk dat anarchisten de media trachten te gebruiken voor het efficiënt overbrengen van hun idealen (o.a. Vliegthart & Walgrave, 2012). Anarchisten kunnen vanuit waardering van individuele autonomie over het algemeen echter een voorkeur hebben voor directe actie: het zelf in de hand houden van actiemiddelen in plaats van het uit handen geven aan externe partijen (Borum & Tilby, 2005; Marshall, 2008). Bovendien kunnen anarchisten de media als verlengstuk van het systeem zien dat zij juist willen hervormen, waardoor ze mogelijk principiële bezwaren kunnen hebben tegen media, of de media als inherent vooringenomen kunnen beschouwen (Foucault, 1982; Williams, 2007).

Ongeacht de perceptie van anarchisten op de media blijft staan dat mediaframes enerzijds en persoonlijke ervaringen van anarchisten anderzijds invloed kunnen hebben op andere maatschappelijke partijen. Ook al zouden anarchisten het anders willen, media kunnen invloedrijke marginaliseringsprocessen uitvoeren (o.a. McLeod, 1995; Shoemaker, 1982).

Omwille van de gevolgen die media kunnen hebben op anarchisten en de ambitie met betrekking tot individuele autonomie van anarchisten, is gekozen om naast de *marginaliseringsmiddelen* bij dit construct ook te kijken naar de *effecten van*

mediaberichtgeving op anarchisten. Hierdoor is zowel gekeken naar de relatie tussen de berichtgeving en anarchisten, als naar wat anarchisten zelf ervaren en ondernemen.

Allereerst is onderzocht in hoeverre de *marginaliseringsmiddelen* zoals deze naar voren zijn gekomen in het theoretisch kader terugkomen in mediaberichtgeving. Hierbij horen de veertien marginaliseringsmiddelen die Dardis (2006) op een rij had gezet, te weten: algemene wetteloosheid, confrontatie met politie, freak show, idioot gedrag, carnaval, statistieken, generalisaties, ooggetuigen, officiële bronnen, protest als verraad, verzet tegen anarchie, protest als antitroepen, counterdemonstraties en historische vergelijkingen. Historische vergelijkingen is voor de media-analyse opgedeeld in zowel historische als niet-historische vergelijkingen, omdat sommige vergelijkingen zonder historisch uitgangspunt kunnen worden gekarakteriseerd. De codes per marginaliseringsmiddel zijn te vinden in de codeerhandleiding in bijlage 8.4.

Een volgend marginaliseringsmiddel kan worden herleid uit werk van Smith en collega's (2001), waarin onderscheid gemaakt wordt tussen een episodisch of thematisch type berichtsframe. Daarnaast hebben Terkildsen, Schnell en Ling (1998) uitgebreid over issue dualism: in welke mate er verschillende relevante standpunten worden behandeld bij berichtgeving. Vervolgens zijn McLeod en Hertog (1992) besproken, die het aanhalen of construeren van een publieke opinie als noemer van deviantie analyseerden als mogelijk marginalisatiemiddel. Tot slot is nog in mediaberichtgeving gekeken in hoeverre er wordt ingegaan op centrale informatie of op randzaken naar aanleiding van het werk van Entman en Rojecki (1993).

Verder is het karakter van nieuwsgeving worden meegenomen: er is gekeken naar het type medium en wat voor nieuwsberichtgeving deze hanteert. De media kunnen ingedeeld worden op basis van hun commerciële, publieke of alternatieve karakter (Smith et al, 2001).

Naast de media-analyse is ook de ervaring van de anarchisten meegenomen. Er is met anarchisten gereflecteerd op mediaberichtgeving, waarna doorgevraagd werd op welke manieren zij deze berichtgeving ervaren. Hier kan het gaan om zowel positieve als negatieve gevolgen: media kunnen zowel sociale bewegingen sterken als tegenwerken (Vliegthart & Walgrave, 2012). Naast reflectie van anarchisten op de mediaframes is gekeken of anarchisten aangeven dat ze *effecten* ondervinden van deze berichtgeving. Er is daarom gevraagd naar sociaal kapitaal, directe actie, veiligheidscultuur en agency.

Sociaal kapitaal is omschreven aan de hand van Bourdieu (1986) en Putnam (2000) als de mate waarin een anarchist zich bevindt in een netwerk waarin goederen, diensten of contacten aangewend kunnen worden ten bate van maatschappelijke en sociale ontplooiing.

Er is gevraagd of mediaberichtgeving gevolgen heeft voor anarchisten bij het vergaren van sociaal of politiek kapitaal. Politiek kapitaal omvat hierbij niet de mate dat de anarchist kan participeren in het democratisch bestel, dat zou tegen het anarchist-zijn ingaan, maar behandelt in hoeverre de anarchist hervorming of revolutie waarschijnlijk acht en of de anarchist zich in staat voelt om zich politiek te uiten. Sociaal kapitaal gaat onder meer over de omgang met andere mensen, het behouden en winnen van contacten en de mate van sociaal vertrouwen en acceptatie als gevolgen van de ervaring van het zich bevinden in een netwerk. Hierbij hoort ook mogelijke invloed van sociale beeldvorming en stigmatisering zoals deze naar voren komt in construct 5.1.1. Economisch kapitaal wordt voor dit onderzoek niet gebruikt, door de mogelijke gevoeligheid van informatie met betrekking tot werkgelegenheid en financiële zekerheid van anarchisten.

Als mogelijkheid van response op of substituuft voor mediaberichtgeving is met de anarchisten directe actie besproken. Directe actie kan gezien worden als optie om activistische ondernemingen en de mogelijke effecten daarvan meer in eigen hand te houden, waardoor het gevoel gecreëerd wordt minder overgeleverd te zijn aan invloed van externe partijen (Borum & Tilby, 2005). Directe actie kan een gevolg zijn van mediaberichtgeving, maar hoeft dit niet noodzakelijkerwijs te zijn. Er is gekeken of door anarchisten de voorkeur wordt gegeven aan directe actie of dat directe actie beïnvloed is door mediaberichtgeving.

Een ander concept dat naar voren is gekomen in het theoretisch kader is de veiligheidscultuur (Robinson, 2008). Dit is een systeem van omgangsnormen waarin getracht wordt infiltratie van buitenaf tegen te gaan en zowel intern als extern voorzichtig informatie met om te gaan. Er is gekeken of er noties van een veiligheidscultuur zijn gesteld en of aangegeven wordt of een mogelijke veiligheidscultuur aan intensiteit toe- of afgenomen is naar aanleiding van mediaberichtgeving.

Tot slot is nog onderzocht of mediaberichtgeving effecten heeft gehad op de mate van agency van anarchisten. Naar aanleiding van Giddens (1979) is gekeken in hoeverre anarchisten hun omgeving betrekken bij hun maatschappelijk bewustzijn en de totstandkoming van hun zelfbeeld. Daarnaast is beschouwd in hoeverre anarchisten zichzelf of anderen mobiliseren, of het corresponderende zelfbeeld hebben om dit te ambiëren, om de omgeving om hen heen te veranderen. Ook in dit geval is geprobeerd dit in relatie tot media te analyseren.

4.1.3 Koppeling aan deelvragen

Om de hoofdvraag van het onderzoek te beantwoorden zullen de constructen nu teruggekoppeld worden aan de deelvragen. Deze indeling zal duidelijk maken welke categorieën en codes bij welke deelvraag terug kunnen komen en zal ook gehanteerd worden bij het bespreken van de resultaten in het volgende hoofdstuk. De twee theoretische constructen zijn ten eerste ‘marginalisering in media’, bestaande uit de dimensies ‘marginaliseringsmiddelen’ enerzijds en ‘effecten van mediaberichtgeving’ anderzijds; en ten tweede het construct ‘anarchisme als sociale deviantie’, bestaande uit de dimensies ‘sociale beeldvorming’ enerzijds en ‘spanning tussen anarchisten en de democratische rechtsstaat’ anderzijds.

Uiteindelijk kan door de koppeling van deelvragen met constructen bepaald worden welke codes bij welke deelvragen horen. Zowel de schematisering van de koppeling van de deelvragen, als de bijbehorende codeschema’s en codeerhandleidingen zijn in de bijlagen 8.2, 8.3 en 8.4 te vinden.

Deelvraag 1: Hoe worden anarchisten in mediaberichtgeving in Nederland gerepresenteerd?

Er is gekozen om hierbij te kijken of er sprake is van marginaliseringsprocessen in mediaberichtgeving. Om deze reden is mediaberichtgeving onderworpen aan een analyse aan de hand van de dimensie ‘marginaliseringsmiddelen’. Van deze dimensie zijn alle categorieën en bijbehorende codes gebruikt, te weten de marginaliseringsmiddelen van Dardis, alsmede de marginaliseringsmiddelen van andere auteurs: type berichtsframing, issue dualism, publieke opinie en randzaken.

De dimensie ‘sociale beeldvorming’ is ook gebruikt voor een analyse van mediarepresentatie van anarchisten. Tijdens het codeerproces werd duidelijk dat in de mediaberichtgeving veelvuldig gebruik werd gemaakt van labeling, dus is deze toegevoegd in het codeerschema. Het concept regelbreken is vermengd met vormen van regelbreken zoals deze ook als marginaliseringsmiddelen zijn genoemd, bijvoorbeeld: wetsovertreding, ongehoorzaamheid en sociale normen. Ook framing is sterk geïntegreerd met marginaliseringsmiddelen, omdat veel marginaliseringsmiddelen invloedrijke manieren van framing zijn, bijvoorbeeld: randzaken centraal stellen, issue dualism, type berichtsframing, generalisaties en de verschillende manieren om anarchisme of anarchisten te beschrijven.

Omdat de factoren emotionele ervaring, statusverlies en discriminatie bij stigmatisering meer persoonlijke ervaringen omvatten, is stigmatisering bij deze deelvraag

niet volledig gebruikt. De aspecten van percepties van wat normaal is of de distinctie tussen ‘wij’ en ‘zij’ komen afdoende terug bij framing, labeling en regelbreken.

Deelvraag 2: Hoe ervaren anarchisten het mediabestel en de berichtgeving in Nederland?

Om tijdens de interviews erachter te komen hoe anarchisten tegenover mediaberichtgeving staan en deze ervaren zal de dimensie ‘spanning tussen anarchisten en democratische rechtsstaat’ gebruikt worden. De categorieën van constructie van deviantie, machtsnetwerk en houding ten opzichte van het systeem kunnen hiervoor als leidraad gebruikt worden om te zien hoe anarchisten media en mediaberichtgeving technisch analyseren en waar hun ervaring van de media uit bestaat. De categorie disciplineren van burgers kan meer als gevolg van mediaberichtgeving worden gezien en wordt daarom aan de derde deelvraag gekoppeld.

Tegelijkertijd is bij behandeling van de categorie deviantie als construct door de respondenten uitgeweid over processen van sociale beeldvorming. Bij beschrijvingen van hoe media functioneren en hoe anarchisten deze ervaren zijn indicatoren van labeling, regelbreken, stigmatisering en framing op een meer descriptieve manier gebruikt. De anarchisten kunnen tijdens de interviews de media labelen of ervaren dat de media een partij is die aan labeling doet, ze kunnen aangeven dat via de media processen van regelgeving worden gepraktiseerd, ze kunnen stellen dat de media kan stigmatiseren en ze kunnen eigen processen van framing of van media in berichtgeving aangeven. Het gaat hier om of ervaren wordt dat deze processen van sociale beeldvorming aanwezig zijn; of ze gevolgen hebben komt terug bij de volgende deelvraag.

Deelvraag 3: Op welke manieren merken anarchisten sociale of politieke gevolgen van deze mediarepresentatie?

Allereerst kunnen effecten van mediaberichtgeving gezien worden als sociale of politieke gevolgen. Daarom wordt de dimensie ‘effecten van mediaberichtgeving’ gekoppeld aan deze deelvraag, waarbij de categorieën sociaal en politiek kapitaal, directe actie, veiligheidscultuur en agency zullen worden gebruikt als indicatoren van politieke of sociale gevolgen. Ook de categorie disciplineren van burgers van ‘spanning tussen anarchisten en democratische rechtsstaat’ hoort hierbij.

Hierbij hoort ook de dimensie ‘sociale beeldvorming’. Door middel van de categorieën labeling, regelbreken, stigmatisering en framing kunnen andere sociale gevolgen aangegeven worden. Anarchisten kunnen verkregen labels omschrijven, waaronder die van regelbrekers,

ervaringen van stigmatisering als gevolgen noemen, of het tot stand komen van bepaalde frames met bijbehorende invloed als onderhevig aan mediaberichtgeving stellen.

4.2 Meetinstrument

Omwille van de deelvragen is dit onderzoek gedaan aan de hand van zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve onderzoeksstrategie. Het analyseren van mediaframes op het voorkomen van bepaalde concepten is bij uitstek geschikt voor een gestructureerd kwantitatief schema. Voor de interviews met anarchisten en analyse hiervan bleek een kwalitatieve insteek geschikt, door de variëteit in antwoorden en de optie tot opbrengen van nieuwe onderwerpen of codes door de respondenten. Door de combinatie en aanvullende kenmerken van kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethoden bestaat de methodologie uit mixed methods (Bryman, 2008).

Voor het analyseren van mediaframes is gekozen voor kwantitatieve contentanalyse (Bryman, 2008). Contentanalyse is geschikt voor het kwantitatief analyseren van media aan de hand van vooraf gekozen categorieën en codes. Uit de literatuur is gebleken dat mogelijke marginalisatie op een aantal manieren plaats kan vinden. Deze manieren werden in codes verpakt waarna middels contentanalyse effectief gezien kon worden of deze terug kwamen in de mediaframes. Bij de contentanalyse werd bovendien de mogelijkheid opgehouden voor het induceren van nieuwe concepten of codes vanuit de data, waarna deze verder in het onderzoek konden worden meegenomen.

De categorieën zoals deze zijn afgeleid uit het theoretisch kader zijn opgesteld in een codeerschema. Met het codeerschema kon per mediabericht overzichtelijk nagegaan worden of en welk marginalisatiemiddel er in het bericht voor kwam. Hierbij hoorde ook een beschrijving van het media-artikel aan de hand van een aantal kenmerken. Zo is de datum genoteerd, of het medium publiek, commercieel of alternatief is, wat voor type bericht het is, wat de bron van het artikel was en of er beeld bij gebruikt is. Ook kan het nuttig zijn te zien of tekst van een persbureau zoals het Algemeen Nederlands Persbureau (ANP) is gebruikt, die in andere nieuwsmedia ook voor kan komen, of dat de tekst van het medium of de journalist zelf afkomstig is en daarmee meer het discourse van het medium kan openbaren.

Bij het codeerschema hoort een handleiding, waarin de opties voor het noteren van een code opgesteld staan. Na de media-analyse kon ook beschouwd worden welke codes of combinaties van codes veel voorkwamen. Bovendien werd de mogelijkheid voor de vorming van nieuwe codes op basis van de data open gelaten. Zowel de codeerschema's als de bijbehorende handleidingen zijn achter in de bijlagen 8.3 en 8.4 te vinden te vinden.

Om persoonlijke vertekening in analyse te voorkomen is bekeken of meerdere media-analyses gedaan konden worden door een tweede onderzoeker. De interpretaties van de mediaframes zijn vervolgens naast elkaar gelegd en besproken ten behoeve van de interbeoordelaarbetrouwbaarheid.

Naast het analyseren van mediaframes zijn semigestructureerde interviews met een kwalitatieve insteek gehouden. De interviews waren gekarakteriseerd door een grote mate van openheid en flexibiliteit, omdat gebruik en ervaringen van media sterk persoonlijk kunnen zijn en onderling veel kunnen variëren. Aan de hand van een aantal standaardvragen met een open karakter is geprobeerd dieper tot de kern van de mening van de specifieke anarchist te komen.

Er is onderscheid gemaakt in vier thema's: een algemene analyse van media, het overbrengen van een boodschap in media, de ervaringen omtrent mediaberichtgeving en tenslotte de gevolgen van mediaberichtgeving.

Het eerste thema is gehanteerd voor een algemene opinie ten opzichte van media en om te zien op welke manier de respondent de media beschouwt. Het tweede thema omvat onderwerpen omtrent *actief* mediagebruik, waar tijdens het derde thema wordt ingegaan op *passief* mediagebruik. Actief mediagebruik gaat onder meer over het overbrengen van een boodschap in de media en het inzetten voor mediaberichtgeving. Passief mediagebruik gaat over het consumeren van media en het ervaren van bepaalde typen berichtgeving. Het laatste thema gaat over sociale en politieke gevolgen die anarchisten kunnen ondervinden door mediaberichtgeving waardoor dieper wordt ingegaan op de mogelijkheid tot *maatschappelijke ontplooiing* van anarchisten.

4.3 Populatie

Omdat het onderzoek anarchisten betrof werd getracht anarchisten in Amsterdam (of mogelijk andere Nederlandse steden) te werven voor de interviews. Vooraf was al contact gelegd met een gatekeeper die open stond voor het onderzoek. Door middel van deze gatekeeper en snowball sampling (Bryman, 2008) is geprobeerd toegang te krijgen tot de respondentengroep.

Anarchisten bestaan over het algemeen uit autonome individuen die sterk van elkaar verschillen. Het kon dan ook lonen om te proberen relatief veel anarchisten te interviewen, omdat hun achtergronden, ideeën en ervaringen zo uiteenlopen. Anarchisten gaven zelf al aan dat er niet één type anarchist bestaat, maar dat ze juist veel onderling verschillen. Omdat enerzijds vooraf gerealiseerd werd dat de respondentenwerving lastig zou worden, maar er

omwille van verscheidenheid van anarchisten wel gestreefd moest worden naar relatief veel interviews, is geprobeerd minimaal tien anarchisten te interviewen.

Helaas is het niet gelukt om meer dan tien respondenten te interviewen. Uiteindelijk zijn zeven anarchisten geïnterviewd gedurende zes interviews. Twee respondenten zijn tegelijkertijd geïnterviewd. De interviews waren verschillend van duur. Het kortste interview duurde 46 minuten, terwijl het langste interview 107 minuten duurde. De interviews duurden gemiddeld 76 minuten. Omdat Nederlandse media besproken zouden worden zijn enkel Nederlandse respondenten geworven.

Hierbij moet gezegd worden dat het geen gemakkelijke respondentengroep betrof. Naar eigen zeggen krijgen anarchisten veel verzoeken voor medewerking aan onderzoek en deze worden met scepsis bekeken. Het is deel van de veiligheidscultuur om argwaan te hebben bij buitenstaanders die de gemeenschap binnentreden met de intentie om anarchisten te bestuderen. Een aantal anarchisten lijkt bovendien relatief kritisch te zijn naar media en het gebruik ervan omdat ze de media niet als relevante actoren beschouwen.

Voor de media-analyse is een schema opgezet van media die vanwege hun bereik relevant werden geacht: meer lokale of regionale georiënteerde media zijn niet in het onderzoek meegenomen vanwege de kleinere markt aan luisteraars of lezers. Een uitzondering hiertoe is de Amsterdamse televisiezender AT5, ten eerste omdat deze zich richt op Amsterdam als locatie van onderzoek en tweede omdat deze zich specialiseert in dagelijkse nieuwsverslaggeving en daardoor kon voorzien in veel media-artikelen. Een overzicht van de mediakanalen is te zien in tabel 1.

De media die gesampled werden voor dit onderzoek beslaan zowel gedrukte media als beeldmedia. Er is eerst gezocht via steekwoorden als ‘anarchisme’ en ‘anarchist’ om zo een overzicht te krijgen van verscheidene mediaberichten. Om het samplen doelgerichter te maken is daarnaast gezocht naar gebeurtenissen waarbij anarchisten zijn betrokken, om dan te zoeken naar mediaberichtgeving hierover. Voorbeelden hierbij bestaan uit berichtgeving over protestmarsen, demonstraties of uitingen van directe actie.

Wat betreft gedrukte media bleken dagkranten tegenover tijdschriften het meeste te berichten over anarchisten. Bovendien is hun bereik relatief groot. Er is op twee manieren naar artikelen gezocht: ten eerste via de databank van LexisNexis, ten tweede via de websites van de dagkranten zelf.

Uiteindelijk is hierdoor gekozen om De Telegraaf, De Volkskrant en Trouw te gebruiken voor het onderzoek. Er is gekozen voor kranten met een contrasterende doelgroep, zodat er mogelijkwijs een breder scala aan mediaconsumenten in het onderzoek betrokken

wordt. De Telegraaf is de grootste krant van Nederland en verschaft zichzelf een andere doelgroep dan De Volkskrant of Trouw, door een andere lay-out en journalistieke stijl. De Volkskrant en Trouw lijken meer op elkaar, maar zijn beiden meegenomen in het onderzoek vanwege de hoeveelheid berichtgeving over anarchisten. De andere kranten zijn om verschillende redenen niet gebruikt: te weinig bereik, te weinig artikelen over anarchisten of teveel overlap met gebruikte kranten. Hetzelfde geldt voor de nieuwswebsite Nu.nl.

Tabel 1: Sample van mediakanalen.

Naam	Type	Reikwijdte	Gebruikt voor onderzoek?
De Telegraaf	Nationale dagkrant	671.860*	Ja
NRC Handelsblad	Nationale dagkrant	215.037*	Nee
De Volkskrant	Nationale dagkrant	298.065*	Ja
Algemeen Dagblad	Nationale dagkrant	489.746*	Nee
Trouw	Nationale dagkrant	298.065*	Ja
Nrc.next	Nationale dagkrant	78.392*	Nee
Parool	Regionale dagkrant	77.752*	Nee
RTL	Commerciële televisieomroep	RTL Nieuws: 1.500.000**	Ja
SBS	Commerciële televisieomroep	Hart van Nederland: 500.000+**	Nee
NOS	Publieke televisieomroep	NOS Journaal: 1.500.000+**	Ja
NPO	Publieke televisieomroep	Per programma: onbekend	Ja
AT5	Lokale televisieomroep	0,1% van landelijke kijkersbreedte***	Ja
Nu.nl	Nieuwswebsite	1.000.000.000 bezoeken per maand****	Nee

* Bron: Cebuco, 2013.

** Bron: Stichting Kijkonderzoek, 2013.

*** Bron: Kabelraden, 2013.

**** Bron: Sanoma, 2013.

Van de Volkskrant zijn uiteindelijk zestig artikelen verzameld, van De Telegraaf 41 en van Trouw 57. Deze zijn naar voren gekomen na een check waarin werd gekeken naar hoe anarchisme werd gebruikt in de context van het artikel. Als de term enkel even werd gebruikt zonder dat het noodzakelijk was voor het artikel of wanneer de waarde ervan voor het artikel betwist kon worden (of de waarde voor dit onderzoek), werd het artikel niet opgenomen in de analyse.

Er is gekeken naar de grootste omroepen van Nederland: te weten RTL, SBS en de verzameling aan publieke omroepen: NPO. De NOS is apart genoemd omdat de meeste fragmenten voortkomen uit Journaaluitzendingen en deze gelieerd zijn aan de NOS. Van NOS en RTL zijn journaaluitzendingen gebruikt die waarschijnlijk niet enkel bij de veelbekeken avonduitzendingen zijn uitgezonden. Daarnaast zijn uiteindelijk enkele programma's van de publieke omroep gebruikt: Netwerk, Tegenlicht en Holland Doc. Verder is vanwege de mogelijke relevantie voor Amsterdam en haar nieuwsgebruikers AT5 dus meegenomen.

Er is vanwege beschikbaarheid van tijd voor het onderzoek en afnemende relevantie over tijd gekozen voor een beperkte tijdslijn van mediaberichtgeving. Er is geprobeerd om mediaberichtgeving vanaf 1 december 2009 tot en met 1 december 2013 in het onderzoek mee te nemen. Hoewel veel mediakanalen relatief weinig in die periode over anarchisten hebben bericht, leverde een zoektocht naar steekwoorden als 'anarchist' bij een aantal mediakanalen (Telegraaf, Volkskrant, Trouw) een grote verzameling berichten op. Wanneer een artikel uit 2008 of vroeg 2009 als erg relevant werd beschouwd, is deze ook meegenomen. Vooral voor beeldfragmenten is deze uitzondering gemaakt.

Een lijst met de verschillende gebruikte mediakanalen is als bijlage 8.5 achterin het onderzoek gevoegd.

5. Resultaten

In dit deel van het onderzoek zullen de resultaten van het onderzoek stapsgewijs worden besproken. Ten eerste zal uitgebreid worden over wat er is opgevallen tijdens het onderzoeksproces: het bekend raken met de onderzoeksruimte en de omgang met anarchisten. Zowel voor als na de interviews werden er uitspraken gedaan over mediagebruik en de rol van anarchisten daarin, die weliswaar buiten de interviews gedaan zijn, maar waarmee niettemin relevante informatie is verstrekt. De rest van het resultaatdeel bestaat uit twee delen, te weten de media-analyse en de uitwerkingen van de diepte-interviews.

5.1 Participerende observatie

Ook buiten de interviews werden relevante opmerkingen gemaakt wat betreft anarchisten, media en medialogica. Deze zijn genoteerd en kunnen als triangulatie fungeren naast de antwoorden uit de diepte-interviews en de media-analyse. Om deze redenen worden resultaten van de participatieve observatie uiteengezet en later teruggekoppeld aan bevindingen uit de diepte-interviews.

De participatieve observatie heeft vooral plaats gevonden op de Binnenpret, de locatie waar anarchisten inmiddels jarenlang woonachtig zijn. Een centrale plaats op de Binnenpret is de Bollox, waar lezingen worden gehouden, mensen samenkomen voor een praatje of een drankje en waar op zaterdagmiddag de anarchistische bibliotheek open is.

De participatieve observatie zal worden beschreven aan de hand van twee onderdelen: de veiligheidscultuur en algemene opmerkingen wat betreft media en anarchisme.

5.1.1 Veiligheidscultuur

Bij de eerste keren interacteren in de Bollox werd getracht eerst te onderzoeken welke anarchisten potentieel open zouden staan voor buitenstaanders. Hierop werden min of meer luchtige gesprekken gestart waarbij interesse, geduld en openheid voorop stonden, zonder dat er gezocht werd naar mogelijk beladen informatie of andere zaken waarbij argwaan of wantrouwen jegens de onderzoeker zou kunnen worden gecreëerd. Het was niet van belang dat er concrete informatie besproken diende te worden of er een persoonlijke schets gemaakt moest worden van iedere potentiële respondent.

Wanneer ernaar gevraagd werd, werd er eerlijk antwoord gegeven dat ik een student was en ook uiteindelijk geïnteresseerd zou zijn in onderzoek doen op de Binnenpret, met

meestal daarbij gepaard een uitweiding over het onderzoeksthema. Belangrijk bij bekend raken op de onderzoekslocatie was de aanwezigheid en invloed van mijn gatekeeper, een kennis die anarchist is en een bekende van veel anarchisten. In aanwezigheid of verbonden aan mijn gatekeeper werd ik anders benaderd. De titel van student en onderzoeker betekende een blijvende barrière gedurende het onderzoek, vanwege de inherente argwaan die anarchisten hebben bij onderzoek, deels door het technische aspect van het vergaren en opslaan van informatie, alsook door negatieve ervaringen van anarchisten met onderzoekers, journalisten of infiltranten in het verleden.

Een voorbeeld hiervan vond plaats tijdens één van de eerste keren dat ik de Bollox bezocht. Zelfs in aanwezigheid van een vriend, waarvan ik denk dat die op een goede manier bekend staat op de Binnenpret, was de sfeer afstandelijk en was het lastig om goede contacten te leggen. Dat kwam misschien gedeeltelijk omdat mijn medebezoeker ook nog onbekend was met de destijds aanwezige personen, waardoor een moment van herkenning uitbleef. Ik had een gesprek met een aanwezige anarchist over zaken die weinig te maken hadden met de Binnenpret toen ik het gevoel kreeg dat twee aanwezigen met elkaar communiceerden over het potentiële risico dat ik vormde.

Een ander specifiek voorbeeld waarin mijn positie als buitenstaander expliciet werd gemaakt gebeurde een paar weken later. Ook hier gaat het meer om een individueel voorval dan een algemene gebeurtenis. Ik had een anarchist leren kennen met wie het redelijk goed klikte vanaf het begin en die zichzelf ook vanuit eigen initiatief als respondent op had gegeven. Ook het interview was goed verlopen, waarna ik als dank de kosten voor de consumpties op me nam.

Toen ik later weer in de Bollox was, serveerde de respondent als barman koffie en brood aan bevriende anarchisten. Een van hen had gasten mee en introduceerde deze op de Binnenpret, waarna hij ze vertelde dat hij ‘nooit betaalde voor iets’ in de Bollox. De barman antwoorde hierop niet zonder meer negatief met dat het hem ‘niks uitmaakte over het algemeen’, omdat mensen zelf moeten bepalen wat ze doen. Bij mijn vertrek verzocht de respondent mij nog mijn gedronken koffie te betalen. Het verzoek tot betaling aan buitenstaanders kan worden gezien als gebruikelijk. Maar ondanks dat ik eerder voor hem betaald had en hij mij inmiddels kende, was het onderscheid tussen ik als onderzoeker en Binnenpret-mensen nog sterk aanwezig.

Een andere indicator van een veiligheidscultuur was het onderzoek dat anarchisten zelf ondernemen wanneer iemand zich aanbiedt als potentiële onderzoeker. Toen bekend werd dat ik respondenten probeerde te werven, stelden veel anarchisten zich aanvankelijk afstandelijk

op. Het werd ook duidelijk dat mijn naam en persoonlijkheid werden onderzocht door potentiële respondenten, waarschijnlijk om te kijken of ik te vertrouwen was.

De veiligheidscultuur kwam ook naar voren bij de eigen respondentenwerving. Ook wanneer contact open en vriendelijk was, deinsden veel mensen ervoor terug om hun woorden terug te zien worden gebracht tot onderzoeksinformatie. De argwaan was meestal tweeledig: enerzijds had het te maken met de objectieven en achtergrond van de onderzoeker, anderzijds met het feit dat het onderzoek nog jarenlang openbaar op te vragen zou zijn. Er waren ook anarchisten die zelf contact opnamen om als respondent te fungeren. De meerderheid was zoals verwacht echter afstandelijker, door expliciet of impliciet afstand te houden in direct contact of e-mails en telefonisch contact onbeantwoord te laten.

Door de diversiteit in mate van omgang en openheid is het onwenselijk om de hierboven beschreven voorvallen als algemene noemer van anarchisten te zien. Buitenstaanders worden niet altijd op afstand gehouden, zo worden geïnteresseerden in de bibliotheek altijd beleefd geholpen en herbergt ook de veganistische volkskeuken veel nieuwkomers die verwelkomd worden. Natuurlijk worden bekenden binnen de onderzoekslocaties vaak hartelijker of intiemer begroet dan nieuwkomers, maar wanneer het veilige of oppervlakkige onderwerpen betreft zijn veel mensen in de onderzoeksruimte bereid tot een gesprek.

Individuele voorbeelden terzijde, veel anarchisten geven impliciet of expliciet aan dat ze begaan zijn met de veiligheidscultuur. Dat komt vooral naar voren in het verschil in contact tussen bekenden en buitenstaanders. Maar überhaupt de notie dat er opgelet moet worden wat tegen iemand gezegd wordt en wat deze persoon te zoeken heeft op de Binnenpret, kan worden gezien als een sterke indicator van een veiligheidscultuur.

5.1.2 Media en anarchisme

Plaats van media in maatschappij

In de onderzoekslocatie was een veelheid aan media-artikelen te vinden, gedeeltelijk bestaande uit eigen media, gedeeltelijk uit wat als reguliere media werd omschreven. Kenmerkend voor de meeste media-artikelen was het activistische karakter ervan, waarvan de aanwezigheid van tevoren verwacht was. Er werden geen specifieke opmerkingen gemaakt over de aanwezige media, wel werd er gesproken over Facebook en Google als vormen van modern kapitalisme. Deze media werden bekritiseerd en daarnaast gelieerd aan controle- en winstbejag van moderne bedrijven die informatie opslaan om er winst mee te maken.

Enkele algemene opmerkingen over media, soms aangehaald als reguliere media, betroffen de verbinding tussen deze media en de maatschappij: *“Media behoren toe aan status quo: hoe media informatie brengen en met welke woorden komt voort uit status quo.”* Kenmerkend hierbij was dat media omschreven werd als op een diepere manier vervlochten in de samenleving. Media brengen niet alleen informatie voort aan de hand van invloeden of belangen van de status quo, ook de woordkeuze is hierdoor bepaald.

Een andere respondent omschreef de staat als de belangrijkste actor in de status quo, die daarmee ook de meeste invloed uitoefent op de media: *“Media hanteren normaliteit van de staat: wat de staat vindt of wat media naar voren brengen wordt gebracht als normaal.”* Hier wordt specifiek de staat genoemd als centrale invloed op de media. Niet alleen deze respondent, ook veel andere respondenten omschreven de staat als belangrijke actor in of synoniem aan de status quo. Niet alle media worden echter genoemd als verlengstuk van de status quo of de staat: daarom wordt er ook veel eigen media opgezet of andere kritische media geconsumeerd.

Functioneren media

Aan media worden door sommigen een communicatieve functie toegeschreven, aan andere meer een onderzoeksfunctie: *“Media behoren onderzoeksjournalistiek te doen, maar echte onderzoeksjournalistiek wordt niet uitgevoerd.”* Dit wordt ook deels toegeschreven aan de verbinding tussen reguliere media en belangen van bedrijven en staat, die als machthebbers worden omschreven. Dit heeft niet alleen zijn weerslag op de inhoud van mediaberichtgeving, maar ook op het karakter van de media. In plaats van dat er op onderzoeksjournalistiek als uitgangspunt wordt genomen met diepgaande of achtergrondinformatie als oogpunt, ligt het zwaartepunt volgens een andere respondent elders:

Het gaat niet enkel om korte termijn. De media zijn enorm korte termijn gericht. Maar het helpt niet als iets kort in het nieuws komt, zo van, dit is ook weer bericht en vervolgens wordt er niks veranderd. Het moet gaan om perspectieven veranderen.

Het gebrek aan perspectiefsverandering werd gekoppeld aan de verbinding tussen media en status quo. Doordat er niet gekeken wordt naar achtergrondmechanismen of diepgravende informatie blijven perspectieven hetzelfde en worden er geen alternatieve of kritische denkwijzen aangemoedigd. Een andere respondent illustreert het gebrek aan diepgang en de focus op de korte termijn:

Media zijn ook altijd op sensatie uit. Ik heb het echt waar wel eens gezien dat er een busje kwam van SBS en dat die mensen aan ons vroegen of we nog met stenen gingen gooien. Toen we hierop nee zeiden en dat ook gek vonden, zijn die mensen weer vertrokken omdat het niet nieuwswaardig was.

De sensatiefactor is een tweede sterke invloed op hoe nieuwsgeving tot stand komt. Volgens deze respondenten is het nieuwswaardiger als iets een sensationeel kenmerk heeft. Vervolgens wordt dit dan weer ingepast in een nieuwsverslag waarin weinig aandacht is voor centrale mechanismen.

Tegelijkertijd wordt er bij in quote een vooringenomenheid van de journalisten aangekaart. Ze lijken sensatiefactoren te verwachten van anarchisten. De relatie van anarchisten tot journalisten wordt door sommigen omschreven als enigszins positief, terwijl anderen zich er negatiever over uitdrukken. Het heeft er meer mee te maken welke journalist je treft: *“Ik heb wel eens meegemaakt dat je journalisten spreekt op het moment zelf, maar dat ze later in het mediabericht totaal niet op in je ingaan en enkel over randzaken berichten.”*

Sommige journalisten lijken sympathieker of geïnteresseerder dan anderen, maar ongeacht een positief of negatief beeld worden veel journalisten alsnog omschreven als onderhevig aan de eerder genoemd tendensen tot oppervlakkigheid en sensatiezucht in mediaberichtgeving. Het beschrijven van randzaken was één van de meest genoemde kritieken van anarchisten op mediaberichtgeving. Er worden nog meer kritieken gegeven op mediaberichtgeving: zo zouden anarchisten veelal op uiterlijk beschreven worden in plaats van op inhoud; zou inhoud uit de context worden gehaald of verkleind worden tot ‘soundbites’; en zouden anarchisten te vaak gegeneraliseerd worden, of vergeleken met activisten, criminelen of andere stereotypen.

Het beperken van verandering door de nadruk op oppervlakkige kenmerken van een fenomeen wordt door een respondent vergeleken met repressieve tolerantie:

Het systeem neemt dingen op terwijl het deze onderdrukt, door tolerant te lijken maar tegelijkertijd tegengesteld van zijn kracht te ontdoen. Denk aan de studentenprotesten, waar het protest enkel werd toegestaan door de overheid wanneer de studentenbonden garant stonden dat er geen rotzooi werd veroorzaakt. De taken van controle op wapens, het verspreiden van informatie over mogelijke gewelddadige personen en de controle op hen, het in de gaten houden van studenten; dat werd allemaal gedaan door de studentenpartijen, niet door de staat, die haar taken had gedelegeerd. Ze leken tolerant door het protest toe te staan, maar ontdeden het eigenlijk van hun kracht door repressie.

Dit concept gaat volgens de respondent ook op voor hoe media nieuwswaardige fenomenen of gebeurtenissen waarmee verandering wordt beoogd van hun potentieel ontdoen. Nieuwswaardigheden kunnen oppervlakkig worden behandeld en onderworpen aan normen van de samenleving, die op hun beurt weer door de media voortgebracht worden. Door nieuws zo uit het mediabestel te laten voortkomen, met als doel het kritische karakter ervan te vermijden, verliezen de nieuwswaardigheden hun potentieel om tot verandering aan te zetten.

Om alle bovengenoemde redenen, het karakter van de media en de tendensen in berichtgeving, wordt er dan ook regelmatig overlegd over het gebruiken van media: *“Er bestaat veel discussie onder anarchisten over de vraag of media gebruikt moeten worden of niet. Een buitenlandse anarchist is dat totaal niet gewend, vanuit zijn achtergrond wordt nooit ook maar overwogen om de media op te zoeken.”*

Blijkbaar is er een verschil tussen Nederlandse mediacultuur en die van buitenlanders. Er werd uitgeweid over dat er in Nederland toch meer een cultuur van overleggen is die minder op conflict gestoeld was, waaruit op te lezen valt dat media minder als directe vertegenwoordigers van het systeem worden gezien dan mogelijkerwijs elders. Dit betekent echter niet dat de argwaan ten opzichte van media in Nederland te verwaarlozen is. Zeker door negatieve ervaringen met het vertalen van de anarchistische boodschap of het beschrijven van anarchisten door Nederlandse media zijn veel respondenten terughoudend in het gebruiken van de media: *“Ik denk niet dat er heel veel in de media is over anarchisten, omdat anarchisten weinig gebruik maken van de media.”* De voorkeur wordt gegeven aan actievoeren en het verspreiden van informatie in eigen hand te houden.

Er werden echter niet alleen maar negatieve ervaringen genoemd wat betreft gebruik van de media. Eén respondent vertelde dat ondanks de moeilijkheid van het overbrengen van een boodschap in de media, het wel kan lukken:

We hebben zelf ook een keer echt goed gespind. Toen hebben we letterlijk week voor week van tevoren bepaald wat we naar buiten zouden brengen. Normaal is zoveel gelaagdheid onwenselijk in de media en krijgen we te horen dat dat niet overzichtelijk en behapbaar genoeg is, maar in dit geval waren we er echt in geslaagd om onze boodschap over weken uit te spreiden. Natuurlijk waren we afhankelijk van hoe de media het uiteindelijk overnamen, maar in dit geval ontstond er een mooie mediastrijd.

Deze geslaagde poging werd door een aantal factoren verklaard. Een voorwaarde die als belangrijk werd omschreven was in hoeverre het onderwerp impact had op de samenleving: wanneer het voor veel mensen relevant was, was er ook een grotere kans op een brede discussie erover. Daarnaast was een gedegen voorbereiding cruciaal om het onderwerp op een begrijpelijke manier te verpakken terwijl er alsnog verandering mee werd beoogd. Tot slot werd genoemd dat het belangrijk was om het voor langere tijd actueel te houden. Dit voorbeeld werd gegeven om aan te tonen dat ondanks participatie in een bestel dat de status quo kan reproduceren, toch een veranderingsperspectief kan worden bewerkstelligd.

Anarchisme

Veel respondenten hadden moeite met de terminologie omtrent anarchisme, om verschillende redenen. Een van de meest voorkomende was dat aan anarchisten een etiket werd opgelegd om hen een plaats te geven in de status quo. Bovendien werden ze vaak vergeleken of gelijkgesteld aan activisten, waar een respondent kritiek op leverde: *“Ik zou mezelf geen activist noemen. Iemand wordt vaak tot activist gemaakt doordat het als stempel gebruikt wordt, en dan word je tot component van het systeem gemaakt.”* Het lijkt als een tendens binnen de maatschappij te worden gezien dat alle entiteiten een naam behoren te hebben.

Zo bezien worden namen opgelegd en associaties opgeroepen. Dit gaat tegen de aard van veel anarchisten in, die stellen dat het onwenselijk is om tot een titel te worden gesimplificeerd. Er wordt veel benadrukt hoe verschillend anarchisten zijn en ook wordt aangegeven dat er onderling veel discussie is over wat anarchisme is. Niet iedere respondent is het over eens wat tot anarchisme behoort of wat toelaatbaar is als anarchist. Deze verscheidenheid wordt echter niet als beperking ervaren maar als individuele vrijheid.

Ook wordt het aanstippen van anarchisme of een groep anarchisten als subcultuur bekritiseerd. In dit geval gaat het meer om dat anarchisten als groep worden beschouwd waaraan verschillende kenmerken kunnen worden afgeleid die voor de gehele groep zouden gelden, waardoor zij ook als groep aangesproken zouden kunnen worden. Respondenten ervaren dan dat anarchisme als subcultuur hoofdzakelijk gedefinieerd wordt op basis van uiterlijk of actievoering.

5.2 Media-analyse

In deze paragraaf zullen de resultaten van de media-analyse besproken worden. De beeldfragmenten zijn handmatig gecodeerd omdat het niet gelukt is deze fragmenten in het codeerprogramma Atlas.ti te verwerken, waardoor ook de citaten en coderingen anders zijn genoteerd. Nadat De Telegraaf, Trouw, De Volkskrant en de beeldfragmenten individueel zijn besproken zullen de mediakanalen tegen elkaar afgezet worden.

De uitkomsten van de media-analyse zijn in schema's opgesteld. Hierbij is niet alleen gekeken naar hoe vaak welke marginaliseringsmiddelen aanwezig waren in de media-artikelen, maar is met enkele codes ook gekeken in welke hoedanigheid dat is gebeurd. In dit geval is speciale aandacht gegeven aan de relatie tussen episodische, thematische en issue dualism-elementen in relatie tot de andere marginaliseringsmiddelen, omdat deze de mate van diepgang van het artikel aangeven en of er meerdere perspectieven worden verschaft. Daarnaast zijn verschillende uitkomsten van labeling geanalyseerd.

Ter opheldering van de media-analyse zijn de verschillende schema's in de bijlagen gevoegd. Er is allereerst een lijst bijgevoegd met alle nummeringen van de media-artikelen (paragraaf 8.5). Er is ten tweede per media-kanaal gekeken naar de aanwezigheid van marginaliseringsmiddelen (8.6). Ten derde is gekeken naar het totale aantal marginaliseringsmiddelen per mediakanaal (8.6), alsook naar de geaccumuleerde hoeveelheid van alle mediakanalen tezamen (8.7).

5.2.1 De Telegraaf

Het merendeel van de 41 Telegraafartikelen waar anarchisten of anarchisme in voorkwamen waren nieuwsberichten (32 van de 41), met verder vijf reportages, drie opiniestukken en één achtergrondartikel. Bij alle nieuwsberichten was het ANP of een ander persbureau de bron. Gesteld kan dus worden dat persbureaus een sterke invloed hebben op de inhoud van de berichtgeving van de Telegraaf. Wat betreft anarchisten lijkt de Telegraaf zich hier dus meer te focussen op nieuwsverslaggeving. Er is niet veel gebruik gemaakt van beeld (12 keer).

Het grote merendeel van de artikelen (32 van de 41) was episodisch van aard. Hierdoor lijkt een sterke nadruk te liggen op minder diepgravende verslaggeving dan bij een thematisch kader. Van de nieuwsartikelen waren er 27 episodisch, van de reportage was dat er één, van de opiniestukken drie en het achtergrondartikel kan gezien worden als episodisch.

Wat betreft issue dualism: drie artikelen waren geschreven vanuit een anarchistisch perspectief en alle drie waren episodisch, twaalf artikelen kenden een perspectief van zowel anarchistische als niet-anarchistische achtergrond en acht daarvan waren episodisch, terwijl 26 artikelen vanuit een niet-anarchistische invalshoek waren geschreven en twintig daarvan episodisch van aard waren. Het merendeel van de artikelen is dus geschreven zonder een anarchistische invalshoek met meer episodische inhoud.

In alle artikelen werden meerdere marginaliseringsmiddelen aangetroffen zoals deze naar voren zijn gekomen uit het theoretisch kader. Het minste aantal marginaliseringsmiddelen in een enkel artikel was acht, het hoogste aantal was veertig. In ieder geval in cijfermatige aanwezigheid is de mogelijke marginalisering hierdoor potent.

Er werd 87 keer melding gemaakt van algemene wetteloosheid, waarvan de meeste meldingen uitoefeningen van geweld waren (58). Vandalisme (13) en andere vormen van wetteloosheid dan die in de codes vermeld staan (10), zoals bedreiging, kwamen ook vaak voor. Geweld lijkt echter het meest voor te komen, ook doordat de meeste artikelen over groepen anarchisten gingen die als militanten werden omschreven of acties die als gewelddadig werden gezien. Er werd veel bericht over rellen, protesten en aanslagen. Om

deze reden kwam ook het politiefraam vaak terug. Er werd 26 keer bericht over arrestaties, terwijl een handgemeen tussen anarchisten en politie zeventien keer werd vermeld.

Een andere sterke factor in de verslaggeving was het gebruik van getallen en statistieken. Cijfers werden vaak gebruikt om aantallen anarchisten, agenten, wapens, arrestaties, gewonden of vernielingen te duiden om zo de ernst van iets aan te geven: *“Maandag werden alleen al in Athene 49 overheidsgebouwen, veertien banken, 47 winkels en enkele tientallen auto’s in brand gestoken”* (Rellen tijdens begrafenis Griekenland, De Telegraaf, 9 december 2008).

Veel cijfermatige beschrijvingen pasten in het systeem van rapporteren over contingente details, terwijl minder aandacht werd gegeven aan onderliggende motivaties of dynamieken. Getallen konden ook gebruikt worden voor historische vergelijkingen om de situatie in een vergelijkend kader te plaatsen. Zo kon wat er gebeurd was vergeleken worden met een mate van ernst van vroeger: *“Het anarchistische straatgeweld van zaterdag in Rome was het ergste in jaren, met grootschalige vernielingen en 105 gewonde politieagenten”* (Italiaanse anarchist: oorlog nog niet voorbij, De Telegraaf, 17 oktober 2011).

Er werd vijftien keer gegeneraliseerd in berichtgeving. Dit gebeurde veelal door bepaalde acties of eigenschappen aan anarchisten als groep toe te schrijven, in plaats van specifiek te beschrijven welke personen verantwoordelijk waren of onderscheid te maken tussen verschillende anarchisten. Bovendien werden er historische verbanden gelegd: contemporaine anarchisten werden gelijkgesteld aan de vroegere door, bijvoorbeeld door het bespreken van aanslagen aan de hand van hun ideologie. Een enkele keer werd de generalisatie gedaan door een officiële partij

Het marginalisatiemiddel van het aanhalen van personen of instanties met een officiële functie kwam ook vaak naar voren. Een officiële bron stond één keer neutraal tegenover anarchisten, drie keer positief en 38 keer negatief. De grootste groep officiële bronnen bestond uit vertegenwoordigers van de overheid, zoals ministers, wetsvertegenwoordigers en politici. Ook werden vaak officiële instanties zoals overheden, veiligheidsinstanties en politieapparaten aangehaald als basis van een fraam ten opzichte van anarchisten.

Van de drie voorbedachte labels kwam anarchisten als anti-troepen het vaakst voor (28 keer) ten opzichte van anarchisten als verraders (3) en verzet tegen anarchisme (7). Anarchisten als anti-troepen werden vooral naar voren gebracht als er een contrast werd gemaakt tussen anarchisten en (attributen van) de democratische rechtsstaat. Anarchisten kunnen letterlijk als strijders tegen politici of politieke partijen zijn neergezet, of meer als antagonisten van maatschappelijke normen of instituties. Anarchisten als anti-troepen werden

ook vaak gekoppeld aan het gebruik van geweld, wat dan als middel werd gezien waarmee de samenleving werd bestreden.

Anarchisten als verraders kwamen naar voren wanneer ze als collaborateurs werden omschreven die steun verleenden aan externe maatschappelijke vijanden. Verzet tegen anarchisme werd geuit wanneer anarchisme werd gelijkgesteld aan andere kwaden, wanneer journalisten zelf stelling namen tegen anarchisten of wanneer omstanders of actoren in hun berichtgeving dat deden. In een dergelijk geval kon ook de situatie van anarchie als een negatieve of onwenselijke situatie worden neergezet, die mogelijk door officiële autoriteiten bestreden diende te worden:

In de door een tyfoon verwoeste Filipijnse stad Tacloban heerst anarchie en er wordt geplunderd. De chef van de Nationale Politie van de Filipijnen, Alan Purisima, heeft daarom naar eigen zeggen bijna 1000 man extra politiemannen naar de zwaar getroffen stad gestuurd (Anarchie in verwoest Tacloban, De Telegraaf, 11 november 2013).

De meeste van de vergelijkingen die in De Telegraaf werden gemaakt, waren historisch van aard. Er kwamen 34 historische vergelijkingen over anarchisten of anarchisme naar voren, waarvan 32 negatief. Het ging er dan vooral om dat bepaalde gebeurtenissen werden vergeleken met het verleden, zoals demonstraties of rellen. Hierdoor kon enerzijds aangegeven worden dat in vergelijking met het verleden het nu slechter of kwaadaardiger gesteld was, of anderzijds gerefereerd worden aan negatieve historische gebeurtenissen waardoor deze in één kader gesteld werden met de huidige situatie. Veel van deze vergelijkingen waren gestoeld omtrent gebruik van geweld of vandalisme en het feit dat dit eerder ook was gebeurd. De schaarse positieve vergelijking kwam alleen naar voren wanneer anarchisten vergeleken werden met inherent positieve zaken.

Er werd weinig gerefereerd aan sociale normen wanneer er berichtgeving over anarchisme of anarchisten was. Zes keer werden sociale normen aangehaald. Dan ging het vooral over gedrag dat niet paste in wat andere mensen (zouden moeten) vinden, of dat krediet verspeeld was door een recalcitrante houding. Er werd één keer een notie van sociale waarden opgesteld, in een dubbelzinnige verhandeling over de gastvrijheid van anarchisten en de gestelde aanwezigheid van veel buitenlanders. Ook werd een keer gerefereerd aan publieke opinie, toen gesteld werd dat de meerderheid van de maatschappij het oneens zou zijn met een anarchistisch kenmerk.

Er werd zestien keer aan randzaken gerefereerd, waardoor irrelevante informatie naar voren werd gebracht. Een voorbeeld is het aantal pagina's noemen van een open brief waarmee een anarchist correspondeerde, in plaats van verder op de inhoud of praktijk van die

correspondentie in te gaan. Verder werd er uitgeweid over een aantal karakteristieken van personen in het nieuws, zoals een parlementslid dat zijn enkel verstuikt bij een protest, tot het aanhalen van grotere gebeurtenissen, ook al hadden die weinig met de zaak te maken:

Er zou geen verband zijn met de dood van terreurleider Osama bin Laden. Woensdag is het een jaar geleden dat Amerikaanse commando's hem doodschoten. Bin Laden was het brein achter de aanslagen van 11 september 2001 in de VS, waardoor ongeveer 3000 doden vielen (Anarchisten wilden brug Cleveland opblazen, De Telegraaf, 1 mei 2012).

Labeling kwam veelvuldig voor en geschiedde op verschillende manieren. Er werd 66 keer een label verschaft aan een idee dat iets naar voren bracht over anarchisme of anarchisten, of waarbij gesteld kon worden dat het label van invloed was op de inhoud en strekking van het nieuwsbericht. Dit kon variëren van kwalificaties aan anarchisten (nationaliteit, voorgestelde synoniemen als relschopper, vandaal of ultralinks), beschrijvingen van anarchisme (radicaal, militante groepering, terroristische organisatie) en het beschrijven van verantwoordelijken of dynamieken in een situatie (anarchisten kaaptten een betoging, een golf van geweld, anarchistisch straatgeweld).

De meeste labels over anarchisten werden gecreëerd door niet-anarchisten, waardoor anarchisten een veel kleiner aandeel hadden in de inhoud van de labels zoals die op hen van toepassing waren. Dit komt gedeeltelijk doordat anarchisten of het anarchistisch perspectief minder voorkomen in de berichtgeving.

Omdat labeling bijvoorbeeld gebruikt werd om aan te geven wat toegestaan is of niet, het vaak geschiedde aan de hand van officiële autoriteiten en er ook gelabeld werd door middel van statistieken of vergelijkingen, ging labeling hand in hand met veel andere marginaliseringsmiddelen. Dit kwam vooral naar voren wanneer er getracht werd anarchisten een label, of niet-anarchisten een anarchistisch label, te geven om te proberen de situatie te duiden of informatie te verschaffen: *“Volgens de Griekse politie zijn de vier Grieken vermoedelijk lid van de anarchistische groepering Samenzwering van de Cellen van het Vuur”* (Griekenland pakte Duitse terreurverdachten op, De Telegraaf, 14 januari 2011). Van de andere marginaliseringsmiddelen waarbij labeling optrad waren de stempels van verraders, anti-troepen of geweldgebruikers het meest voorkomend. Ook een generalisatie en assumptie van vergelijkbare of eenzelfde kenmerken bij anarchisten onderling is een vorm van labeling.

Aspecten van marginaliseringsmiddelen van uiterlijke beschrijvingen of idioot gedrag van anarchisten kwamen in De Telegraaf zeer weinig voor. Ook werd er geen beroep gedaan op ooggetuigenbeschrijvingen.

Samenvattend kan gesteld worden dat veel van de berichtgeving over anarchisten in De Telegraaf was gestoeld op verslaggeving op de korte termijn zonder een noodzaak tot diepgravende artikelen. Er was een grote hoeveelheid artikelen vanuit een andere invalshoek dan de anarchistische geschreven, met daarin een episodisch karakter verwerkt. In de berichtgeving waren nieuwsartikelen ten opzichte van bijvoorbeeld reportages en achtergrondartikelen bovendien sterk in de meerderheid. In deze berichtgeving kwamen veel marginaliseringsmiddelen naar voren, met name beschrijvingen van geweld, officiële bronnen of negatieve vergelijkingen en generalisaties. Er zijn dus veel marginaliseringsmiddelen aanwezig in de berichtgeving van De Telegraaf van de afgelopen vier jaar.

5.2.2 Trouw

In het geval van Trouw was er een grotere verscheidenheid in type berichten dan bij De Telegraaf. Er waren 34 nieuwsberichten, twaalf reportages, tien achtergrondartikelen en één column, tezamen 57 artikelen waarin anarchisme besproken werd. Bij dertig van deze artikelen was de bron van informatie en schrijven bovendien een journalist of auteur van de eigen krant, terwijl 27 artikelen van persbureaus afkomstig waren. Van Trouw kan dus gesteld worden dat de krant in vergelijking met De Telegraaf meer eigen inhoud opstelt en bovendien wat betreft berichtgeving over anarchisten en anarchisme een grotere variëteit aan vormen heeft. Bij minder dan de helft van de artikelen was beeld gebruikt, namelijk bij 24 artikelen.

Het merendeel van deze berichtgeving was episodisch van aard: 37 artikelen kunnen als episodisch gezien worden, terwijl twintig artikelen beschouwd kunnen worden als thematisch. Van de reportages waren tien thematisch en twee episodisch, van de achtergrondartikelen zeven thematisch en drie episodisch en de column was episodisch. De nieuwsberichten bestonden uit drie thematische en 31 episodische berichten.

Van alle artikelen waren er vijf vanuit anarchistisch perspectief geschreven waarvan twee in een episodisch kader, van de zestien artikelen vanuit zowel anarchistisch als niet-anarchistisch punt waren er veertien episodisch en van de 36 artikelen vanuit een niet-anarchistisch oogpunt waren er 21 episodisch. Ook bij de berichtgeving van Trouw lag de nadruk dus op episodische verslaggeving vanuit een niet-anarchistisch perspectief

Ook in Trouw was algemene wetteloosheid een veelvoorkomend marginaliseringsmiddel en ook hier kwam geweld het meeste voor, namelijk zeventig keer. Er werd daarnaast veertien keer over vandalisme gesproken, vijf keer over een verstoring van de openbare orde, één keer over een verboden demonstratie, één keer over diefstal en zeven keer werd er een andere vorm genoemd, zoals gijzeling of belaging. Ook hier ging het vooral om

het verslaan van geweldpleging in mediaberichtgeving of het toeschrijven van ambitie tot geweld aan anarchistische bewegingen, al dan niet in een historische vergelijking of in combinatie met andere marginaliseringsmiddelen, zoals labeling of getallen: *“Het protest verliep overwegend vreedzaam maar een groep van enkele honderden anarchisten raakte slaags met de politie en richtte vernielingen aan”* (Ruim 200 arrestaties bij protest Londen, Trouw, 27 maart 2011).

Ook het politiefame kwam hier vaak naar boven. Er werd vaak geschreven over een handgemeen (14 keer), één of meerdere arrestaties (20), politieonderzoek (9) of een andere vorm (16), zoals bescherming van politici of afzetting van gebieden. De confrontatie met politie bleek ook in de Trouw-berichtgeving veelvuldig aan anarchisten gelinkt te worden, zowel in nieuwsberichtgeving als in reportages of achtergrondartikelen.

Uiterlijke beschrijvingen van anarchisten kwamen twaalf keer voor. Vaak ging dat over kleren in het algemeen of over zwarte kleren of gemaskerde protesteers in het bijzonder. Maar ook kon er op worden ingegaan wat de betekenis zou zijn van een bivakmuts voor anarchisten: *“Hardline anarchisten, aldus de Amerikaanse politicoloog Ian Bremmer, die puur uit nostalgische overwegingen nog maar een keer hun bivakmuts uit de kast haalden”* (Lucas, 2013 in Trouw, 21 juli). In dit geval werd een officiële bron aangehaald door wie de overwegingen van de anarchist en de betekenis van de bivakmuts werden gelabeld.

Ook in de berichtgeving van Trouw werd veel gebruik gemaakt van getallen en statistieken (48 keer). Ook hier lag de focus op het beschrijven van aantallen personen of handelingen, het aantal arrestaties, het aantal mensen dat op de been was of in welke aantallen het fenomeen verschilde van andere (historische) gebeurtenissen. Een tendens van gedetailleerde beschrijving van elementen of karakteristieken zoals deze aan de oppervlakte liggen lijkt ook terug te komen qua cijfergebruik, in plaats van cijfers te gebruiken om onderliggende dynamieken te onderzoeken. Naast getallen werd ook melding gemaakt van beleid (4), wat vooral werd gebruikt om gedrag van anarchisten te toetsen aan de wet, waarbij ze in dit geval als wetsovertreders werden beschreven.

Anarchisten werden twintig keer gegeneraliseerd, ook hier gebeurde dat op verschillende manieren. Ten eerste kunnen anarchisten worden gegeneraliseerd in negatieve vergelijking met andere groepen die daarbij gelijkende kenmerken worden toebedeeld (neonazi's, radicalen), ten tweede kunnen anarchisten door ooggetuigen of officiële bronnen worden gegeneraliseerd als antagonist in de vorm van relschoppers of subversieve personen, ten derde kan er over anarchisten in het algemeen gesproken worden of kan ten

vierde (toekomstig) gedrag van anarchisten gegeneraliseerd worden: *“Na talloze protesten van woedende Grieken tegen de regering te hebben meegemaakt kun je het verloop inmiddels bijna uittrekken”* (Kettenis, 2013 in Trouw, 2 oktober).

Negentien keer werden ooggetuigen aangehaald, waarvan zes gezien konden worden als anti-anarchist, twaalf als pro-anarchist en één als neutraal. Ooggetuigen konden laten merken dat ze het oneens waren met gedrag van anarchisten zonder daarbij een oordeel over anarchisme te hebben of ze konden zich verzetten tegen anarchistische ideeën. De neutrale ooggetuigen werden omschreven als toeschouwers zonder mening, terwijl de sympathiserende ooggetuigen in woord en gedrag een positieve houding konden aannemen, soms door anarchisme te steunen, soms door enkel te participeren ongeacht ideologische overtuigingen. Het merendeel van de ooggetuigen was positief tegenover anarchisten.

Ook officiële bronnen werden soms aangehaald als sympathiserend naar anarchisten (14 keer), maar vaker stonden ze negatief tegenover anarchisten (38). Ook waren er neutrale officiële partijen (7). Ook hier betroffen officiële partijen politici, beleidsvoerders en wetsvertegenwoordigers, maar ook wetenschappers, waarbij labeling soms niet wordt geschuwd:

Een kleine en goed georganiseerde groep anarchisten voert een felle stadsguerrilla tegen de autoriteiten. „Ze redeneren op dezelfde wijze als terroristen doen: geweld mag, omdat de politie ook geweld tegen hen gebruikt”, vertelt Baka, die veel onderzoek naar terrorisme heeft gedaan. De extremisten komen steeds vaker opdagen bij vreedzame demonstraties, constateert ze (Van Harten, 2010 in Trouw, 7 mei).

Officiële bronnen in berichtgeving die zich positief uitlaten over anarchisten kunnen echter als tegenlicht worden gezien tegen ook andere aanwezige marginaliseringsmiddelen in het bericht, zoals rivaliserende officiële bronnen, beleid en arrestaties: *“Toen 52 van de arrestanten vervolgens hun namen niet wilden geven, werden ze in vreemdelingendetentie gezet. Dit is volgens politie en burgemeester Van der Laan een standaardprocedure, maar het wekte verbazing tot in de gemeenteraad”* (Burgerinitiatief zonder vergunning, Trouw, 9 augustus 2011). Dit kwam echter niet vaak voor.

Van de drie specifieke labels: verraad, anti-troepen en verzet tegen anarchisme, kwamen anarchisten als verraders niet voor in de berichtgeving van Trouw. Verzet tegen anarchisme kwam dertien keer voor, op verschillende manieren. Zo konden ooggetuigen of andere personages in berichtgeving zich verzetten tegen anarchisme of werden er tijdens een boekbespreking van de geschiedenis van anarchisme sterke normatieve uitlatingen gedaan:

De Britse historicus en toneelschrijver Alex Butterworth schreef een vermakelijke geschiedenis van een beweging die uiteindelijk weinig bijdroeg aan de verbetering van de wereld. (...) Bij alle opwindende bijdrage van het anarchisme aan een betere

samenleving te verwaarlozen (Van Nuijsenburg, 2011 in Trouw, 4 september).

Anarchisten als anti-troepen kwam 31 keer naar voren, vooral als verzetspersonen tegen officiële instituties als het bankwezen, de overheid en politieke partijen. Geportretteerd worden als antipartij kon ook voorkomen als een historische vergelijking waarin bovendien een officiële bron gezag had over de (tot label aanzettende) uitspraak: *“Het joeg de gevestigde orde met zijn moordaanslagen zo de stuipen op het lijf dat de Amerikaanse president Theodore Roosevelt het tot staatsvijand nummer 1 verklaarde”* (Van Nuijsenburg, 2011 in Trouw, 4 september).

Vergelijkingen, zowel historische als niet-historische, kwamen veel terug in de berichtgeving. Er werden 26 vergelijkingen gemaakt, waarvan 22 negatief en vier positief. Negatieve vergelijkingen konden bestaan uit het gelijkstellen van anarchisten aan andere subgroepen in de maatschappij of hun bijbehorende kwalificaties (Marxisten, extremistische relschoppers) of er kon een contrast gemaakt worden tussen anarchisten enerzijds en een meer geaccepteerde groep anderzijds: *“Een uur lang vecht de oproerpolitie aan alle randen van het plein met groepen in het zwart geklede anarchisten. Daarna slagen vreedzamere demonstranten-”* (Van Harten, 2011 in Trouw, 29 juni).

De vergelijkingen werden vaak gedaan aan de hand van een officiële bron. Negatieve vergelijkingen werden gemaakt met een groep of subcultuur die als onwenselijk werd gezien. Positieve vergelijkingen waren opgesteld wanneer de focus van het bericht niet de actievoerende groep was, maar het protest zelf. Hierbij werd dan benadrukt welke verschillende partijen er allemaal waren en werden anarchisten op een rijtje gezet met anderen zonder dat daar een negatief oordeel over geveld werd. Een andere factor die bij positieve vergelijkingen kon opspelen was dat de bron anarchistisch gegrond was.

Van de historische vergelijkingen waren er dertig die als negatief zijn gekwalificeerd en drie die als positief zijn aangemerkt. Positieve historische vergelijkingen bestonden uit het beschrijven van protesten als historisch significant of het opstaan van burgerschap als iets van positieve invloed hebbende. Wat betreft negatieve vergelijkingen waren die hier enerzijds gericht op het opbrengen van het verleden als vergelijkingsmiddel om een patroon van herhaling of situatie van ernst aan te duiden, anderzijds dat geschiedenis gebruikt werd om de situatie in een bepaald licht te plaatsen:

In mei werd een hoge functionaris van een Italiaans kernenergiebedrijf neergeschoten. Door de recente golf van geweld wordt gevreesd dat het politieke geweld, dat in de jaren '70 hoogtij vierde, weer in het door de crisis getroffen Italië is teruggekeerd (Italiaanse politie pakt anarchisten op, Trouw, 13 juni 2012).

Wat betreft de publieke opinie werd er acht keer gerefereerd aan een notie van publieke opinie en zeven keer aan sociale normen. Publieke opinie werd besproken toen er werd uitgeweid over deelname en steun aan protestacties en burgerlijke initiatieven. Sociale normen die aangehaald werden bestonden vooral uit een afkeuring van geweld en het idee dat er grenzen zijn bij protestacties. Ook werden er eisen aan de overheid gesteld qua invloed en controle, naast dat burgerlijke activiteit aangemoedigd werd. Dit zijn dus niet altijd negatieve berichtelementen.

Naar een minderheid versus meerderheidsframe werd één keer verwezen, toen gesteld werd dat proteststeun afgenomen was tot een marge van de samenleving, evenals naar sociale waarden, toen acties door de ene partij als ludiek werden omschreven, maar door de andere verontwaardigd werden bejegend.

Er werd zeven keer ingegaan op randzaken. In dit geval ging het om detailbeschrijvingen van evenementen of persoonlijke kenmerken die niet van belang zijn voor de onderliggende dynamiek van de beschreven gebeurtenis. Voorbeelden zijn waar mensen hun werkkamer hebben en de grootte van een envelop van een dreigbrief, alsook de voorbeelden van de verstuurde enkel van een parlementslid en de associatie met Osama Bin-Laden zoals die naar voren was gekomen in de Telegraafartikelen.

Ook in de Trouwartikelen is veelvuldig gebruik gemaakt van labeling om het nieuwsfeit op een bepaalde manier naar voren te brengen. Er worden achtergronden, titels en kwalificaties van personen en groepen geduid om informatie over ze te verschaffen of om het duidelijk te stellen om wie het gaat. Veel labels hebben te maken met het beschrijven van anarchisten of anarchistische daden binnen een politiek spectrum (extreemlinks, radicaal) of aanrichters van wanorde in de vorm van rellen, vernielingen en chaos: *“Hoewel het aan de oppervlakte rustig lijkt in de stad, staan de anarchisten klaar voor nieuwe rellen”* (Chaudron, 2012 in Trouw, 29 maart). Bovendien bestaan veel labels uit vergelijkingen, generalisaties en meningen van externe partijen of bronnen en komen weinig labels bij anarchisten vandaan.

Veelal behandelen de labels de nadruk van de journalist of het medium, wanneer bekeken wordt waarover wordt uitgeweid of wat het oogpunt is waar vanuit wordt beschreven: *“Naast bommen van anarchisten en chronische stakingen heeft de Griekse regering er een kopzorg van formaat bij: de Den plirono-beweging”* (Grieken passen ervoor tekorten aan te vullen, Trouw, 4 maart 2011). In veel gevallen wordt er geschreven vanuit het perspectief van burgers, sociale klassen of overheden, die onder invloed staan van anarchisten of anarchistische activiteit. Dit is mogelijk gedeeltelijk het gevolg van niet-anarchistische perspectieven in berichtgeving. Tot slot kunnen labels verkozen worden om een groep of

persoon in een bepaald daglicht te stellen, zoals een ‘massaal’ aangerukte Mobiele Eenheid, of dat ‘het de anarchisten menens’ is.

Ook in het geval van Trouw is het duidelijk dat er veel marginaliseringsmiddelen naar voren zijn gekomen in een berichtgeving die voor een groot deel is gestoeld op een episodische inbedding van berichtgeving die weliswaar over anarchisten gaat, maar weinig op basis van anarchisten is. Geweld, oproer en reportages worden veel genoemd in Griekenland, waarbij veel gebruik wordt gemaakt van officiële bronnen en vergelijkingen, die voornamelijk als negatief tegenover anarchisten worden gepositioneerd. Wel is duidelijk dat achtergrondartikelen en reportages een meer thematische inbedding hebben en hier ook meer sympathiserende woorden aan de hand van publieke opinie, vooral ooggetuigen, over anarchisten kunnen worden gevonden.

5.2.3 De Volkskrant

De berichtgeving van De Volkskrant bestond uit zestig artikelen, te verdelen over 31 nieuwsartikelen, zestien reportages, zes opiniestukken, vijf achtergrondartikelen en twee columns. Bij 29 van de artikelen was een journalist of auteur van De Volkskrant de bron van de informatie of tekst, bij 24 van de artikelen was het ANP dat, terwijl de laatste zeven stukken van een externe partij of persoon komen. Hiermee is de meerderheid niet door De Volkskrant zelf geproduceerd, maar wel een relatief groot deel. Ook hier werd bij minder dan de helft van de artikelen beeld gebruikt, te weten bij 22.

Meer dan de helft van artikelen is in een episodisch kader gezet: 36 artikelen tegenover 24 die als thematisch kunnen worden beschouwd. Van de 31 nieuwsartikelen waren er 28 episodisch en drie thematisch. De reportages waren verdeeld tussen vijf episodische en elf thematische. Van de opiniestukken was er één episodisch tegenover vijf thematisch, terwijl de achtergrondartikelen bestonden uit één episodische en vier thematische. De columns waren tenslotte verdeeld tussen zowel een episodische als een thematische. Ook hier lijkt de verdeling van episodische berichtgeving vooral te zijn geplaatst in nieuwsverslaggeving.

Van de Volkskrantartikelen zijn er twee vanuit anarchistisch oogpunt geschreven, met zowel een episodisch als een thematisch artikel. Bij achttien artikelen is zowel het anarchistisch als het niet-anarchistisch perspectief in ogenschouw genomen, bestaande uit negen episodische en negen thematische artikelen. Van de veertig artikelen die vanuit niet-anarchistisch perspectief zijn opgesteld zijn er 25 die episodisch zijn en vijftien thematisch.

Net als bij de andere twee mediakanalen wordt ook geweld het vaakst genoemd wat betreft wetteloos gedrag in berichtgeving omtrent anarchisten en anarchisme, namelijk 77

keer. Vandalisme staat op de tweede plaats met veertien meldingen, daarna verstoring van openbare orde (4), diefstal (3) en verboden demonstratie (2). Uitingen van wetteloos gedrag buiten deze codes worden tien keer gegeven, waar vervalsing, gijzeling en een cyberaanval voorbeelden van zijn. Geweldsuitingen worden vooral vermeld in relatie tot oproer, rellen en aanslagen en worden daarom ook het meest in verband gebracht met politieconfrontatie. Er wordt 24 keer uitgeweid over een handgemeen tussen anarchisten en wetsvertegenwoordigers zoals politieagenten en zeventien keer vermeld dat er arrestaties zijn gepleegd. Verder zijn er drie gevallen van politieonderzoek en vijftien andere voorbeelden van politie-interventie, zoals meldingsplicht en afzetten van gebieden.

Er wordt 23 keer melding gemaakt van uiterlijke verschijnselen, vooral met betrekking tot uitdossingen bij demonstraties: *“Voorop in het zwart gehulde demonstranten, capuchon en zonnebril op en shawls voor hun gezichten”* (Stam, 2012 in De Volkskrant, 2 mei). Een andere manier waarop uiterlijk vaak wordt beschreven is aan de hand van een beeld hoe een kraker, activist of anarchist eruit ziet of van de omgeving van deze persoon: *“Hij had het juiste lange haar, een rijtje oorringen en een paar stevige tatoeages, hij speelde gitaar en rookte af en toe een joint, en zou bijna zeven jaar met de activisten blijven”* (Undercoveragent was perfecte milieu-activist, De Volkskrant, 11 januari 2011). De uiterlijke beschrijvingen zijn zowel centraal als zijdelings in de artikelen gesteld.

Er werd ook in het geval van De Volkskrant veel gebruik gemaakt van getallen en een enkele keer van beleid als referentiepunt. In het geval van beleid ging het enerzijds om uitingen of gedrag van anarchisten toetsen aan wat in de wet staat of wat er geëist wordt door officiële instanties bij bijvoorbeeld protesten. Anderzijds kon er een beschrijving gegeven worden van de invloed van beleid of veranderingen in dit beleid, met daaraan gekoppeld de invloed van officiële instanties en een menging van cijfers en beleid.

Getallen werden vooral gebruikt om situaties te duiden met details die de ernst of impact ervan zouden moeten aangeven. Actievoerders, agenten, gewonden, arrestaties of historische vergelijkingen werden bij een bepaalde gebeurtenis met cijfers geduid, ter illustratie van de ernst van een gebeurtenis of hoe vaak een bepaald fenomeen voorkomt. Cijfers werden amper gebruikt om functionele dynamieken te analyseren, eerder voor een momentbeschrijving: *“Wel werden tot aan het begin van de avond meer dan 117 arrestaties verricht en vielen meer dan zeventig gewonden bij pogingen van vakbondsleden om werkwilligen tegen te houden of het openbaar vervoer te blokkeren”* (Adolf, 2013 in De Volkskrant, 4 december).

Er werden vijftig generalisaties aangetroffen die net als in de andere media op

verschillende manieren naar voren zijn gekomen. Zo zijn anarchisten als subcultuur gegeneraliseerd inclusief de veronderstelling dat ze onderling dezelfde bedoelingen hebben. Dit kan zowel door amper onderscheid te maken tussen meerdere anarchisten door ze als eenheid te benoemen, als door gedrag van een paar anarchisten als algemeen anarchistisch gedrag te veronderstellen. Bovendien kan de bron van generalisatie een officiële autoriteit zijn:

Israël heeft zeshonderd extra politiemannen naar het toch al streng beveiligde vliegveld van Tel Aviv gedirigeerd. Zij hadden opdracht de 'anarchisten' en 'provocateurs' (zoals rechtse politici hen noemen) of 'pacifisten' (een kwalificatie van Palestijnse kant) met 'zachte dwang' te behandelen (Bos, 2011 in De Volkskrant, 11 juli).

Als er ooggetuigen werden aangehaald in berichtgeving, waren deze meestal sympathiserend tegenover anarchisten of anarchisme. Van de ooggetuigen konden er zes omschreven worden als anti-anarchist, twee als neutraal en negentien als pro-anarchist. De negatieve ooggetuigen konden laten blijken dat ze het oneens waren met anarchisten of hun ambities, of ze konden anarchisten aanhalen als een algemene noemer of negatief label: *“Op de oostelijke trappen van het Capitool spreekt demonstrant Robert Croog zaterdag op een protestbord van 'door thee krankzinnig geworden anarchisten'. Een verwijzing naar de Tea Party” (Ontevreden Amerikanen bellen massaal naar congres, De Volkskrant, 31 juli 2011).* Veel van de ooggetuigen die pro-anarchist waren, waren deels betrokken bij bijvoorbeeld acties of protesten en deels buitenstaander. In de meeste gevallen konden sympathiserende ooggetuigen zich inleven in de situatie waar ze zich bevonden en de anarchistische kijk daarop of analyseerden ze meer onderliggende dynamieken bij de situatie.

Van de officiële bronnen waren er meer negatieve (39) dan positieve (8), naast twee neutrale bronnen. De meeste officiële bronnen bestonden uit politici, wetsvertegenwoordigers of voor de situatie relevante beroepen zoals een projectontwikkelaar of wetenschapper. In veel gevallen werden officiële partijen aangegeven als bronnen wiens informatie ook centraal werd gesteld in het mediabericht: *“Volgens de laatste cijfers van politie-organisatie Europol groeide het linkse terrorisme in de Europese Unie in 2009 met 43 procent ten opzichte van een jaar eerder” (Van der Ziel, 2011 in De Volkskrant, 23 mei).* De officiële partijen die pro stonden tegenover anarchisten deden dit vaak indirect, doordat zowel zij als de anarchisten betrokken waren bij een actie of handeling.

Anarchisten als anti-troepen kwam ook in De Volkskrant veel voor (26 keer). Bovendien kwam verzet tegen anarchisme dertien keer voor en anarchisten als verraders één keer. Anti-troepen werden vooral genoemd wanneer er notie werd gegeven van anarchisten

als tegenkracht aan de maatschappij en deze vooral ten doel hadden om zich tegen de samenleving te verweren: *“Het is een anti-beweging”, zegt Theodore Papatheodorou, hoogleraar criminologie aan de Universiteit van de Peloponnesos. ‘Ze zijn anti-imperialistisch, antikapitalistisch’*” (Vervaeke, 2010 in De Volkskrant, 4 november). Antitroepen werden ingeschaald als gevaarlijk of recalcitrant en vormden hiermee niet alleen een bedreiging, maar ook een groep waar ingrijpen bij gelegitimeerd is:

Omdat de demonstranten weigeren hun met hout verstevigde spandoeken in te leveren, gaat de politie over tot actie. In een mum van tijd is de stoet ingesloten door busjes van de Mobiele Eenheid en ME'ers te voet en te paard (Stam, 2012 in De Volkskrant, 2 mei).

Verzet tegen anarchisten kon voorkomen wanneer politici of andere personen zich uitspraken tegen anarchisme of anarchisten. Dit gebeurde vooral wanneer er kritiek op gedrag van anarchisten werd gegeven, uitgesproken werd dat anarchisten bestreden dienden te worden of een situatie van anarchisme of anarchie als onwenselijk werd uitgesproken. Eén keer werd een anarchist als verrader genoemd door vrijgave van geclassificeerde informatie.

Van de 27 vergelijkingen die naar voren kwamen en niet historisch waren, zijn 22 beschouwd als negatieve vergelijkingen en vijf als positieve. Ook in dit geval ging het vooral om het gelijkstellen of vergelijken van anarchisten met negatieve andere maatschappelijke subgroepen of labels, zoals extremisten, vandalen of relschoppers. Ook bepaald gedrag kon worden toegeschreven, veelal het gebruik van geweld, terwijl ook niet-anarchisten als anarchisten of personen met anarchistische kwaliteiten konden worden genoemd: *“Hier lijkt Assange een 19de eeuwse 'anarchist van de daad'. Alleen gebruikt hij geen bommen, maar woorden”* (Giessen, 2010 in De Volkskrant, 9 december). In een positieve vergelijking konden anarchisten of anarchistische kwaliteiten ingeschat worden als iets sympathieks of constructiefs: *“Door het gebrek aan goed bestuur zijn de Brusselaars ontzettend creatief en anarchistisch, waardoor unieke projecten ontstaan”* (Vervaeke, 2012 in De Volkskrant, 14 september). Er kon ook een demonstratie of iets waar anarchisten bij betrokken waren vergeleken worden met een soortgelijke positieve gebeurtenis.

Van de historische vergelijkingen waren er 35 negatief en slechts één positief, toen er naar een eerder vergelijkbaar vreedzaam protest werd gerefereerd. De negatieve vergelijkingen besloegen koppelingen naar vergelijkbare casussen uit het verleden en waren veelal gelieerd aan wetteloos gedrag zoals geweld of vandalisme. Ook werden anarchisten of anarchistische groeperingen vergeleken met bewegingen uit het verleden of werden eerdere eigen acties of gebeurtenissen opgebracht: *“Daar ontploften donderdag twee bompakketten. Die actie deed sterk denken aan de reeks aanslagen door anarchisten in de Griekse hoofdstad*

Athene vorige maand” (Anarchisten eisen aanslag in Rome op, De Volkskrant, 24 januari 2010). Op deze manier werd door een historische koppeling het frame van geweld versterkt.

Wat betreft aanhalen van publieke opinie werd achttien keer een melding gemaakt van een notie van sociale normen, vier keer van een notie van publieke opinie, drie keer van een minderheid versus een meerderheid en twee keer van sociale waarden. Sociale normen gingen vooral over recht op demonstreren, steun bij demonstraties of begaan zijn met medemensen. Een enkele keer werd ook een anarchist of overheidsinstantie bekritiseerd op gedrag of normen. Publieke opinie ging deels over verzet tegen anarchisten, alsook over een publieke houding naar de overheid of een demonstratie. Anarchisme werd bovendien een keer als een van massapartij verworpen splinterpartij beschreven, terwijl sociale waarden naar voren kwamen toen vooringenomenheid naar anarchisten werd geconstateerd. Niet alle noties van publieke opinie zijn inherent negatief over anarchisten. Randzaken kwamen niet veel voor. Als ze er waren gingen ze over min of meer irrelevante beschrijvingen van ruimten of personen, zoals ze ook in de andere kranten werden genoemd.

Ook in de Volkskrant kwamen veel labels naar voren, die net als bij de andere kranten voor verschillende doeleinden zijn aangewend. Evenals bij Trouw en De Telegraaf was er veel overlapping met andere marginaliseringsmiddelen. Labels konden opgesteld worden om de sociale realiteit te beschrijven aan naamgeving te doen (anarcho-extremisme, extreemlinks, radicalisering, anarchistische woonwijk). Bovendien konden dynamieken in verhaallijnen worden aangegeven door groepen of individuen op een bepaalde manier weer te geven, vaak gedaan aan de hand van de mening of stelling van een persoon in het mediabericht: *“Die postpakketten zijn een groet aan anarchisten in de hele wereld. Ze willen tonen hoe gewiekst ze zijn, en bewondering krijgen van andere anarchisten”* (Vervaeke, 2010 in De Volkskrant, 4 november). Labels werken ook sterk om de hoeveelheid of ernst van iets aan te geven, bijvoorbeeld in hoeverre het serieus of ernstig is (loopt volledig uit de hand, uiterst linkse groeperingen, een traditie van geweld, volledig ontspoord).

Omdat de meeste berichtgeving niet vanuit anarchistisch-perspectief geschreven was, werden de meeste processen van labeling gedaan door de journalist zelf of door aangehaalde personen in het artikel. Er werden dan ook veel meer beschrijvingen gedaan over anarchisten, dan door anarchisten, met veelal tot gevolg dat er sterke invloed op uit werd geoefend hoe naar anarchisten of anarchisme gekeken kan worden. Omdat veel anarchistenlabels gaan over vergelijkingen, generalisaties, naamgeving of persoonlijke meningen en deze veelal afstandelijk of negatief gekarakteriseerd zijn, kan labeling gezien worden als druk op anarchisten of het beeld dat van hen bestaat.

Samenvattend kwamen in de Volkskrant veel marginaliseringsmiddelen naar voren in een berichtgeving die voor het merendeel episodisch van karakter was en vooral geschreven was vanuit niet-anarchistisch perspectief. De meest voorkomende marginaliseringsmiddelen waren negatieve vergelijkingen, generalisaties, noties van wetteloosheid, officiële bronnen en geweldsbeschrijvingen, al dan niet hand in hand met cijfergebruik. De hoeveelheid positieve vergelijkingen of sympathiserende ooggetuigen en officiële bronnen valt in de algemene berichtgeving in het niet bij de aanwezigheid van de marginaliseringsmiddelen, ook in thematische verslaggeving.

5.2.4 Beeldfragmenten

Van de beeldfragmenten over anarchisme of anarchisten waren er zeven van de elf nieuwsfragmenten, naast drie reportages en één achtergrondreportage. Van de zeven nieuwsfragmenten waren er drie episodisch en vier thematisch, van de reportages waren er twee episodisch en één thematisch, terwijl de achtergrondreportage thematisch was.

De drie fragmenten vanuit anarchistisch oogpunt waren een nieuwsartikel en twee reportages. Wat betreft issue dualism voldeden een nieuwsartikel, een reportage en het achtergrondartikel aan zowel een anarchistisch als een niet-anarchistisch perspectief. De vijf fragmenten die gekenmerkt werden door een niet-anarchistisch perspectief waren allen nieuwsartikelen. Hoewel de omvang kleiner is, lijkt ook hier op te gaan dat episodische verslaggeving meer bij nieuwsberichten wordt geïmplementeerd.

Vooraf in de nieuwsverslaggeving lijken noties van algemene wetteloosheid naar voren te komen. Geweld komt tien keer voor en alle keren gebeurt dat in nieuwsberichten. Hetzelfde geldt voor de vijf vermeldingen van vandalisme en vier notities van verstoring van openbare orde. Dit staat in verband met het politiefraude. Enkel handgemeen komt vaker dan één keer voor en alle zes keren in nieuwsverslaggeving. In de reportages en het achtergrondartikel waar anarchisten in vermeld worden lijkt dus minder aandacht gegeven te worden aan algemene wetteloosheid en confrontatie met de politie.

Uiterlijke beschrijvingen zijn niet veel gegeven uitgezonderd opmerkingen van de journalist over haar of kleren, waar idioot gedrag maar één enkele keer is voor gekomen. In dit geval ging het om het expliciet in de reportage uitzenden van het laten van boeren en tonen van consequenteloos gedrag.

Evenals in de gedrukte media, komen er relatief veel cijfers en generalisaties naar voren. Getallen worden gehanteerd om details te verschaffen aan nieuwswaardige feiten als hoeveelheden arrestaties, de duur van geweldpleging of voor een vergelijking met het

verleden. De generalisaties bestaan ook hier uit het als algemeen aanschouwen van meerdere anarchisten door gebruik van termen als ‘ze’ of ‘de anarchisten’ of het generaliseren van anarchistische overwegingen omtrent protesteren en geweldgebruik. Een andere keer worden anarchistische ideologieën uit het verleden aangeschreven en wordt er verondersteld dat die nog steeds gelden.

Ooggetuigen komen in de beeldfragmenten niet veel voor, vooral niet bij nieuwsverslaggeving. Bij achtergrondartikelen en reportages werden ook niet veel ooggetuigen aangehaald, omdat in dit geval anarchisten zelf meer aan het woord werden gelaten. Ook officiële bronnen komen niet veel voor. Soms in verslaggeving op een negatieve manier voor anarchisten of wanneer een burgemeester wordt betrokken bij een reportage.

Anarchisme als verraad kwam niet voor in de beeldfragmenten. Verzet tegen anarchisme kwam een enkele keer voor: wanneer anarchisten werden beschreven als onwenselijke individuen die uit zijn op gewelddadig protesteren of wanneer anarchisme op een bevooroordeelde en subjectieve manier werd geoperationaliseerd en geweld in de schoenen werd geschoven. Anarchisten als anti-troepen kwam vooral in nieuwsverslaggeving naar voren door uitweidingen over rebellie tegen de samenleving (5 keer).

Als er vergelijkingen werden gemaakt, gebeurde dat vaak op negatieve toon en op dezelfde manier als bij gedrukte media. Enerzijds door anarchisten te vergelijken met andere titels of subgroepen (radicalen, terrorisme), anderzijds door gedrag te generaliseren (elders ook vernielingen). Voorbeelden van historische vergelijkingen waren het opbrengen van eerdere gebeurtenissen waarmee anarchisten in een negatief daglicht werden gezet, of het vergelijken van anarchisten met vroegere onsuccesvolle activisten.

Er werd niet ingegaan op randzaken, er werden afgezien van een schaars gesprek met een omstander geen ooggetuigen vermeld en er werd geen notie gegeven van publieke opinie. Veel van het discourse van nieuwsfragmenten werd echter in labels verpakt. In nieuwsverslaggeving bijvoorbeeld werden veel anarchisten omschreven als aanstichters van geweld en rellen, tegenover anderen die wel genoeg zouden nemen met vreedzaam protesteren. In een ander fragment werd geïnsinueerd dat van anarchisten ook verwacht mocht worden dat ze voor oproer zouden zorgen. In een interview met een anarchist was een aantal vragen suggestief en provocerend, in de trant dat anarchist zijn een verkeerde stap zou zijn. Er waren echter ook positieve labels. In meer diepgaande reportages werd duidelijk gemaakt dat er niet zomaar gelabeld moest worden, waardoor op zijn minst de indruk gewekt werd dat er voorzichtig mee werd omgegaan. Dit werd explicieter gezegd dan dat het gedaan werd in

andere beeldfragmenten of in gedrukte media. Tegelijkertijd werden er wel labels in vergeven, maar meer met aandacht voor een anarchistisch discours.

Over het algemeen zijn te weinig media-artikelen onderzocht om een brede analyse van beeldmedia te garanderen. Omtrent deze hoeveelheid fragmenten kan echter gesteld worden dat dezelfde marginaliseringsmiddelen als in gedrukte media vooral bij nieuwsverslaggeving voor komen. Bij de reportage- en achtergrondartikelstijl wordt meer ruimte voor thematische inhoud verschaft en minder aandacht gegeven aan marginaliseringsmiddelen als wetteloosheid. Daarnaast kunnen labels afhankelijk van het media-item positief of negatief tot stand komen.

5.2.5 Media tegenover elkaar

Wanneer De Telegraaf, Trouw, De Volkskrant en de beeldfragmenten in relatie tot elkaar uiteengezet worden, kan meer inzicht verschaft worden in het discours over anarchisme en anarchisten per mediakanaal. Een schematisering van hoe vaak de codes voorkomen is te vinden in bijlage 9.8. Hoewel De Volkskrant de meeste mediaberichten heeft verschaft, impliceert dat niet per definitie dat ze ook de meeste marginaliseringsmiddelen hebben doen voorkomen. De verzameling beeldfragmenten is onderling te divers en in totaal niet afdoende om deze te relateren aan de gedrukte media. De gedrukte media hebben dezelfde tijd bestreken, een gelijk aantal nieuwsverslagen voortgebracht en voor een aanzienlijk deel gebruik gemaakt van persbureaus. Daarom kan het zijn dat er een overlap zit in marginaliseringsmiddelen in berichtgeving.

Alle media berichten voor het merendeel aan de hand van nieuwsverslaggeving, maar bij De Telegraaf wordt dit het vaakst gedaan, in tegenstelling tot Trouw en De Volkskrant waar ook veel reportages en achtergrondartikelen worden opgesteld. Bovendien is nieuwsverslaggeving vaker episodisch dan thematisch van aard in vergelijking met reportages en achtergrondartikelen. Om deze reden is de berichtgeving van De Telegraaf episodischer dan die van Trouw of De Volkskrant. Daarnaast wordt bij Trouw en De Volkskrant meer over anarchisme geschreven door eigen journalisten dan bij De Telegraaf.

Alle media hebben zeer weinig bericht vanuit anarchistisch perspectief en veel vanuit een niet-anarchistische invalshoek. Daar tussenin zijn ook relatief veel artikelen vanuit beide perspectieven geschreven, maar het zwaartepunt ligt op de niet-anarchistische inslag.

Alle media berichtten veel over algemene wetteloosheid en confrontatie met politie, met name wat betreft geweldspleging, vandalisme, arrestaties en handgemeen. Dit lijkt het

meest voor te komen in nieuwsverslaggeving, die vaak episodisch van aard is en gericht op de korte termijn. Hierdoor is weinig informatie gegeven over de onderliggende dynamieken.

In de berichtgeving van De Volkskrant werden de meeste uiterlijke beschrijvingen en generalisaties gevonden, meer dan bij De Telegraaf of Trouw. De meeste van deze beschrijvingen werden gegeven in reportages of achtergrondartikelen, wat het verschil met De Telegraaf kan verklaren. De meeste generalisaties werden echter gegeven in artikelen die thematisch waren. De variabelen van uiterlijkheden en generalisaties lijken te suggereren dat thematische artikelen of andere artikelen dan nieuwsverslaggeving niet per se tot minder uiting van marginaliseringsmiddelen hoeven te leiden. De codes van idioot gedrag, carnaval en beleid werden niet genoeg gevonden om uitspraken over te doen. Cijfers en statistieken werden dat wel, maar deze stonden door verband met andere codes niet op zichzelf.

Afgezien van in De Volkskrant en in mindere mate Trouw werden er niet veel ooggetuigen beschreven in de berichtgeving. In Trouw, maar met name in De Volkskrant, bleken deze aangehaalde ooggetuigen vooral sympathiserend naar anarchisten of anarchisme te zijn. Het merendeel kon beschouwd worden als pro-anarchist. Daarmee lijkt de code van ooggetuigen in deze media-analyse geen sluitend marginaliseringsmiddel te suggereren.

In alle gedrukte media werden veel officiële bronnen aangehaald. Met name in De Telegraaf waren deze negatief ten opzichte van anarchisten; in De Volkskrant en met name Trouw namen personen in officiële posities of officiële autoriteiten ook een positieve houding aan ten opzichte van anarchisten. Het merendeel was echter negatief.

Wat betreft specifieke labels van anarchisme als verraad, verzet tegen anarchisten en anarchisten als anti-troepen is de verdeling min of meer evenredig. Anarchisme als verraad kwam amper voor. Verzet tegen anarchisme kwam in alle media voor, waarmee een sterke indicator van marginalisering is verschaft. Anarchisten als anti-troepen kwam ook mediabreed voor, waarschijnlijk omdat deze gekoppeld worden aan aanslagen, protesten en geweld.

Hoewel De Volkskrant en Trouw ook positieve vergelijkingen maakten, was het grote merendeel van de vergelijkingen door alle gedrukte media negatief van aard. Veel van de vergelijkingen waren historisch en ook vooral negatief.

Wat betreft publieke opinie of randzaken werd enkel bij De Volkskrant relatief vaak geschreven over sociale normen. Voor de rest werden sociale waarden, minder- versus meerderheidsframes, noties van publieke opinie of uitweiding over randzaken weinig gevonden. Wel zijn er in alle berichtgevingen veel labels gevonden die sterke invloed uitoefenden op wat de toon van het artikel was en hoe personen, groepen, maatschappelijke stromingen, bewegingen en ontwikkelingen werden beschreven.

De data uit de media-analyse van De Telegraaf, Trouw en De Volkskrant lijken dus te suggereren dat er veel marginaliseringsmiddelen worden verwerkt in de artikelen, maar niet alle marginaliseringsmiddelen komen voor. De Volkskrant lijkt sterker te berichten aan de hand van uiterlijke kenmerken en meer te generaliseren. De Telegraaf lijkt de krant te zijn die het meest episodisch bericht. Alle media stellen veel verslaggeving op een episodische manier op en vanuit een invalshoek die als ongunstig kan worden beschouwd voor positieve verslaggeving over of voor anarchisten en anarchisme.

5.3 Uitwerking diepte-interviews

In de diepte-interviews zijn aan de hand van voorbedachte vragen een aantal concepten besproken. Deze concepten zijn uit de literatuur gehaald en omvatten thema's omtrent functies en invloed van mediaberichtgeving. Zowel het interviewschema (paragraaf 8.8) als een codeschematisering per respondenten zijn achterin de bijlagen gevoegd (8.9). De analyse van de interviews zal geschieden aan de hand van de tweede en derde deelvraag van het onderzoek en de bijbehorende koppeling van theoretische constructen en codes.

In samenspraak met de respondenten werd onderscheid gemaakt tussen pers en media. In veel gevallen werden media omschreven als communicatieve middelen die informatie mediëren. Dit impliceert nog steeds een overlap tussen pers en media. Bij het bespreken van kranten, tijdschriften, televisie-uitzendingen en dergelijke werd echter de term pers of massamedia gebruikt. Bij het bespreken van massamedia of pers werd bovendien vaak het verschil gemaakt tussen reguliere en commerciële media enerzijds en eigen media anderzijds.

5.3.1 De ervaringen van anarchisten omtrent media

De ervaringen van anarchisten zal worden ondergebracht in acht categorieën, onderverdeeld in de twee dimensies van de operationalisering. Bij de categorie 'spanning tussen anarchisten en democratische rechtsstaat' horen de codes van constructie van deviantie, machtsnetwerk, disciplineren van burgers en houding ten opzichte van het systeem. Bij de categorie 'sociale beeldvorming' horen de codes van labeling, regelbreken, stigmatisering en framing.

5.3.1.1 Constructie van deviantie en framing

Alle manieren om naar de samenleving te kijken, zijn, vanzelf vanuit een bepaalde eh.. ik bedoel je, je kiest altijd een focus, je hebt altijd een richting. Dus ik bedoel, iedereen heeft een denkframe. Dus er is niet zoiets als één objectieve beschrijving, alsof je er boven kan hangen en zeggen dit is het, zo is het, of zoiets dergelijks toch? (respondent 3)

Alle respondenten gaven aan dat hoe mensen naar maatschappelijke verschijnselen kijken, subjectief opgesteld is. Er is geen objectieve zuivere vorm van waarneming; het is eerder zo dat hoe iemand naar de wereld kijkt zowel individueel onderlegd is als wordt beïnvloed door de omgeving. Ook de inhoud van mediaberichtgeving wordt op deze manier als potentieel zeer veranderlijk omschreven en niet als iets dat op zichzelf staat.

De respondenten gaven aan dat de media een sterke invloed hebben op hoe mensen denken: *“Doordat het, los van nieuws, ook een analyse geeft, en benaderingen, bijvoorbeeld.. het geeft een verslag van bepaalde dingen en dat creëert gewoon het framework, het perspectief”* (respondent 7). Maar ook media kunnen bij het beïnvloeden van mediaconsumenten op hun beurt weer onder invloed staan:

Wij zien een deel van de wereld die zien wij door de media. Journalisten steken dat ook weer ergens op en die zijn natuurlijk allemaal ook weer net anders. Maar dat komt voort uit dingen die in de politiek worden gezegd. Onderwerpen die interessant zijn, die het goed doen op de eerste pagina, en op basis daarvan, ontstaat, ja, de, de publieke opinie. (respondent 1)

Maar om deze weergave te kunnen maken, blijft het maken van keuzes noodzakelijk en daarmee berichtgeving subjectief. Bij media gaat het dus niet alleen om de keuze van welke nieuwswaardigheid in berichtgeving wordt omgezet, maar ook op welke manier dat gebeurt. Deze claim op de sociale realiteit kan ertoe leiden dat invloed uitgeoefend wordt op wat als ‘normaal’ of wat als ‘deviant’ gezien wordt:

Ik denk dat het bijna nooit in een kader wordt geschetst van wat ik heb meegemaakt, dat het in een kader wordt geschetst dat ik denk dat het ook maar een beetje te maken heeft met waarom het is gedaan of waarom ik denk dat het is gedaan. (...) Dus ze kijken zelf een beetje hoe ze dat willen indelen. En de andere keer noemen ze het buurtbewoners, en de ene keer noemen ze het krakers, weet je. Maar dat is hetzelfde door mensen crimineel of illegaal te noemen. (respondent 2)

De respondent omschrijft hier een spanning tussen zijn ervaring en de verslaggeving van de media. Tegelijkertijd wordt verondersteld dat media een sterke invloed op denkkaders van personen hebben: *“Ze kunnen de publieke opinie heel erg beïnvloeden. Het kan heel vluchtig zijn maar het kan ook.. door de jaren heen kan er een beeld worden gecreëerd van normen en waarden en wat normaal is”* (respondent 7). Het perspectief dat in de media naar voren komt kan dus zowel beschouwd worden als een interpretatie van de sociale realiteit, als dat het als gezaghebbend wordt omschreven. Wanneer in mediaberichtgeving dan normaliteit naar voren komt, kan dit construct door media-invloed bekrachtigd worden.

Met het vormen wat normaal is, vormen media ook wat als deviant wordt gezien. Het gaat dan volgens respondenten vaak om uitzonderlijke karakteristieken of gebeurtenissen beschrijven, die afgezet kunnen worden tegen het als normaal veronderstelde lezerspubliek.

Deze noties van wat als normaal of als deviant omschreven wordt zijn sterke indicatoren van sociale regels. Mediakanalen worden door respondenten omschreven als scheppers van sociale regels of gebruiken beschrijvingen van deviantie en normaliteit om regels na te leven.

Als de media als invloedrijke uitvoerders van framing worden beschreven, maar er wel verschillende claims op de sociale realiteit bestaan, roept dat de vraag op of er ook contrasterende visies in de media aanwezig zijn. Een aantal respondenten omschreef ook eigen inbreng in reguliere media of eigen media als een vorm van framing contest:

Zoals achtergrondverhalen en dat soort dingen, hebben natuurlijk ook altijd een bepaalde identiteit of zetten bepaalde dingen neer. Wat vaak geprobeerd wordt is vanuit zegmaar het beeld dat er is, een narratief te maken die een ander perspectief op dat beeld geeft. (respondent 2)

Er kan dus zelf ook geframet worden of gepoogd worden een frame te laten doorwerken bij andere mensen. Het laten doorkomen van je frame in een ander bestel dan je eigen wordt echter vaak als lastig of complex aangegeven: *“Dus het is gewoon een continue spel, het is heel dynamisch, soms kan je der iets mee en daarna werkt het je weer helemaal tegen, het is een... ja het is een gevecht.”* (respondent 6). Dit komt door de veelal negatieve ervaringen van respondenten met de media, die ze als onderdeel van het systeem beschouwen.

5.3.1.2 Functie van media in het systeem

De houding van de respondenten naar de media kan verklaard worden aan de hand van de zienswijze van respondenten dat media op een problematische manier zijn ingebed in de maatschappij. De media vervullen een functie als spreekbuis of informatiekanaal, als mediërend tussen burger en maatschappij. Tegelijkertijd wordt deze sturende kracht ook als een machtsfactor gezien, waardoor de media zich ook weer deels distantiëren van burgers:

Uhm, op een bepaalde manier is het een afspiegeling van elkaar. En refereert het de hele tijd aan elkaar. Aan de andere kant denk ik binnen de maatschappij is de media een soort machtsfactor zeg maar. Dus het is niet echt gelijkwaardig, eigenlijk. Het is een instituut, of een.. ja, instituut. (respondent 7)

De institutionalisering van media komt naar voren uit de mediërende functie die de media hebben en de invloed die ze uitoefenen op de denkpatronen binnen de maatschappij. Het wordt voor de respondenten vervolgens problematisch wanneer er een verstrengeling lijkt te zijn tussen de media enerzijds en de staat en het bedrijfsleven als centrale krachten in de maatschappij anderzijds.

Een respondent stelde dat veel media om te blijven bestaan afhankelijk zijn van financiële zekerheid, die gegeven wordt door externe partijen als bedrijven: *“Dat komt omdat eh de één subsidie en geld krijgt, gesponsord wordt door bedrijven en de staat. En dus ook die*

ideologie van die bedrijven en die staat moet doen, moet verkopen, omdat ze anders hun geld kwijt raken” (respondent 6). Media worden zo omschreven als verbonden aan marktwerking, omdat zonder inkomsten of financiële zekerheid de media niet meer kunnen bestaan. Dat zorgt ervoor dat ook de inhoud van mediaberichten afgesteld raakt op deze belangen:

Dus dat als je een medium ehm, verkoopbaar moet maken, dan ja... dan is een verhaal dat zich teveel richt tegen allerlei instituties in onze samenleving, dat verkoopt moeilijk zeg maar. Dus hebben ze er belang bij om de markt niet al te veel in de wielen te rijden. En kan je dus zeggen dat het niet .. ja wat is onafhankelijk, maar je zou kunnen zeggen, dit zijn geen onafhankelijke media meer, maar het zijn eigenlijk kapitalistische media. (respondent 3)

De respondenten erkennen de mogelijkheid dat media door het opstellen van een sociaal frame invloed uit kunnen oefenen op de perceptie van de sociale realiteit. Wanneer de media echter gelieerd blijken te zijn aan kapitalistische instituties en mechanismen, betekent dat volgens velen dat de invloed van de berichtgeving ook kapitalistisch georiënteerd raakt. Daar wordt vooral mee bedoeld dat er een reproductie plaats vindt van belangen van staat of bedrijven. Voorbeelden zijn constatering van respondenten dat er assumpties over het bestaan van de overheid worden gemaakt:

Als je stukken leest van journalisten waarin ze gewoon, hele basale eh, waarbij ze openlijk de wet zouden afvallen ofzo of ergens tegenin zouden gaan, weet je ik denk dat daar altijd ... Als ik het lees dan heb ik toch het idee dat daar altijd een soort van acceptatie van een democratische rechtsstaat in zit zoals die is. (respondent 1)

De berichtgeving leidt er volgens een respondent ook toe dat deze gedachtegang van acceptatie van de rechtsstaat wordt overgenomen door burgers:

Ehm, ik denk dat men- men gaat er vanuit dat er een overheidsapparaat nodig is om te zorgen voor de mensen. Enne, om de slechte elementen onder controle te houden en eh, steun te bieden waar nodig, zoiets dergelijks? En de afwezigheid daarvan boezemt schrik in. (respondent 3)

Waar de media invloed uitoefenen, wordt dus echter ook op media invloed uitgeoefend:

Media is een soort speelbal daar wil iedereen greep op hebben, en de staat denkt er natuurlijk wel degelijk over na hoe zij de media ook kunnen gebruiken, maar de, de media is niet van de staat, tenminste nog niet. (respondent 1)

De media worden niet omschreven als ondubbelzinnig gelieerd aan de staat. Het is eerder het geval dat media onderhevig zijn aan invloeden van verschillende partijen. Journalisten blijven bovendien individuele nieuwsverslaggevers die integere intenties kunnen hebben. Er wordt onderscheid gemaakt tussen journalisten die kritischer te werk gaan dan andere:

Er zijn wel een aantal journalisten waar je kan overwegen, misschien sturen we wel precies naar hem of naar haar wel een persbericht. Want je weet dat die journalist over het onderwerp best wel veel heeft geschreven en ook wel kritisch is. (respondent 5)

Daarnaast wordt de invloed van de media wel erkend, maar niet als enige sturende factor beschouwd:

“Dat is beetje te makkelijk om alleen maar naar de media te wijzen. De media dit, de media dat. Dat soort persoonlijke opinies van mensen, die ontwikkelen zich natuurlijk in een soort, in een complete omgeving waar de media onderdeel van is.” (respondent 1)

Hoewel erkend wordt dat er een complexer proces van sociale opvoeding plaatsvindt dan enkel door mediaberichtgeving, wordt door geen respondent ontkent dat de media wel degelijk invloed kunnen hebben. Daarbij worden, ondanks dat er onderscheid gemaakt wordt tussen individuele journalisten, vooral algemene structurele tendensen beschreven die van toepassing zijn voor de meeste media en die vertaald worden in de berichtgeving.

De respondenten schalen media over het algemeen niet in als iets inherent slechts, maar zien media als geïntegreerd met belangen en dynamieken zoals deze opspelen in het systeem. Gezien de invloed van media op percepties van normaliteit kan dit systeem ook als verbonden worden beschouwd aan de constructie van normaliteit. Vragen aan de respondenten om een configuratie van het systeem leidt ertoe dat machtsnetwerken binnen het systeem aangegeven worden. Waar mediaberichtgeving dus beïnvloed wordt door de inbedding in het systeem, wordt het systeem gedefinieerd door de pragmatiek van een machtsnetwerk.

5.3.1.3 Machtsnetwerk

In de bredere structuur van de maatschappij worden media als componenten en onder invloed staande van het systeem gezien. Niet alleen wordt aan media macht toegeschreven door de invloed van berichtgeving, ook worden media als onderhevig aan andere maatschappelijke machthebbers omschreven, zoals overheid en bedrijven. Voor hun bestaan zijn overheid en bedrijven gebaat bij het behouden van macht en dus bij het in stand houden van hun relatie met burgers. Ten eerste zou maatschappelijke verandering hiermee niet gauw gerealiseerd kunnen worden. Ten tweede wordt om de status quo te behouden ook een normaliteitsdiscourse gehanteerd:

Ten eerste zijn er mensen die macht hebben, politie, woningbouwcorporaties, gemeentes, staat.. Die zijn veel meer aan het woord. Het is gewoon in de kwantiteit komen zij veel meer aan het woord dan, het zijn maar een klein deel van de mensen natuurlijk, maar dan nog het grote deel van de mensen. Eh, nou worden zij ook vaak meer als de betrouwbare bron genomen. (respondent 2)

Tegelijkertijd hebben burgers in deze visie zelf het gevoel dat het systeem hun ten goede komt:

De overheid is eigenlijk alom aanwezig, in regeltjes allemaal aanwezig zijn en mensen een groot geloof hebben ook in het functioneren daarvan, van een eh, stabiele georganiseerde geregelde samenleving eigenlijk. (...) Men heeft denk ik een vrij comfortabel bestaan, een groot deel van de mensen, en de mensen die willen dat graag

zo houden, die hebben een geïnvesteerd belang in onze.. in het functioneren van onze samenleving. En de mensen die het minder makkelijk hebben, die, zijn heel hard aan het werk om het hoofd boven water te houden. (respondent 3)

In deze visie is dus niet alleen het systeem op een grondige manier geïnstalleerd geraakt in de maatschappij, maar lijkt ook het potentieel tot verandering door burgers ver weg: “Door die continue indoctrinatie van die kapitalistische ideologieën en alles wat daarbij komt kijken... Dus in die zin denk ik dat het niet zozeer je kan spreken van echt een zuiver proces in waarin iemand haar, of zijn, of mening kan vormen” (respondent 6). Wanneer vervolgens gesteld kan worden dat de media onderhevig zijn aan marktwerking en machtsuitoefening binnen het systeem, wordt de media voorgesteld als een instandhouder van dit systeem.

De situatie wordt complexer wanneer deze operationalisering van media als machtsfactor uitgediept wordt. In dit geval wordt aan de media ook een sterke mate van invloed toegeschreven: niet alleen als verstrekkers van discourse, maar ook als machtsfactor op de ontwikkeling van het systeem en als invloed op machthebbers. De media verwordt in dit perspectief zelf tot machthebber:

Ja, ik denk het wel, de media wordt niet voor n-, niet voor niks de vierde macht genoemd toch? En de media kan heel veel ideeën of zaken die politici belangrijk vinden maken of breken eigenlijk. En dat doen ze vaak bewust, werken ze daar ook aan mee omdat ze daar zelf ook baat hebben. (respondent 4)

Omdat de media in de visie van de respondenten onderhevig zijn aan kapitalistische logica wordt verondersteld dat ze ook eigen belangen hebben. Aan de hand hiervan kunnen politici, bedrijven of andere machthebbers onder invloed van de media komen te staan, die daarmee een belangrijke rol vervullen:

Zeker weten, grote rol. Om het ja.. want dat betrek ik direct weer op activisten en anarchisten, maar.. hetzelfde over hele bevolkingsgroepen of bepaalde politici of ja.. -Hoe sterk is deze invloed?

Gigantisch. Ik denk dat politici staan of vallen door de media eigenlijk. Veel minder om wat ze nou eigenlijk doen of inbrengen of voor elkaar krijgen. (respondent 7)

Als de media dan zelf ook een vorm van macht hebben, dan is dat slechts vergeven aan enkelen binnen het mediabestel:

Volgens mij als je ook kijkt naar wie de media bezit in de wereld, dat zijn echt maar een paar mensen, hele rijke mensen die ook connecties hebben met allemaal grote bedrijven en kapitalisten, En, als je kijkt naar hoe eh weinig news agencies er eigenlijk zijn, die, zoals Reuters of hè of andere grote mediabedrijven, die de persbureaus zijn waaruit alles voor kleinere lokale media wordt gebruikt. (respondent 6)

Er zijn niet alleen weinig eigenaars van mediakanalen, ook wordt er nog een selecte groep met macht omschreven bij het keuzes maken of verwerken van informatie en nieuws:

Die redactie is natuurlijk allesbepalend. Dus, hun kijk op hun eigen medium is fundamenteel in wat er wel en niet afgebeeld wordt en hoe. Journalisten en andere mediamakers, eh, praten graag over de eigen omgeving en vinden andere

opiniemakers en dergelijke graag belangrijk, en dat stroomt in een soort van cirkeltje.
(respondent 3)

De respondenten omschrijven media tezamen dus als onderdelen van een complexe configuratie die zowel onderhevig is aan externe machtsfactoren, als dat het als machtsinstituut invloed uitoefent en zodoende een belangrijk onderdeel vormt van het machtsnetwerk. In deze relatie fungeren de media bovendien zowel als spreekbuis van belangen van de status quo, als dat ze de belangen binnen de status quo significant kunnen schaden. In deze zienswijze waarbij mediaberichtgeving sociale invloed kan hebben, kunnen dus zowel media als externe machthebbers als katalysatoren achter berichtgeving omschreven worden als scheppers van sociale regels.

5.3.1.4 Het gebruiken van de media

Wanneer de respondenten de media zien als gelieerd aan de status quo en onderdeel van het machtsnetwerk, kan het gebruiken van de media voor anarchistische doeleinden als onrealistisch worden ingeschat. Niettemin kan door het constructiegehalte van frames ook geprobeerd worden eigen gedachtegangen te verspreiden, al dan niet via deze mediakanalen. Een respondent weidde uit over dat de media ook alternatieve denkwijzen in zich op kunnen nemen, maar dat de kans dat deze tot verandering zullen aanzetten gering is:

Ik denk dat het meewerkt aan het vertrouwen in de staat. Dus door [alternatieve ideeën] toe te laten, want je weet als machthebber of als kapitalist, of whatever als rijk persoon in deze wereld, weet je dat er gewoon altijd in elke staat mensen gaan zijn die revolutionair zijn en die er iets anders mee willen, enne die het er niet mee eens zijn, en door hen toe te laten, in, het establishment, pak je eigenlijk van hun hun ideeën af en maak je het voor jou veilig, door het juist toe te laten. (respondent 6)

Op deze manier wordt aangegeven dat alternatieve ideologieën in het systeem worden opgenomen, terwijl tegelijkertijd conventionele machtsverdelingen worden gereproduceerd. Er werd erkend dat deze opname van kritisch geluid ook tot verandering kon leiden, maar de algemene tendens zoals die naar voren werd gebracht in de interviews was dat er geen handelingsperspectief aan verbonden was: een paradigma waarmee verandering beoogd wordt en om dat te bereiken ook als middel gebruikt kan worden om denkpatronen van mensen te veranderen.

De aangegeven verwikkeling in het systeem en de praktijk in mediaberichtgeving om het systeem te reproduceren worden bovendien aangegeven als principiële bezwaren tegen het interacteren met de media:

Maar het is ook.. ja dat is ook een ding, als je met hun samenwerkt en bijvoorbeeld een persbericht schrijft of met een perswoordvoerder bezig bent, dan uh ga je in principe akkoord met hun bestaan zeg maar en hun manier van bestaan, en dat wil ik

niet. Omdat ik het.. media nu ook zie als een.. niet als een vijandig iets maar wel als iets wat een heel belangrijke rol speelt in de macht zoals die nu is, in het systeem van nu. Dat ze daar een soort steunbalk van zijn. (respondent 7)

Ook heeft de ervaring geleerd dat wanneer gebruik gemaakt wordt van media, het vaak voorkwam dat de uiteindelijke tekst in het bericht anders was dan oorspronkelijk de bedoeling was. Zo wordt de vertaling van een boodschap in de media uit handen gegeven:

Je geeft hen de macht om jou, jouw standpunt, daarna te bekritisieren of in een bepaald frame te stoppen. En dat heb ik ook meegemaakt met een bepaalde dingen bijvoorbeeld, praatprogramma's, dat je daar dan bent en dan vertel je je verhaal, zij hebben de macht. Dat jouw verhaal wordt verteld, en daarna het verhaal van de staat wordt verteld. Waardoor het totaal wordt geneutraliseerd (respondent 6)

De houding van de respondenten tegenover het systeem en de media als onderdelen daarvan kan dus omschreven worden als zeer kritisch. Er wordt de voorkeur gegeven aan andere manieren om anarchist zijn uit te drukken, dan het primaat bij media-interactie te leggen. Dat betekent niet dat mediagebruik volledig uitgesloten wordt. Meer dat het een voorzichtige benadering behoeft en niet dat er voetstoots vanuit gegaan moet worden dat de berichtgeving positief of negatief uitvalt:

We hebben er heel vaak discussies over gehad bij acties of we nu wel een persverklaring moesten maken of niet. Ik ben ook niet absoluut tegen of absoluut voor... Ik vind dat je als anarchist er gewoon niet al te veel tijd aan moet besteden en niet te veel op hopen. Dus je kan best een keer een persverklaring schrijven, maar je moet er niet je dagtaak van maken. Want daarvoor is de kans te klein dat er wel een keer een positief bericht uitkomt. (respondent 4)

Niet alleen het bereik van reguliere media kan aantrekkelijk zijn voor het zo gunstig mogelijk verspreiden van een boodschap. Hoewel door de respondenten de voorkeur werd gegeven aan direct contact met medemensen om in discussie te gaan en ideeën uit te wisselen, werd de snelheid van media ook genoemd als een potentieel voordeel:

Ja, omdat het echt heel moeilijk is om het anders, eh snel een grote boodschap bijvoorbeeld, stel je wil tegen Wilders ageren of iets dergelijks... Dan is het, ja, is het gewoon veel sneller om iets- een actie te doen die heel veel media-aandacht krijgt. (respondent 6)

Maar de efficiëntie of impact van positieve of negatieve berichtgeving bij het oplossen van problemen wordt betwist: “De media daar bereik je misschien meer mensen mee, alleen de vraag of het probleem dan wordt opgelost, die vraag is dan nog niet opgelost” (respondent 4). Bovendien wordt de meeste berichtgeving van reguliere media als oppervlakkig en weinig diepgaand beschreven, waardoor noch degelijke informatievoorziening noch veranderingsperspectief in berichtgeving wordt verwacht.

5.3.1.5 Ervaringen samengevat

De ervaringen van anarchisten omtrent mediaberichtgeving zijn complex. De dimensies van

spanning tussen anarchisten en rechtsstaat en sociale beeldvorming lijken een bevredigend antwoord te kunnen verschaffen op de tweede deelvraag van het onderzoek.

Ten eerste is dit resultaatdeel opgezet aan de hand van de dimensies van spanning tussen anarchisten en de rechtsstaat. De respondenten hebben aangegeven dat mediaberichtgeving en de mate van descriptiviteit of normativiteit sterk geconstrueerd is. De respondenten waren het onderling eens over het subjectieve gehalte dat in mediaberichtgeving naar voren komt, aan de hand van het interpreteren van de sociale realiteit en het opzetten van een corresponderend frame. Deze interpretaties werden gerelateerd aan de aanwezigheid van een machtsnetwerk. In dit netwerk zijn media onderhevig aan sterke marktwerkingen en gezaghebbende actoren en vice versa. Dit verklaart waarom de respondenten zich over het algemeen niet negatief uitdrukten over mediaberichtgeving; ze lieten zich eerder realistisch uit over het subjectieve karakter ervan, maar verzetten zich tegen de integratie van het mediabestel met een systeem waar ze bezwaren bij hebben. Bovendien werd er gesteld dat mediaberichtgeving een sterke indicator is van en invloed heeft op wat in de maatschappij als normaal of afwijkend wordt beschouwd.

Ten tweede zijn elementen van sociale beeldvorming besproken wanneer de respondenten deze opbrachten. In hun beschrijvingen hebben de respondenten de media en mediamechanismen gelabeld, vooral als onderhevig aan machtsnetwerk, kapitalistische invloeden en als machthebbers zelf. Daarbij gaven de respondenten aan dat in mediaberichtgeving sociale regels of normen opgesteld of nageleefd kunnen worden. Hoe mediaberichten worden opgesteld en de invloed die ervan af gaat is door de respondenten aangemerkt als stigmatiserend, in de zin dat individuen of groepen als afwijkend en tot minderheid kunnen worden gemaakt. Tot slot werden interpretaties van de sociale realiteit, het tot stand komen van mediaberichten, het labelen van normaal en deviant en processen van framing omschreven.

5.3.2 De gevolgen van mediaberichtgeving voor anarchisten

De gevolgen van mediaberichtgeving zoals anarchisten deze omschrijven zullen uiteengezet worden aan de hand van de categorieën ‘effecten van mediaberichtgeving’ en ‘sociale beeldvorming’. Dat betekent dat sociaal kapitaal, politiek kapitaal, directe actie, veiligheidscultuur en agency zullen worden besproken. Hierbij horen wederom de dimensies van labeling, regelbreken, stigmatisering en framing. Tevens zal van ‘spanning tussen anarchisten en de democratische rechtsstaat’ disciplinerende van burgers besproken worden.

5.3.2.1 Framing en labeling

In de vorige paragrafen is geschreven over de framingprocessen die horen bij het interpreteren van de sociale realiteit of waar normaliteit en deviantie mee gepaard gaan. Hierbij kunnen afwijkende karakteristieken uitvergroet worden en als negatief betiteld:

Wat het doet is, er zit al een sociale norm van hoe gaan we met elkaar om en het probeert zo veel mogelijk wat niet binnen dat kader past daarbuiten te plaatsen. Door ze te stigmatiseren. Dus ik denk in dat opzicht wel door dat ze mensen lui noemen, of werkeloos of naïef, dus door ze zo te noemen wordt die sociale norm die der al is, ik denk wel dat daar een beetje flux in zit, van die media en van die staat, wordt bekrachtigd. (...) Ik vind wel... dat creëert op een gegeven moment een machtsrelatie naar jou. Omdat.. er komt een naam ofzo, en daar maak je deel van uit. (respondent 2)

Door een proces van framing in berichtgeving kan een bepaald beeld tot stand komen, dat bovendien als normaal of deviant beschouwd kan worden. Door naamgeving wordt een persoon of groep dan tot onderdeel van het systeem gemaakt. In het geval van anarchisten wordt aangegeven dat er een lange traditie bestaat van stereotypering, waarvan ervaren wordt dat deze nog immer terug komt in mediaberichtgeving:

Ik denk dat anarchist-, het woord anarchist sowieso al, dat is sowieso al iets van honderd jaar geleden denk ik, dat dat synoniem was of is met bommengooier. En dat leeft tot vandaag de dag door, want als er een demonstratie is waarbij tienduizend mensen aanwezig zijn en er zijn misschien twintig anarchisten die een pinautomaat slopen of ruit, dan is dat vaak hetgeen dat in de media komt. Of de presentatie wordt gepresenteerd als het was een hele vreedzame demonstratie behalve dan de anarchisten die het weer wisten te verzieken. (respondent 4)

Wanneer van de invloed van mediaberichtgeving uitgegaan wordt, is het de vraag op welke manieren de respondenten merken dat deze frames doorgezet worden buiten berichtgeving om:

Maar ja, dat kraken was dan wel oké weet je wel, dat konden dan politici ook nog wel zeggen, maar het is schandalig dat ze die huizen dan en diefstal en illegalen en ... Hoe vaak ik van mensen dan ook niet heb horen reproduceren... En dan denk ik van ja, waar hebben die mensen dat nou allemaal vandaan, weet je wel. Dat ze dat één op één reproduceren, dat zijn niet alleen maar eigen bedenksels en eigen analyses. Daar zit daar gewoon best veel wisselwerking in en in de media die zij tot zich krijgen en de berichtgeving die daar in zit. (respondent 1)

De meeste respondenten merken de invloed van frames in de sociale omgang, wanneer duidelijk wordt dat mensen hoogstwaarschijnlijk in mening beïnvloed zijn geraakt door frames vanuit de media. Dit ondanks het feit dat anarchisme en anarchisten in de optiek van de respondenten niet veel in de media voorkwamen:

Er is volgens mij in het, in het publieke besef speelt het anarchisme denk ik een te geringe rol om echt eh, ja.. ik weet niet of dit echt een item is. Ja... wat op zich, een bedroevende constatering is zegmaar. (respondent 3)

Soms kon niet duidelijk gemaakt worden op welke manieren een frame specifiek terugkomt, maar heerst wel de overtuiging dat het frame terugkeert:

Dus ik kan er niet zo heel veel precies over zeggen. Maar, als ik het zo inschat, dan is het natuurlijk iets van, ja, deze extremisten, of deze eh, mensen die eh, hebben schijt aan de politie, en de rechtsorde, en ze willen alleen maar chaos, en ze willen alleen maar dit, en ze willen all- dat is allemaal helemaal niet waar. (respondent 6)

Er heerst veel frustratie bij de respondenten over hoe er geframet wordt of welke labels naar voren worden gebracht:

Ja, omdat je altijd natuurlijk zo veel ingewikkelder of zo, of dan denk je Jezus hebben ze het daar nou weer over, daar gaat het helemaal niet om. Of eh, ja, ook wel vaak van die sfeerbeschrijvingen of zo, weet je, maar ja dan komt het al gauw erop neer, dan is er een iemand die een eh, gekleurd jasje heeft en die wordt er dan uitgelicht. Maar het moet toch ook altijd een beetje zo'n parade van clowns zijn als mensen... (respondent 1)

Respondenten geven aan dat ze zich niet kunnen vinden in deze manier van berichtgeving, maar zien door het machtsnetwerk en de manier van nieuws verslaan weinig ruimte voor verbetering.

De meeste respondenten gaven aan dat ze tegen het als algemeen opstellen van anarchist of anarchisme zijn. Toch moeten ze het doorwerken van een frame herkennen, waarbij soms de taalkundige betekenis van anarchisme veranderd raakt:

Dus in dat opzicht zeg maar is zeggen dat ik anarchist ben, ik heb deel.. doordat ik dat zeg, deel uitmaak van een soort bredere beweging. Ik heb misschien meer met mensen die zichzelf geen anarchist noemen dan mensen die zich wel anarchist noemen, dus dat maakt me niet zoveel uit. In de media heeft het woord anarchie natuurlijk een hele nare betekenis. Weet je dat als er ergens zeg maar burgeroorlog uitbreekt is het anarchie. Dus in dat kader is dan een heel rare referentie om te gebruiken. Je kant dat niet uhh.. opnieuw framen. (respondent 2)

De antipathie tegen het labelen was niet enkel voorbehouden aan anarchist labels, maar ook tegen stempels op andere personen of subculturen. Ongeacht wensen van de respondenten, feit blijft voor hen dat mediaframes doorwerken in hoe mediaconsumenten denken.

5.3.2.2 Disciplineren van burgers

Naast dat mediaframes door kunnen werken in hun omgeving ervaren respondenten dat anarchisten op een gemarginaliseerde manier in berichtgeving naar voren komen. Deze framingsprocessen kunnen doorwerken in de cognitieve kaders van burgers. Door mediaberichtgeving kunnen bepaalde denkwijzen overgenomen worden:

Het beïnvloedt de manier hoe wij over dingen praten. De referentie die we geven, de manier.. ook in mijn omgeving hoor. Dat ik bijvoorbeeld mensen om me heen zie met een uitkering hoe die.. hoe die worden bejegend of hoe ik over hun nadenk.. Maar je vergeet te kijken naar de positie waar die persoon nu echt in zit ofzo. Gebruik je het alleen maar om in inderdaad om daar een mening over te vormen. (respondent 2)

Er worden associaties beschreven die ervoor zorgen dat percepties op andere personen ingevuld worden door vooraf aanwezige ideeën of overtuigingen. Deze associaties zijn te

herleiden tot een machtsnetwerk: “Ja, er zijn alleen maar sociale normen van dominante machtsorde die daarin worden weerspiegeld. En ehm, ik denk dat dat heel slecht is, en ook heel veel doet met je associaties van mensen” (respondent 6).

De geïnternaliseerde omgangsvormen en meningen zijn vooral van toepassing wanneer een persoon nog relatief onbekend is met het onderwerp in het mediabericht:

Nou, het gaat tot heel ver. Want het gaat ook dat hoe mensen zich verhouden tot elkaar op straat bijvoorbeeld. Dan benaderen mensen elkaar ook met [nieuwsverslaggeving] in hun achterhoofd, voor een groot gedeelte. Soms wordt dat beeld dan weer tegengewerkt, doordat op de werkvloer bijvoorbeeld ken je elkaar en dan wordt dat beeld veel minder beïnvloed door dingen die naar buiten zijn gekomen in de media, maar in eerste instantie vooral voor mensen die onbekend met elkaar zijn denk ik dat het een perspectief bouwt van waaruit ze.. ja vanuit waar ze de wereld zien. (respondent 7)

Tegelijkertijd werd soms aangegeven dat respondenten ook wel vermoeid raken van vaak moeten uitleggen waar anarchisten voor staan of anarchisme uit bestaat, ook omdat ervaren wordt dat de vooroordelen zwaarder wegen dan de persoonlijk verschaft uitleg:

Mensen die echt helemaal van niks weten. Je moet zo veel uitleggen dat ik er vaak geen zin in heb. Tenzij ik echt denk van oh die persoon die wil iets leren dan eh.. die wil er meer over weten, die is oprecht geïnteresseerd. Maar de meeste mensen die willen dat niet. Of die hebben hun oordelen toch al klaar. En die willen ook niet op andere gedachten worden gebracht, dus wat heeft het dan voor zin? (respondent 4)

Dit contrast tussen persoonlijke uitleg enerzijds en de boodschap in mediaberichtgeving met cognitieve gevolgen anderzijds kan ook voorkomen in direct contact met vrienden of familie:

Zelfs met vrienden die het niet met mij eens zijn en die gewoon een andere politieke denkwijze hebben, die kijken dat dan ook, en die zeggen dan van ja maar, ja, jullie hebben je toch ook wel slecht gedragen enne dit of dat. En dan zeg ik van, hallo? Waarom- je was er toch niet bij? En ik heb toch mijn verhaal verteld? Waarom luister je alsnog, naar hun? (respondent 6)

Wederzijds onbegrip kan ertoe leiden dat internalisering niet wordt geadresseerd of dialoog niet wordt gevoerd. Ook kan onwetendheid tot gevolg hebben dat men sterke assumpties heeft over elkaar, maar dat door sociale verhoudingen deze aannames niet worden besproken. Er werd gesteld dat een cognitief kader van internalisering van sociale regels of normen ertoe kan leiden dat mensen vanuit die positie gaan redeneren en ook gaan leven naar het idee dat anderen over hen hebben:

Dus die proberen zeg maar al vanuit de media te denken, waar ze eigenlijk heel weinig macht over hebben. Omdat ze gewoon niet in een machtspositie zitten, proberen ze het mediaplaatje voor andere mensen te corrigeren. Omdat zij, zij hebben een plaatje opgelegd waaraan ze moeten voldoen, of ze creëren dat zelf, vaak hebben ze het idee dat ze het zelf hebben gecreëerd, en vanuit daaruit hoe dat naar buiten komt, daar proberen ze mensen op te corrigeren. (respondent 2)

Interessant bij dit proces is het idee dat mensen het gevoel hebben dat ze verantwoordelijk zijn of gehouden moeten worden voor beeldvorming omtrent hun persoon of subcultuur.

Daarbij handelen mensen vanuit dit perspectief, dat door de media of het machtsnetwerk gecreëerd kan zijn, waardoor ze gedisciplineerd kunnen worden tot een bepaalde denk- of handelwijze. Hoewel de respondent zich distantieert van dit proces is het de vraag of anarchisten zelf in staat zijn om zich aan dit proces te onttrekken.

5.3.2.3 Agency en directe actie

Er zal nu gekeken worden of respondenten aangegeven hebben dat het machtsnetwerk invloed heeft op een ervaring van agency. Hiervoor zal gekeken worden naar de mate dat de respondenten zich enerzijds bewust zijn van de invloed van berichtgeving op hen en anderen, terwijl anderzijds gekeken zal worden naar de mate dat respondenten zich bewust zijn van de mogelijkheden die zijzelf hebben met betrekking tot het uitvoeren van sociale invloed.

Nou kijk, slechte stukken kunnen sommige mensen doorheen kijken, die sowieso iets met jou hebben. Anderzijds dragen ze bij aan allerlei vooroordelen waar je toch al tegen aan het vech-.. nou vechten is een beetje overdreven, maar waar je toch al de hele tijd tegenin moet gaan. Die je over je heen krijgt, weet je. (respondent 1).

Hier geeft een respondent aan dat er een bewustzijn is van de sociale invloed van mediaberichtgeving. Bovendien geeft hij aan dat wanneer dat bewustzijn er is, er ook mee omgegaan kan worden. Daar tegenover wordt een scenario beschreven waarin mensen niet erkennen dat berichtgeving subjectief van aard is: *“Ik denk dat de meeste burgers geloven dat wat er in de krant staat, dat dat waar is. En dat ze zich niet realiseren dat kranten ook subjectief zijn, maar dat daar gewoon de waarheid instaat” (respondent 1).*

Een andere respondent voegt daaraan toe dat mediaberichtgeving niet alleen sociale invloed kan hebben, maar dat de respondent weinig invloed kan hebben op de specifieke berichtgeving van de media: *“Ten eerste heb ik daar weinig invloed op, en ten tweede zou het mij ook niet mijn.. in mijn ding moeten raken. Maar het verandert misschien wel, hun beeld naar hoe anderen naar mij kijken” (respondent 2).*

Er wordt dus erkend dat media invloed kunnen hebben, maar ook dat door dit besef de respondent ermee om kan gaan. Een vergelijkbaar punt wat betreft de agency van de mediaconsument wordt gemaakt in een ander interview:

Maar grappig is dat de manier waarop iets in beeld wordt gebracht, berooft de consument van de media-aandacht niet van zijn autonomie in de beoordeling ervan. Wat ik bedoel is dat (...) media hebben dus een macht om iets op een bepaalde manier in beeld te brengen, maar de consument heeft ook, eh, hopelijk middelen in handen om daar op een bepaalde manier naar te kijken. (respondent 3)

De respondenten zijn zich erg bewust van sociale invloed, waarna getracht kan worden op een zelfstandige manier met media-invloeden om te gaan. Proberen om deze mediaberichtgeving zelf te beïnvloeden wordt gedeeltelijk afgeraden:

Ja, ja, maar wel met het gevaar, dan gaan mensen soms ook acties doen om in de media te komen, in plaats van om een actie te doen. Want je weet als je iets spectaculairs doet dat het in het nieuws gaat komen. En als je gewoon flyers gaat uit delen op straat, eventueel met spandoeken erbij, dan zal het niet snel in het nieuws komen omdat het niet sensationeel genoeg is. (respondent 7)

Er wordt gesteld dat er beter gefocust kan worden op eigen initiatieven en principes, dan dat interventie in mediaberichtgeving een doel op zich wordt. Hoewel het zou getuigen van agency in de zin dat er eigen potentiële sociale invloed mee bereikt kan worden, zou dat beter op andere manieren kunnen geschieden. De respondenten toonden veel bereidwilligheid om invloedrijk te zijn:

Het is te gek om, om zelf deel te wezen eh deel te nemen aan een proces van ik word geraakt van iets en ik ga me daartegen verzetten en ik ga een manier vinden om daarnaar te handelen. En.. op een gegeven moment dat het lukt om met gelijkgezinden acties te gaan ondernemen tegen de situatie waar je in zit. (respondent 5)

Dit kon op allerlei manieren, zo lang er constructieve verandering mee werd beoogd, liefst door ook anderen bekend te maken met het potentieel aan sociale invloed dat ze herbergen:

Dus ik denk wel dat het wel goed is om ook aan educatietrajecten te werken, en mobilisatie en eh, 't verspreiden van bewustzijn hè, het proberen bewust te maken van dingen, mensen in hun kracht proberen te zetten en dat kan op heel veel verschillende manieren. (respondent 6)

Een constructieve manier werd vooral beschreven aan de hand van een visie op de lange termijn, een actie kon niet alleen omwille van de actie zelf goedgekeurd worden, maar er moest naar eigen invloed verandering beoogd worden. Dat zou in theorie aan de hand van de media kunnen:

Als het breder ingebed wordt, maar dan heb je ook het idee van dan oké is er een perspectief aan. Ik vind wel dat je als verkeerd nieuws wordt, dan moet het nieuws zijn dat volgende week ook nog interessant is, geen feitje of dit leuk, of uh oh ik voel me ook stoer, want ik noem me ook anarchist en zij zijn anarchisten, van nou, dat schiet niks op weet je. Dat is gewoon net zo goed als je de staat gaat verdedigen ofzo. Het gaat erom wat je doet. Dus ik vind het belangrijk dat als er media gebruik wordt gemaakt, of je eigen media creëert, dat er een perspectief wordt geplaatst, een kader waarvan je denkt van oké, dit is een andere manier om over dingen na te denken, en er zit een soort handelingsperspectief aan. (respondent 2)

Eigen media opzetten en gebruiken zou als vorm van directe actie gezien kunnen worden, wanneer zowel het medium als de effecten ervan direct door jouw toedoen tot stand zijn gekomen. Directe actie past goed bij het idee van agency, omdat er op basis van eigen verantwoordelijkheid en mobiliteit verandering wordt beoogd, zonder tussenkomst van andere partijen. Directe actie wordt om nog andere redenen geprefereerd:

Omdat de kans op verandering dan groter is. En.. andere mensen kunnen voor jou de problemen niet oplossen, dat moet je zelf doen en de verontwaardiging die jij hebt kun je makkelijker omzetten in eh in verandering dan wanneer iemand anders dat voor je doet omdat die niet zelf die verontwaardiging ervaart, denk ik. Wij zijn anarchisten en

een directe actie is gewoon onlosmakelijk verbonden met met het anarchisme. (respondent 4).

De constructieve toon die tot verandering aanzet en de zelfstandigheid die van directe actie uit gaat zijn niet de enige redenen om het te praktiseren. Ook het vertrouwen in externe partijen als de media is te gering of niet aanwezig:

Je moet gewoon je eigen agenda volgen, en jouw revolutionaire tactieken toepassen, zonder wat de media daarvan denkt, want als je naar alle media-analyses kijkt en alle onderzoeken die daarnaar geweest zijn, of het nou gaat om activisten, of politieke dingen dan weet je: hoe gelijk je ook hebt, ze gaan je toch altijd framen als een vijand, of ze gaan zeggen dat er verkrachters tussen zitten bij bijvoorbeeld Occupy of, dat soort dingen. (respondent 6)

Het is niet zo dat de respondenten een hoopvolle visie hadden op het gebruiken van de media voor hun doelen; er werd al langer de voorkeur gegeven aan directe actie. Daarom kon ook niet gezegd worden dat mediagebruik tot meer of minder directe heeft geleid, omdat directe actie altijd al als primaat werd gesteld. Er zijn respondenten die zeggen minder snel met de media in contact te willen of zullen komen in de toekomst, maar hun overtuigingen met betrekking tot directe actie stonden hier al los van.

5.3.2.4 Sociaal en politiek kapitaal

Ondanks de invloed van marginaliseringsmiddelen in berichtgeving, de verwikkeling van media met het kapitalistisch systeem en de koppeling van mediaframing met denkkaders, stellen respondenten nog steeds dat politieke hervormingen haalbaar zijn. Grond voor hervormingen zullen gestoeld moeten zijn op een directe confrontatie met een bepaalde onwenselijke of onhebbelijke situatie, waar mediaberichtgeving een rol bij kan spelen, maar in dit geval niet noodzakelijk geacht wordt:

[mediaberichtgeving] kan sowieso effect hebben in hoe de sociale strijd vanuit daaruit wordt gevormd. En ik denk, in eerste instantie zal dat altijd negatief zijn. Dat moet je dan maar gewoon accepteren. Misschien is het wel goed om aan mensen daaromheen proberen dat uit te leggen, of juist niet, om te kijken wat er gebeurt. Maar dan zou het ook korte termijn zijn, niet altijd heel fijn.. (respondent 2)

Vanwege de macht van een mediaframe dat doorwerkt kan alsnog geprobeerd worden verandering in de maatschappij teweeg te brengen. Dit wordt wel als moeilijk beschouwd:

Je zou er op verschillende manieren over na kunnen denken. Je zou ook kunnen zeggen van, eigenlijk is dat antirevolutionair... Omdat weer de staat jouw beweging incorporeert. Dat is eigenlijk je tegenstander, die jouw beweging pakt en je gebruikt hun middelen om jouw boodschap naar buiten te krijgen en om verandering te kunnen bewerkstelligen. Dus in die zin is het misschien antirevolutionair. Maar in andere zin zie ik ook zo weinig andere mogelijkheden om het wel te doen. (respondent 6)

Echter lijkt de algemene toon er één van scepsis te zijn. Zowel bij het actief benutten van media als bij het passief ervaren van berichtgeving kunnen politieke hervormingen

onwaarschijnlijker worden ingeschat:

Nou ja kijk ja, tuurlijk De Telegraaf besteedt daar wel aandacht aan een onderwerp waar iemand misschien in geïnteresseerd is maar waarschijnlijk de volgende dag na die demonstratie dan zal de Telegraaf vermoedelijk niet heel positief gaan schrijven over die krakers. (...) Waardoor het stereotype beeld weer bevestigd wordt door diezelfde media, dus ik denk dat het meer schade aanricht dan het nieuwe krakers oplevert ofzo. (respondent 4)

Er is dus geen eenduidigheid over de relatie tussen media en politieke hervormingen in de zin dat media verschillende effecten tot gevolg kunnen hebben. De respondenten geven aan dat een positief scenario onwaarschijnlijker is dan een negatief scenario. Politieke hervormingen aan de hand van de media worden ten eerste bemoeilijkt vanwege de integratie van de media in het systeem en ten tweede doordat de algemene berichtgeving over anarchisme als contraproductief beschouwd wordt.

Naast het bespoedigen van politieke hervormingen zijn de respondenten ook voorzichtig met politieke uitingen in hun eigen sociale omgeving, zoals het bespreken van anarchistische achtergronden of politieke discussies. Vanwege de mediaberichtgeving hebben veel mensen al een beeld van anarchisten. Er wordt daardoor de voorkeur gegeven aan discussiëren zonder dat de naamgeving van anarchist in het gesprek van belang hoeft te zijn:

Ja, ik probeer het ook wel een beetje afstandelijk te houden omdat je daarmee ook .. ja, je bekennt ook politieke kleur en dat is niet altijd even effectief in je werkomgeving dus dan moet je wel... Ik ga niet direct op de zeepkist staan. Ik hoef niet zo nodig te zeggen oh van ik ben anarchist, maar als je dan een gesprek hebt over een bepaald sociaalpolitiek onderwerp dan kan ik gewoon mijn mening verkondigen vanuit mijn ideeën, die natuurlijk gevoed worden door mijn, zegmaar mijn anarchistische grondgedachten als het ware. En dan merken ze wel wat ik ervan vind. (respondent 1)

Ook het bespreekbaar maken van anarchistische overwegingen of het overtuigen van niet-anarchisten tot anarchistische principes wordt niet voetstoots aangemoedigd. Ook hier geldt dat dialoog wenselijk kan zijn, maar dat er geen kleur bekend hoeft te worden en geschat kan worden wie open staat voor een integer gesprek:

Je kan mensen toch niet op andere gedachten brengen, denk ik. Je kan wel zeggen dat anarchisme ook een hele positieve betekenis kan hebben en dat het niet alleen maar chaos en geweld is. Maar of dat zin heeft... Op mijn werk vertel ik niet aan mensen dat ik anarchist ben, want mensen hebben al zoveel voor-, vooroordelen daarover dat ik niet eens de moeite neem of zin heb maar om dat uit te gaan leggen. Dan hou ik het liever stil en laat ik ze liever denken wat ze denken. (respondent 4)

Qua politieke uitingen zijn veel anarchisten ‘ondergronds’ gegaan, omdat er een tendens werd waargenomen dat anarchisme negatiever gelabeld werd, bijvoorbeeld door de term anarcho-extremisme of beschreven tendensen tot radicalisering:

Wat wel al geresulteerd heeft is dat best wel veel mensen die zich aan de normale scene in Nederland zoiets hadden van dit, dit ziet er een beetje slecht uit deze ontwikkeling. Afgelopen jaar zijn er ook maar heel weinig dingen vanuit de

anarchistische hoek ondernomen. Er is geen 1 mei demonstratie geweest, anarchisten hebben zich minder gemanifesteerd in het publieke debat of het publieke ruimte. (respondent 4)

Respondenten ervoeren negatieve berichtgeving en bijbehorende vooroordelen, waarna ze ook veranderingen bemerkten wat betreft hun sociaal kapitaal. Ze omschreven dat anarchisten in het construct van deviantie gelijk werden gesteld aan andere activisten of aan radicalen, criminelen of extremisten. De berichtgeving hierover kan tot gevolgen leiden in sociale omgang. Een aantal omschreef hier ook een emotionele reactie bij:

Ja, het irriteert me. Veel. Omdat ik soms half misplaatste rechtvaardigheidsgevoelens krijg over hoe een journalist dingen zou moeten doen of hoe mensen de wereld zouden moeten benaderen en dat het niet in overeenstemming is met hoe zij dat doen, ja.. kan ik best wel pissig om worden. (respondent 7)

Zowel berichtgeving over anarchisme als de denkkaders die erdoor geïnternaliseerd worden bekritiseerd, waarbij een gevoel van onrechtvaardigheid wordt waargenomen. Er zijn ook respondenten die op basis van eerdere negatieve ervaringen voorzichter dialogen aangaan:

Ja, ja natuurlijk, je denkt er wel eens over na, weet je wel. Je denkt wel na wat voor implicaties bepaalde acties kunnen hebben, wat het losmaakt bij mensen en je moet wel eens op je hoede zijn. Je wil natuurlijk.. Ik, ik hoeft niet per se ruzie te hebben met mensen, ik vind dat vervelend natuurlijk, persoonlijk vervelend als mensen zo op mij reageren weet je... (respondent 1)

Ook werd door een respondent omschreven hoe tijdens het proces van mediaberichtgeving een emotionele ervaring werd opgedaan, toen deze zich onrechtvaardig opzij gezet voelde:

En daarna, toen was de derde uitzending, en toen waren we weer uitgenodigd, en toen hadden ze gewoon ons uitgenodigd als enige tegenstanders van iets, en echt allemaal mensen die er daarna helemaal gingen tegenspreken, en toen hadden ze de hele uitzending zo geframet dat het uiteindelijk alsnog echt een propagandashow werd, terwijl wij heel erg tegen waren. En dat was echt heel vies en eng om te zien. (respondent 6)

In sociale omgang kunnen de respondenten zich dus niet gerespecteerd voelen, waardoor ook een enkele keer statusverlies werd aangegeven: bijvoorbeeld wanneer men niet meer verder kijkt dan de maatschappelijke positie en daar associaties op baseert. Aan de andere kant is ook niet alle sociale omgang met niet-anarchisten gekarakteriseerd door negativiteit:

Ik bedoel ik ben redelijk open dat ik anarchist ben of dat soort dingen, weet je.. Kijk, heel veel vrienden van mij.. wel vrienden die hier echt wel helemaal buiten zitten, of misschien mijn professionele netwerk ofzo. Die.. die gebruiken die norm heel erg om een soort een deel van mijn persoonlijkheid.. wat ze misschien te confronterend vinden of van.. of ze mogen het ook wel, ze vinden het ook wel interessant ofzo. (respondent 2)

In dit geval kan contact in het sociale netwerk van de respondent als geïnteresseerd en niet per se negatief worden omschreven. Hoewel het als vanzelfsprekender wordt gesteld dat mede-anarchisten vriendelijker zijn en meer sociaal accepterend in omgang: “Ja, op andere plekken zijn veel mensen ook anarchist. Dan hoeft ik daar niet anders over te doen of eh dat, dat praat

ook makkelijker of dat denkt makkelijker” (respondent 4). Wanneer het personen buiten de eigen sociale kring betreft, kan het toch lonen om open en vriendelijk te blijven:

Ik denk dat het er mee te maken heeft dat ik heel makkelijk met mensen ga praten. Het het is ook altijd bij kraakacties enzo, als mensen met zo'n benadering komen, worden.. sommige van mijn vrienden worden dan boos en zitten zo, pfft, flikker toch op, en ik blijf gewoon tot een best ver punt blijf ik proberen te communiceren. Dan zeggen ze, oh jij bent wel ok, maar je vrienden... maar goed dat is ook niet altijd zo. Dus ik denk dat door steeds wel die dialoog aan te gaan dat het wel meevalt. Maar aan de andere kant, misschien als.. ik weet niet wat voor beeld mensen van me hebben, waarmee ik niet communiceer. (respondent 7)

Ondanks negatieve ervaringen wordt de mogelijkheid van nieuwe anarchisten of sympathisanten niet uitgesloten. Er wordt dan ook doorgedaan met informatie verspreiden of de dialoog met anderen aangaan, waarbij de reacties gemengd kunnen zijn:

Als mensen me echt kennen is dat niet zo'n probleem want dan weten ze wel weet je, wat ik ben. Ja, de eerste keer of eh soms wel bij acties merk je natuurlijk heel veel he? Dan sta je een pamfletje uit te delen ofzo he, ja, als het tenminste een actie is waar veel publiek bij is en mensen langskomen en je staat flyers uit te delen. Dan heb je soms mensen die heel, eh, geïnteresseerd zijn, die het spannend vinden of zo, of gewoon denkt van he die mensen zijn met dingen bezig die vind ik interessant. Andere mensen die gewoon wat vijandiger of afstandelijker reageren tot zelfs eh, ik heb ook zelfs echt agressieve situaties meegemaakt. (respondent 1)

Een aantal respondenten blijft dus geloven in de interesse van andere mensen en de waarde van het in eigen woorden uitleggen wat je doet:

Kijk als mensen weten wat je doet, en waarom, en dat ze daar deel van uit kunnen maken, dan zullen velen daar natuurlijk helemaal geen zin in hebben, omdat ze het niet met je eens zijn of omdat ze er gewoon geen zin in hebben. Maar mijn hoop is dan dat meerdere mensen zouden denken, oh dat vind ik nou een goed idee. (respondent 3)

6.3.2.5 Gevolgen samengevat

De gevolgen van mediaberichtgeving zijn lastig vast te stellen, omdat respondenten zelf ook aangeven dat de causaliteit moeilijk hard te maken is. Wat betreft agency tonen de respondenten een overtuigend bewustzijn dat ze de invloed van de sociale omgeving erkennen, maar ze zien zichzelf desalniettemin als invloedrijke actoren. Directe actie sluit hier goed op aan, omdat het uitgaat van het direct in handen nemen van activiteit en beantwoordt aan het verantwoordelijke en autonome zelfbeeld van de respondenten. Dit zelfbeeld kan tevens als oorzaak worden gezien dat de respondenten een sterke mate van agency herbergen, door hun acceptatie van claims van de sociale realiteit door zowel anarchisten als niet-anarchisten.

Dit komt ook terug bij het omschrijven van frames in de media en de realisatie dat deze berichtgeving continue invloed kan hebben. De frames en labels zoals de respondenten

deze ervaren zijn negatief van aard en werken door in hoe andere mensen anarchisten beschouwen. Vanwege de negatieve connotaties stellen respondenten dat anarchisten minder gefocust zijn geraakt op mediaberichtgeving over hen.

De berichtgeving leidde ertoe dat sommige respondenten zich opwonden over de inhoud hiervan of ervoeren dat negatieve stereotypingen terugkwamen in sociale omgang. Het verschilt per respondent hoe hier op gereageerd wordt en in welke mate er geambieerd wordt in dialoog te treden met niet-anarchisten. Over het algemeen wordt dit echter voorzichtig gedaan en wordt er liever niet over maatschappelijke labels gesproken, maar eerder over sociale of politieke ontwikkelingen zelf. Door sommige respondenten gingen deviante labels gepaard met emotionele reacties, wat kan suggereren dat ze zich gestigmatiseerd voelden. Veel van de negatieve labels bestonden bovendien uit een beschrijving van anarchisten als regelbrekers.

Als er weinig sociale acceptatie ervaren werd of negatieve stereotypen naar voren werden gebracht, leidde dat niet tot een afname in politieke overtuigingen bij de anarchisten. Er werd aangegeven meer moeilijkheden tegen te komen bij het trachten te bereiken van politieke hervormingen of het uiten van politieke overtuigingen, maar dat zorgde er enkel voor dat de respondenten hun strategie bijstelden of hun verwachtingen temperden. Er is veel scepsis omtrent mediaberichtgeving en mediagebruik, waardoor de focus qua sociale omgang en politieke uitingen elders ligt.

6. Slot

De conclusies zullen worden gepresenteerd aan de hand van de deelvragen en de bijbehorende onderzoeksmethoden en codeerschema's. De bevindingen vanuit de participatieve observatie, media-analyse en diepte-interviews zullen samengevat en teruggekoppeld worden aan het theoretisch kader, waarna antwoord gegeven zal worden op de hoofdvraag van het onderzoek. Hierna zullen de resultaten en onderzoeksproces bediscussieerd worden en suggesties voor vervolgonderzoek gegeven worden.

6.1 Conclusie deelvraag 1 – *Hoe worden anarchisten in mediaberichtgeving in Nederland gerepresenteerd?*

Ter beantwoording van de eerste deelvraag zijn artikelen van de afgelopen vier jaar van De Telegraaf, Trouw en De Volkskrant geanalyseerd. Ook is een codelijst van beeldfragmenten opgesteld, maar deze is in kwantiteit te gering om algemene conclusies uit te trekken.

Van de kranten berichtte vooral De Telegraaf veel aan de hand van informatie van persbureaus, in plaats van dat er zoals bij Trouw en De Volkskrant ook veel op basis van eigen journalistiek geschreven is. Daarmee lijkt in ieder geval omtrent dit onderwerp De Telegraaf zich meer op algemene nieuwsbeschrijvingen te focussen en minder op bijvoorbeeld reportages, die meer van eigen journalistieke hand komen en over het algemeen meer diepgravend van karakter zijn.

In alle mediakanalen kwamen veel marginaliseringsmiddelen voor. Het merendeel van de artikelen was opgesteld aan de hand van een episodisch kader, veelal verbonden aan nieuwsverslaggevingen. Trouw en De Volkskrant berichtten meer vanuit thematische artikelen dan De Telegraaf, maar ook bij deze kranten was het merendeel episodisch. Episodische verslaggeving is aan de hand van Smith en collega's (2001) omschreven als indicator van meer oppervlakkige verslaggeving. Daarbij werd bij alle berichtgeving vooral vanuit een niet-anarchistisch perspectief geschreven, waarmee de issue dualism van Terkildsen, Schnell en Ling (1998) in het nadeel van anarchisten is uitgevallen.

De marginaliseringsmiddelen die het meest naar voren kwamen waren per krant ongeveer hetzelfde en konden herleid worden uit het artikel van Dardis (2006): algemeen wetteloos gedrag, vooral in de vorm van geweld en arrestaties; negatieve vergelijkingen, al dan niet historisch; generalisaties; en het aanhalen van officiële bronnen, waarvan het merendeel negatief stonden tegenover anarchisten of anarchisme. In berichtgeving van De Volkskrant werden nog relatief veel beschrijvingen van uiterlijk gedaan. Ook kwamen generalisaties en ooggetuigen in De Volkskrant het meeste voor, waarbij moet worden

aangetekend dat ooggetuigen in de kranten over het algemeen als positief tegenover anarchisten werden beschreven.

In alle kranten vond veel labeling plaats, in de vorm van marginaliseringsmiddelen als generalisaties en vergelijkingen, al dan niet met cijfermatige achtergrond, of in de vorm van specifieke marginaliseringsmiddelen zoals anarchisten als anti-troepen of verzet tegen anarchisme. Labels werden verschaft om personen of groepen in verslaggeving een naam te geven, om de ernst of impact van een situatie te duiden, of om anarchisten of anderen als aanstichters van of gerelateerd aan als negatief geduide gebeurtenissen te benoemen. Over het geheel genomen werden labels vooral gehanteerd om normaliteit of deviantie te construeren (Wells, 1978). Omdat veel van de berichtgeving niet vanuit anarchistisch perspectief of door anarchisten is gedaan, zijn veel labels tot stand gekomen aan de hand van niet-anarchistische interpretaties of beschrijvingen. Hoewel er ook positieve labels werden vergeven, waren de meeste labels negatief van aard, door sterk te correleren met andere marginaliseringsmiddelen of door een perspectief van niet-anarchisten te bekrachtigen.

Zo kan tevens geconcludeerd worden dat lang niet alle marginaliseringsmiddelen veel voor kwamen in de mediaberichtgeving. De codes van randzaken (Entman & Rojecki, 1993), noties van publieke opinie (McLeod & Hertog, 1992), idioot gedrag, carnaval en counterdemonstraties (Dardis, 2006) werden relatief weinig genoemd. Uiteindelijk is wel een groot aantal marginaliseringsmiddelen in berichtgeving gevonden. In de mediarepresentatie van de afgelopen vier jaar van anarchisten of anarchisme in De Telegraaf, Trouw en De Volkskrant zijn anarchistische individuen, groepen of kenmerken veelvuldig op een manier die hun marginaliseert voorgekomen.

6.2 Conclusie deelvraag 2 – Hoe ervaren anarchisten het mediabestel en de berichtgeving in Nederland?

De ervaringen van anarchisten zijn besproken in de diepte-interviews en geschematiseerd aan de hand van de theoretische categorieën van ‘spanning tussen anarchisten en democratische rechtsstaat’ enerzijds en ‘sociale beeldvorming’ anderzijds.

Allereerst onderscheidden de respondenten een subjectieve manier van een objectieve manier bij het weergeven van de sociale realiteit, door te stellen dat de sociale realiteit inherent subjectief geïnterpreteerd wordt. Hiermee leken ze te beantwoorden aan de gedachte dat hoe denkpatronen en interpretaties van de omgeving geconstrueerd zijn. Wat dan in de omgeving als normaliteit wordt beschreven en wat tot deviantie wordt vermaakt is ook een construct. Dit komt overeen met de visie van Foucault (1982) en Goode en Ben-Yehuda

(1994). Mediaberichtgeving werd daarbij gezien als een middel waarbij een bepaald frame dominant werd gemaakt. Hoewel er dus meerdere opties mogelijk zijn wat betreft het opzetten van een frame van de sociale realiteit (Benford & Snow, 2000; Morris, 2000), werden media door respondenten omschreven als een voorname vormende factor bij normaliteit.

Dit komt volgens de respondenten doordat media onderhevig zijn aan een kapitalistische dynamiek in een machtsnetwerk. Media worden niet als inherent negatief beschouwd, maar worden daartoe vermaakt vanwege machtsuitoefening in de context. Media worden namelijk als onderhevig aan marktlogica gesteld aangezien ze afhankelijk zijn van verkoopcijfers en adverteerders, waardoor de inhoud van de berichtgeving ook gericht is op deze aspecten. Hierdoor wordt ook een machtspositie toegeschreven aan het bedrijfsleven en de staat, die belangen hebben in de media en zodoende de media lijken te laten beantwoorden aan hun ideologie. Tegelijkertijd wordt het bereik en de inhoud van de mediaberichtgeving door de respondenten wel als invloedrijk geschat. De berichtgeving in de vorm van frames wordt gezien als belangrijke factor bij de totstandkoming van besef van normaliteit en deviantie in de maatschappij (Wells, 1978).

De inbedding van media in het machtsnetwerk zorgt er volgens de respondenten voor dat in berichtgeving de kenmerken van dit netwerk gereproduceerd worden (Foucault, 1982). Dit kan door elementen van het systeem als wenselijk of normaal te veronderstellen, of door tegengesteld te marginaliseren of in zwakkere vorm te incorporeren. Zo lijken de media de gevestigde orde te bevestigen, maar omdat hun bereik gezaghebbend is, zijn media zelf ook verworden tot machthebbers. Hierdoor lijkt een complexe machtsbalans te zijn ontstaan, ware het niet dat de vermenging van media en maatschappij volgens respondenten zo sterk is, dat deze in elkaars verlengde bestaan. De noties vanuit de staat en het bedrijfsleven van wat normaliteit en deviantie is, blijven zo bekrachtigd.

De respondenten ervaren het mediabestel dus als een belangrijk machtsfactor in een machtsnetwerk van een systeem waarin maatschappelijke noties van normaliteit en deviantie worden gereproduceerd. De respondenten definiëren mediaberichtgeving door de nadruk op machtsrelaties en ideologische invulling hierdoor dus vooral binnen het structurele en ideologische model van media (Smith et al, 2001). Doordat media zowel omschreven worden als faciliterende factoren van normaliteit en deviantie, als dat gesteld wordt dat media en maatschappij elkaar in stand houden, worden media beschouwd als controleurs van de status quo (Robinson, 2008).

6.3 Conclusie deelvraag 3 – *Op welke manieren merken anarchisten sociale of politieke gevolgen van deze mediarepresentatie?*

De verschillende manieren waarop respondenten gevolgen zouden kunnen merken van mediaberichtgeving is onderzocht aan de hand van de theoretische constructen ‘spanning tussen anarchisten en democratische rechtsstaat’, ‘effecten van mediaberichtgeving’ en ‘sociale deviantie’. Het werd als lastig ervaren om specifieke gevolgen van berichtgeving te omschrijven, waardoor geen harde causale verbanden werden gesteld. Hierom is meer gekeken naar wat de respondenten zelf aangaven als belangrijk.

Alle respondenten spraken uit dat ze zich bewust waren van de invloed van de sociale ruimte om hen heen. Burgers nemen de sociale normen en waarden zoals deze in mediaberichtgeving naar voren in meer of mindere mate over, waardoor hun denkkaders beïnvloed worden. Hierdoor internaliseren burgers de normaliteit en deviantie zoals deze zijn opgesteld in het machtsnetwerk (Foucault, 1982). Associaties met betrekking tot personen of groepen van wat een deviante eigenschap komen dan terug in sociale omgang (Goffman in Yang et al, 2007). Gedrag wordt dan gedisciplineerd door de kaders van normaliteit en deviantie. Dit lijkt te corresponderen met het opstellen van sociale regels waarbij gehoorzamen aan deze regels betekent dat iemand binnen de normaliteit valt (Becker, 1991).

De respondenten beschreven dat ze agency (Giddens, 1979) bezitten: ze zijn zich er bewust van dat ze zelf invloed op de omgeving kunnen uitoefenen of hun zelfstandigheid kunnen aanwenden om met externe invloed om te gaan. Aangezien mediaframes geconstrueerd zijn en door kunnen werken in het overbrengen van wat normaliteit of deviantie is, kan volgens de respondenten geprobeerd worden om media ook ten bate van hun ambities te gebruiken (Gamson & Wolfsfeld, 1993). Hier wordt echter niet veel van verwacht, gezien de door respondenten beschreven algemene negatieve berichtgeving in de pers over anarchisten en het feit dat deze media als verlengstuk worden gezien van een voor de anarchisten problematisch systeem.

Er wordt meer de voorkeur gegeven aan directe actie, waaronder het opstellen van eigen media, waarvan gesteld wordt dat het sowieso beter past bij anarchisten vanwege de nadruk op directe effecten door eigen zelfstandige activiteit (Borum & Tilby, 2005). Directe actie wordt principieel al geprefereerd, omdat respondenten aangeven dat bij massamediagebruik zij zich afhankelijk zouden maken van een externe partij (Terkildsen, Schnell & Ling, 1998). De negatieve berichtgeving wordt dus niet genoemd als aanleiding om meer of minder directe actie toe te passen.

De respondenten gaven aan dat in mediaframes over het algemeen negatieve kwalificaties aan anarchisten of anarchisme worden geven. Er worden dan negatieve stereotyperingen of labels van sociale afwijking ervaren. De ervaren marginalisering in de vorm van negatieve berichtgeving werkt door in de perceptie van andere burgers op de legitimiteit van anarchisten (Shoemaker, 1982). Hierdoor omschreven veel respondenten zichzelf als voorzichtig met het benoemen van hun anarchisme in sociale omgang. Er werd door sommige respondenten gezegd dat er niet te koop werd gelopen met anarchistische overtuigingen of politieke uitingen, omdat er veel misverstanden over anarchisme bestaan of gesprekken over anarchisme als vermoeiend werden ervaren. Deze problemen golden niet voor contact met mede-anarchisten. Sociale acceptatie in het netwerk van de respondenten bestond dus vooral uit gelijkgestemden, waardoor sociaal kapitaal vooral werd vergaard in sympathiserende kringen (Bourdieu, 1986; Putnam, 2000).

Dialogo met niet-anarchisten wordt echter niet uitgesloten, vooral niet wanneer deze bereid blijken een open gesprek te voeren. Een proces van sociale isolatie vindt dan ook niet plaats (Van Amersfoort et al, 2006). Negatieve kenmerken van anarchisten in de vorm van stereotyperingen kunnen wel als beperkend voor dialoog worden ervaren. Soms werd aangegeven dat stereotyperingen ook op een emotionele manier beleefd worden, wanneer de respondent de stereotypering als onrechtvaardig inschaalt. De emotionele ervaring leidt dan echter niet tot een vergevorderd gevoel van statusverlies of discriminatie. Er wordt dan dus geen proces van stigmatisering voltooid (Goffman in Yang et al, 2007; Link & Phelan, 2001).

Respondenten gaven tot slot aan dat ondanks dat sociale omgang soms bemoeilijkt wordt, men zich nog steeds politiek kan uiten. Dat geschiedde soms op een meer voorzichtige manier, door in context van onbekenden of werk bijvoorbeeld minder letterlijk over anarchisme te praten, maar eerder algemene politieke ideeën te bediscussiëren. Bovendien blijven respondenten direct actievoeren of strijden voor sociale verandering. Zodoende heeft mediaberichtgeving er niet toe geleid dat er een afname in politiek kapitaal heeft plaatsgevonden (Bourdieu, 1986; Milstein, 2010).

6.4 Beantwoording onderzoeksvraag

De hoofdvraag van het onderzoek is: *Hoe ervaren Nederlandse anarchisten gevolgen van mediarepresentatie?* In de berichtgeving van De Telegraaf, Trouw en De Volkskrant over anarchisten en anarchisme zijn veel marginaliseringsmiddelen aangetroffen. Dit duidt op een negatieve mediarepresentatie waarin anarchisten en anarchisme op verschillende manieren gemarginaliseerd zijn. De respondenten ervaren deze berichtgeving kritisch. Ze omschrijven

de media als verlengstukken van machtsrelaties in de maatschappij, die in hun berichtgeving sterke invloed uitoefenen op wat als normaal en deviant beschouwd wordt. Bij niet-anarchisten kan mediaberichtgeving doorwerken in negatieve associaties over anarchisten. Hier merken de respondenten sociale gevolgen van: doordat vooroordelen ervaren worden stellen sommige respondenten zich in sociale omgang voorzichtiger op rondom hun anarchisme. In het algemeen beschreven respondenten echter een sterke mate van agency. Hierdoor kunnen ze ten eerste op zelfstandige wijze de mediaberichtgeving ervaren, terwijl ze zich bewust blijven van hun eigen sociale invloed. Er wordt dan ook op andere manieren dan mediagebruik geprobeerd invloed uit te oefenen: zo blijven directe actie en sociale omgang geprefereerd worden door respondenten om zich sociaal en politiek te uiten.

6.5 Discussie en reflectie

In het theoretisch kader is weinig onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten media. In de literatuur die besproken is werden media als een algemeen instituut behandeld, zonder aandacht te schenken aan verschillende vormen van alternatieve, commerciële en publieke media. Een uitgebreidere behandeling van de functie van en het mechanisme achter verschillende soorten media kan dan helpen gedetailleerder vervolgonderzoek te doen naar mediaberichtgeving over anarchisten.

Niet alleen de bespreking van media in wetenschappelijke literatuur kan als beperkt worden gezien, ook de uiteindelijke operationalisering van het meetinstrument kan zo beschouwd worden. Door tijdsgebrek is ervoor gekozen maar een fractie van het mediabestel te analyseren over een beperkte tijdsperiode. Bovendien kan het mediabestel als zeer divers worden gedefinieerd, waardoor de huidige analyse van vooral kranten in gebreke blijft voor het opstellen van algemene conclusies over mediarepresentatie van anarchisten. Dit onderzoek moet dan ook eerder als beginpunt gezien worden.

In de mediaberichtgeving is geprobeerd te analyseren op welke manieren anarchisten en anarchisme naar voren komen. In veel van de berichten werden anarchisten en anarchisme enkel genoemd bij naam, waarbij een betekenis werd veronderstelt. De behandeling van het label anarchisme kan verder onderzocht worden om niet alleen in te zien hoe anarchisten naar voren komen in media, maar ook hoe ze geoperationaliseerd worden.

Een gemis in het theoretisch kader betreft de mogelijke response van anarchisten op mediaberichtgeving. Naast dat anarchisten een mening kunnen hebben over het mediasysteem en de berichtgeving, kunnen ze ook reageren op deze berichtgeving of de effecten die berichtgeving teweeg brengt. Het tot in detail hebben onderzocht van de strategische

antwoorden van anarchisten zou deze bachelorscriptie echter te groot hebben gemaakt. Deze zijn niettemin beschouwd als een belangrijk onderdeel van de media-ervaring van anarchisten. Hierom is gekozen om de respondenten de kans te geven tijdens de interviews zelf over strategische antwoorden uit te weiden wanneer ze als gevolgen van mediaberichtgeving werden genoemd, ondanks dat ze niet in het theoretisch kader is besproken.

Naast het verder uitdiepen van strategische response van anarchisten op mediaberichtgeving, kan er ook verder onderzoek gedaan worden naar andere kenmerken van anarchisten die onder invloed zouden kunnen staan van mediaberichtgeving. Hierbij kan het gaan om het zelfbeeld van anarchisten, in hoeverre anarchisten hun principes of overtuigingen veranderen of een verdere verdieping in de attitudes van anarchisten naar het systeem in het algemeen en mediaconsumenten specifiek.

Een andere optie voor onderzoek zou zijn geweest om te kijken of media een verlengstuk zijn voor de machthebbers in de status quo, als vervolgonderzoek op basis van Shoemaker (1982). Het blootleggen van specifieke machtsconstellaties en het onderzoeken op welke manieren media wel of niet de status quo verstevigen werd als minder haalbaar geacht. Gekozen is op basis van andere literatuur te focussen op een specifieke groepering onderhevig en de typen berichtgeving waaraan deze onderhevig is.

Het onderzoeksproces verliep moeizaam. Ten eerste werd er op problemen gestuit bij het werven van respondenten. De meeste anarchisten bleken geen zin te hebben in participatie aan het onderzoek, terwijl ook niet alle communicatie soepel verliep. Hierdoor is het streefgetal aan respondenten niet gehaald. Ten tweede was het onderzoek vrij groot. Het vergaren, analyseren en tot in resultaten verwerken van mediamateriaal nam veel meer tijd in beslag dan vooraf ingeschat was. Ook kostte het werven van respondenten en houden en verwerken van interviews veel tijd en moeite, waardoor de agenda's voor de media-analyse en interviews uiteindelijk overlaptten. Hierdoor zijn geen uitkomsten van de media-analyse met respondenten besproken, wat wel vooraf de bedoeling was. Ten derde werd vrijwel de hele verwerking van de media-analyse enkele weken voor de inleverdatum van het onderzoek verloren, door fouten in het codeerprogramma. Het inhalen van de verloren tijd door deze tegenslag en de vertraging van het onderzoeksproces hierdoor hebben ook veel tijd gekost.

Ondanks de minpunten bij het onderzoek zoals boven besproken, beviel het doen van het onderzoek erg goed. De overtuiging leeft dat door een bevredigende bespreking van theorie een goede operationalisering mogelijk was, waarna de integratie van theorie en resultaten tot een coherente en welingevoerde beantwoording van de onderzoeksvraag heeft geleid.

7. Literatuur

- Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst. (2013). *Links activisme en extremisme in Nederland. Divers en diffuus, wisselvallig en wispelturig* (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). Rijswijk: Hega Drukkerij.
- Amersfoort, van R., Buuren, van J., Kalkman, K. & Schans, van der W. (2006). *Onder druk. Terrorismebestrijding in Nederland*. Breda: Uitgeverij Papieren Tijger.
- Andrews, K.T. & Caren, N. (2010). Making the News: Movement Organizations, Media Attention, and the Public Agenda. *American Sociological Review*, 75 (6): 841-866.
- Armstrong, E.A. & Bernstein, M. (2008). Culture, Power and Institutions: A Multi-Institutional Politics Approach to Social Movements. *Sociological Theory*, 26 (1): 74-99.
- Becker, H.S. (1991). *Outsiders. Studies in the sociology of deviance*. New York: The Free Press (oorspronkelijk gepubliceerd in 1963).
- Benford, R.D. & Snow, D.A. (2000). Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment. *Annual Review of Sociology*, 26: 611-639.
- Berkman, A. (1937). *What is Anarchism?* Edinburgh: AK Press.
- Borum, R. & Tilby, C. (2005). Anarchist Direct Actions: A Challenge For Law Enforcement. *Studies in Conflict & Terrorism*, 28: 201-223.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Social Capital. In: Richardson, J. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood.
- Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press Inc.
- Cebuco. (2013). Het marketingplatform van NDP Nieuwsmedia. *Verspreide oplage uitgesplitst naar binnen- en buitenland per titel*. Website: <http://www.oplagen-dagbladen.nl/>, geraadpleegd op 19 december 2013.
- Crossley, N. (2002). *Making Sense of Social Movements*. Buckingham: Open University Press.
- Dardis, F.E. (2006). Marginalization Devices in the U.S. Press Coverage of Iraq War Protest: A Content Analysis. *Mass Communication and Society* 9 (2): 117-135.
- Entman, R.M. & Rojecki, A. (1993). Freezing Out the Public: Elite and Media Framing of the U.S. Anti-Nuclear Movement. *Political Communication*, 10: 155-173.
- Faes, A. (2005). *Hedendaags Anarchisme in Nederland en Vlaanderen (1933-2000): Aan de hand van de casus 'Pinksterlanddagen en het Terrein tot Vrijheidsbezinning'*. Doctoraalscriptie aan de Universiteit Gent, Faculteit Letteren en Wijsbegeerte.

- Foucault, M. (1982). Subject en Macht. *Comenius*, 26: 131-141.
- Foucault, M. (2007). *Discipline, Toezicht en Straf: de Geboorte van de Gevangenis*. Groningen: Historische Uitgeverij (oorspronkelijk gepubliceerd in 1975).
- Gamson, W.A. & Wolfsfeld, G. (1993). Movements and Media as Interacting Systems. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 528: 114-125.
- Giddens, A. (1979). *Central Problems in Social Theory. Action Structure, and Contradiction in Social Analysis*. Berkeley: University of California Press.
- Gitlin, T. (1980). *The Whole World Is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press.
- Goode, E. & Ben-Yehuda, N. (1994). Moral Panics: Culture, Politics and Social Construction. *Annual Review Sociology*, 21: 149-171.
- Kabelraden. (2013). *Kabelraden: Stichting Landelijk Steunpunt Programmaraden. Zenders: AT5*. Website: <http://www.kabelraden.nl/zenders/zi/521/at-5/>, geraadpleegd op 19 december 2013.
- Link, B.G. & Phelan, J.C. (2001). Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology*, 27: 363-285.
- Marshall, P. (2008). *Demanding the Impossible. A History of Anarchism*. Londen: Harper Perennial.
- McLeod, D.M. (1995). Communicating Deviance: The Effects of Television News Coverage of Social Protest. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 39: 4-19.
- McLeod, D.M. & Hertog, J.K. (1992). The Manufacture of 'Public Opinion' by Reporters: Informal Cues for Public Perceptions of Protest Groups. *Discourse and Society*, 3 (3): 259-275.
- Melucci, A. (1980). The New Social Movements: A Theoretical Approach. *Social Science Information*, 19 (2): 199-226.
- Milstein, C. (2010). *Anarchism and its Aspirations*. Oakland: AK Press.
- Morris, A. (2000). Charting Futures for Sociology: Social Organization. Reflections on Social Movement Theory: Criticisms and Proposals. *Contemporary Sociology*, 29 (3): 445-454.
- Newman, S. (2011). Postanarchism: A Politics of Anti-Politics. *Journal of Political Ideologies*, 16 (3): 313-327.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.

- Robinson, C.M. (2008). Order in Chaos: Security Culture as Anarchist Resistance to the Terrorist Label. *Deviant Behaviour*, 29: 225-252.
- Rosie, M. & Gorringe, H. (2009). 'The Anarchists' World Cup': Respectable Protest and Media Panics. *Social Movement Studies*, 8 (1): 35-53.
- Sanoma. (2013). *Factsheet Nu.nl*. Website:
<http://www.sanoma.nl/merken/artikel/nunl/digital/merk-profiel/>, geraadpleegd op 19 december 2013.
- Shoemaker, P.J. (1982). The Perceived Legitimacy of Deviant Political Groups. Two Experiments on Media Effects. *Communication Research*, 9 (2): 249-286.
- Smith, J., McCarthy, J.D., McPhail, C. & Augustyn, B. (2001). From Protest to Agenda Building: Description Bias in Media Coverage of Protest Events in Washington D.C. *Social Forces*, 79 (4): 1397-1423.
- Stichting Kijkonderzoek. (2013). *Stichting Kijkonderzoek. Kijkonderzoek en rapportering van kijkcijfers*. Website:
http://www.kijkonderzoek.nl/component/Itemid,45/option,com_kijkcijfers/file,dp-9-47-0-p, geraadpleegd op 19 december 2013.
- Terkildsen, N., Schnell, F.I. & Ling, C. (1998). Interest Groups, the Media, and Policy Debate Formation: An Analysis of Message Structure, Rhetoric and Source Cues. *Political Communication*, 15: 45-61.
- Vliementhart, R. & Walgrave, S. (2012). The Interdependency of Mass Media and Social Movements. In: Semetko, H.A. & Scammel, M. (red.) *The SAGE Handbook of Political Communication*. Londen: SAGE Publications Ltd.
- Wells, L.E. (1978). Theories of Deviance and the Self-Concept. *Social Psychology*, 41: 189-204.
- Williams, L. (2007). Anarchism Revived. *New Political Science*, 29 (3): 297-312.
- Wolff, R.P. (1970). *In Defense of Anarchism*. Berkeley: University of California Press.
- Yang, L.H., Kleinman, A., Link, B.G., Phelan, J.C., Lee, S. & Good, B. (2007). Culture and Stigma: Adding Moral Experience to Stigma Theory. *Social Science & Medicine*, 64: 1524-1535.

8. Bijlagen

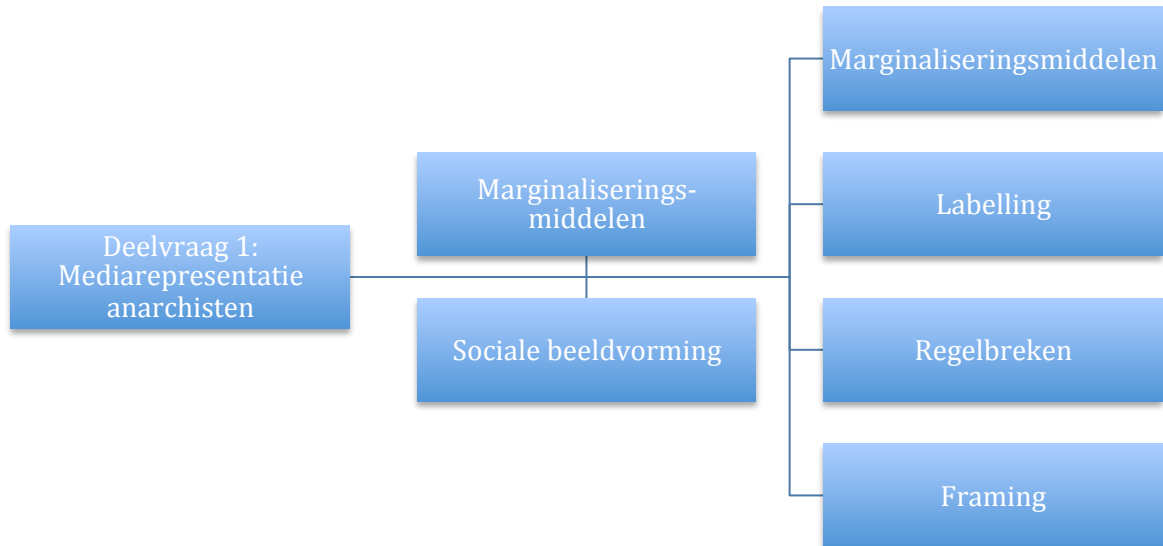
8.1 Schematisering operationalisering theoretische constructen

Begrippen	Dimensies	Indicator	Vragen/kijkpunten
Marginalisering in mediaberichtgeving	Effecten van mediaberichtgeving	<ul style="list-style-type: none"> - middelen van Dardis - type berichsframing - issue dualism 	<p>In hoeverre de veertien marginaliseringsmiddelen van Dardis (2006) naar voren komen in mediaberichtgeving + het type frame (episodisch of thematisch) van het bericht.</p> <p>Nagaan in welke mate er meerdere kanten aan een verhaal belicht worden.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - publieke opinie - randzaken 	<p>Onderzoeken of en op welke manier er aan publieke opinie gerefereerd wordt en in hoeverre dit kan leiden tot het creëren van een normaal versus afwijkend frame.</p> <p>Omschrijven wat als centrale infg en wat als randzaak benoemd kan worden in berichtgeving en analyseren aan wat de aandacht gegeven wordt.</p>
Marginalisering in mediaberichtgeving	Effecten van mediaberichtgeving	<ul style="list-style-type: none"> - sociaal en politiek kapitaal - directe actie 	<p>In hoeverre anarchisten gevolgen ondervinden van mediaberichtgeving m.b.t. hun politiek en sociaal kapitaal en mogelijkheden tot maatschappelijke ontplooiing. Hierbij hoort ook hoe anarchisten ervaren hoe ze worden beschouwd door anderen en of dit gevolgen heeft.</p> <p>In hoeverre er de voorkeur wordt gegeven (en waarom) aan directe actie door anarchisten of in hoeverre dit komt door mediaberichtgeving.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - veiligheidscultuur - invloed op agency 	<p>Of er opmerkingen worden gemaakt m.b.t. een veiligheidscultuur en in hoeverre deze gerelateerd is aan mediaberichtgeving.</p> <p>Of anarchisten omschrijven dat mediaberichtgeving invloed heeft op hun agency.</p>

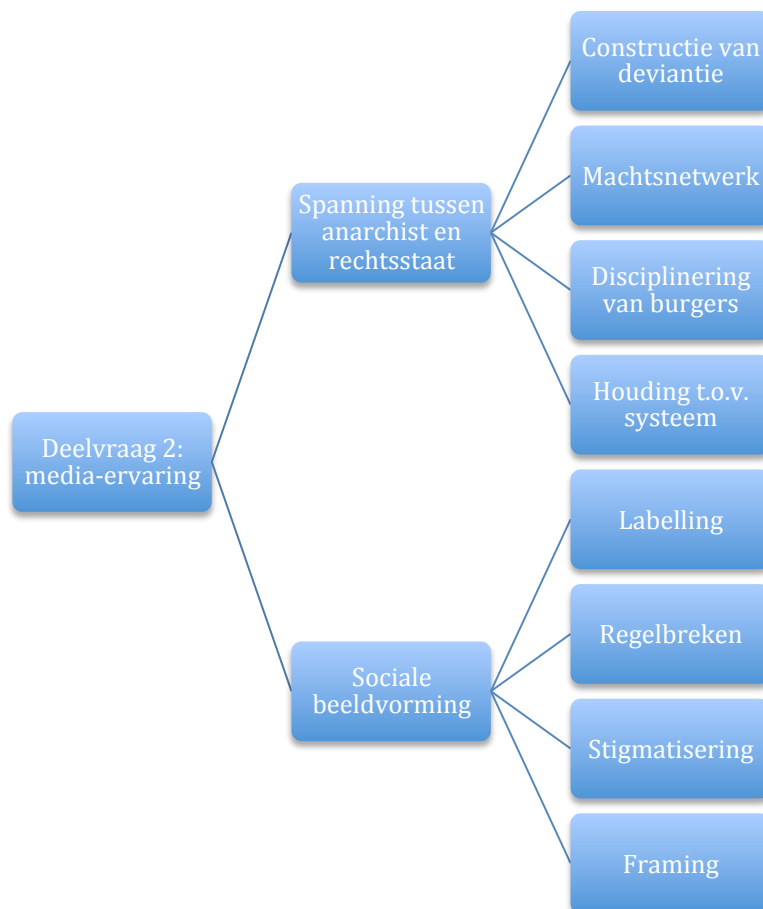
Begrippen	Dimensies	Indicator	Vragen/kijkpunten
Anarchisme als sociale deviantie	Sociale beeldvorming	<ul style="list-style-type: none"> - labelling - regelbreken 	<p>Het in mediaberichten proberen te herkennen van labelingsprocessen in de samenleving, alsook opleten of hier opmerkingen over gemaakt worden in de interviews.</p> <p>Het noteren van regels die in mediaberichten of interviews naar voren komen of het herkennen van noties van regelbrekers of het tot stand komen van regels.</p> <p>Herkennen van procesmatige elementen in mediaberichtgeving en diepe-interviews die deel uit maken van stigmatisering.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - stigmatisering - framing 	<p>Het analyseren van mediaframes enerzijds en het hebben over opstellen of de inhoud van frames met anarchisten anderzijds. Hier ook letten op de ervaring door anarchisten van frames, alsook het actief opstellen ervan (framing contest).</p>
Anarchisme als sociale deviantie	Spanning tussen anarchisten en democratische rechtsstaat	<ul style="list-style-type: none"> - constructie van deviantie - machtsnetwerk - disciplinering van burgers 	<p>Het bespreken met anarchisten van wat als afwijkend en wat als normaal beschouwd wordt en in hoeverre dit gelieerd is aan bepaalde machthouders of constructieprocessen.</p> <p>Nagaan in welke mate wat voor soorten macht als oorzaken worden aangewezen voor verschillen in de maatschappij of de identiteit van burgers.</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - houding van anarchisten ten opzichte van het systeem 	<p>Het bespreken of in zekere mate gedrag als normaal wordt aanschouwd en in hoeverre machthebbers of –processen invloed hierop hebben.</p> <p>Normatieve standpunten van anarchisten die naar voren komen met betrekking tot hun relatie met de staat, medeburgers en maatschappelijke instituties als media, onderwijs en zorg.</p>

8.2 Schematisering koppeling deelvragen aan constructen

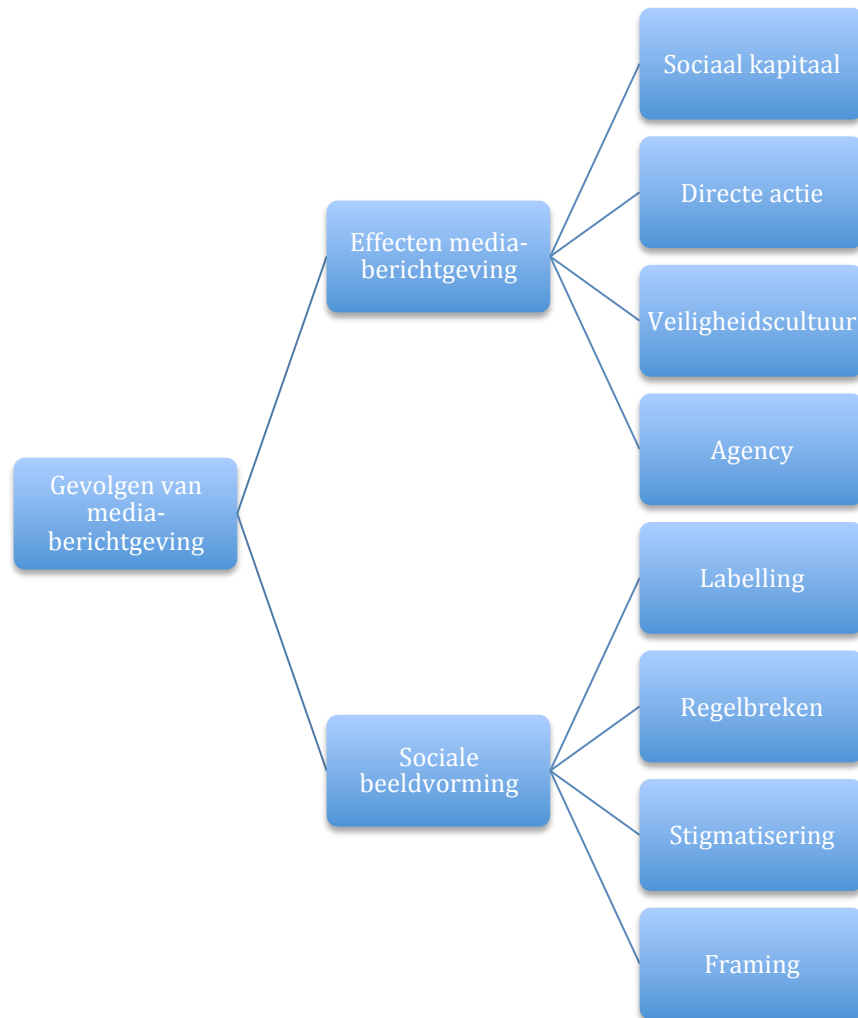
Deelvraag 1:

Deelvraag 2:

Deelvraag 3:

8.3 Codeerschema's

8.3.1 Codeerschema deelvraag 1 - *Hoe worden anarchisten in mediaberichtgeving in Nederland gerepresenteerd?*

(Mediabestandkenmerken)	(Mediabestandsnummer)
[i] Type medium	
[ii] Type bericht	
[iii] Bron	
[iv] Beeld	
[A] Algemene wetteloosheid	
[B] Confrontatie met politie	
[C] 'Freak show'	
[D] Idioot gedrag	
[E] Carnaval	
[F] Statistieken	
[G] Generalisaties	
[H] Ooggetuigen	
[I] Officiële bronnen	
[J] Anarchisme als verraad	
[K] Verzet tegen anarchisme	
[L] Anarchisten als 'antitroepen'	
[M] Counterdemonstraties	
[N] Vergelijking	
[O] Historische vergelijking	
[P] Type berichtsframing	
[Q] Issue dualism	
[R] Construeren van publieke opinie	
[S] Randzaken	
[T] Labeling	

8.3.2 Codeerschema deelvraag 2 - Hoe ervaren anarchisten het mediabestel en de berichtgeving in Nederland?

Ervaringen [E]	(Interviewnummer)
[CD] Constructie van deviantie	
[M] Machtsnetwerk	
[D]Disciplineren van burgers	
[H] Houding van anarchisten t.o.v. het systeem	
[L] Labeling	
[R] Regelbreken	
[S] Stigmatisering	
[F] Framing	

8.3.3 Codeerschema deelvraag 3 – Op welke manieren merken anarchisten sociale of politieke gevolgen van deze mediarepresentatie?

Gevolgen [G]	(Interviewnummer)
Sociaal kapitaal	
Politiek kapitaal	
Directe actie	
Veiligheidscultuur	
Disciplineren van burgers	
Agency	
Labelling	
Regelbreken	
Stigmatisering	
Framing	

8.4 Codeerhandleidingen

8.4.1 Codeerhandleiding deelvraag 1

[i]TM_commercieel

Comment:

Wanneer het medium gezien kan worden als commercieel medium.

[i]TM_publick

Comment:

Wanneer het medium gezien kan worden als publiek medium.

Code [i]TM_alternatief verwijderd vanwege geen relevante quotes.

[ii]TB_achtergrond

Comment:

Als het media-artikel een achtergrondartikel is.

[ii]TB_column

Comment:

Als het media-artikel een column is.

[ii]TB_nieuws

Comment:

Als het media-artikel een nieuwsartikel is.

[ii]TB_opinie

Comment:

Als het media-artikel een opiniestuk is.

[ii]TB_reportage

Comment:

Als het media-artikel een reportage is.

Code [ii]TB_commentaar verwijderd vanwege geen relevante quotes.

[iii]B_ANP

Comment:

Wanneer de informatie in het bericht afkomstig is van het ANP als bron.

[iii]B_eigen

Comment:

Wanneer het medium zelf de bron is van de informatie in het bericht.

[iii]B_extern

Comment:

Wanneer de informatie in het bericht afkomstig is van een externe partij anders dan het ANP.

[iv]beeld

Comment:

Wanneer beeld wordt gebruikt bij berichtgeving.

A_anders

Comment:

Wanneer wordt gesproken over algemene wetteloosheid in andere vormen dan andere codes.

A_diefstal

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van diefstal als algemene wetteloosheid.

A_geweld

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van geweld als algemene wetteloosheid.

A_vandalisme

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van vandalisme als algemene wetteloosheid.

A_verboden demo

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van één of meerdere verboden demonstraties als algemene wetteloosheid.

A_verstoring orde

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van een verstoring van de openbare orde als algemene wetteloosheid.

B_anders

Comment:

Wanneer er op een andere manier dan de andere codes confrontatie met de politie wordt genoemd.

B_arrestaties

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van arrestaties als confrontatie met de politie.

B_handgemeen

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van een handgemeen als confrontatie met de politie.

B_onderzoek

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van onderzoek als confrontatie met de politie.

C_uiterlijk

Comment:

Wanneer er uiterlijke beschrijvingen over tatoeages, piercings, of andere lichaamsattributen worden gedaan.

*** Merged Comment from: C_kleren (2014-02-02T14:15:08) ***

Wanneer uiterlijke beschrijvingen over kledij worden gedaan.

*** Merged Comment from: C_haar (2014-02-02T14:15:08) ***

Wanneer er uiterlijke beschrijvingen over haardracht worden gedaan.

*** Merged Comment from: C_lichaam (2014-02-02T14:15:08) ***

Wanneer er andere beschrijvingen met betrekking tot uiterlijk worden gedaan dan in de andere codes.

02-02-2014

Vanwege te weinig quotations gemerged.

D_idioot

Comment:

Wanneer er notie wordt gemaakt van gedrag door anarchisten dat als kinderachtig wordt gezien.

*** Merged Comment from: D_kinderachtig (2014-02-02T14:16:15) ***

Wanneer op een andere manier gedrag van anarchisten idioot wordt genoemd.

*** Merged Comment from: D_onverantwoordelijk (2014-02-02T14:16:15) ***

Wanneer er notie wordt gemaakt van gedrag voor anarchisten dat als onverantwoordelijkheid wordt gezien.

02-02-2014

Vanwege te weinig quotations gemerged.

E_carnaval

Comment:

Wanneer de aanwezigheid of invloed van beroemdheden wordt genoemd als carnavalattribuut.

*** Merged Comment from: E_celebs (2014-02-02T14:16:44) ***

Wanneer dansactiviteiten worden genoemd als carnavalattribuut.

*** Merged Comment from: E_celebs (2014-02-02T14:16:44) ***

Wanneer de aanwezigheid of invloed van muziek of muzikanten worden genoemd als carnavalattribuut.

02-02-2014

Vanwege te weinig quotations gemerged.

F_beleid

Comment:

Wanneer beleidsinformatie wordt aangehaald als statistieken.

F_getallen

Comment:

Wanneer cijfers worden aangehaald als statistieken.

Codes F_enquete en F_peiling verwijderd vanwege geen relevante quotes.

G_generalisatie

Comment:

Wanneer anarchisme of anarchisten worden gegeneraliseerd in berichtgeving.

H_oog anti

Comment:

Wanneer ooggetuigen die negatief tegenover anarchisten of anarchisme staan worden aangehaald.

H_oog neutraal

Comment:

Wanneer ooggetuigen die neutraal tegenover anarchisten of anarchisme staan worden aangehaald.

H_oog pro

Comment:

Wanneer ooggetuigen die positief tegenover anarchisten of anarchisme staan worden aangehaald.

I_off anti

Comment:

Wanneer officiële bronnen of autoriteiten worden genoemd die zich uitspreken tegen anarchisme of anarchisten.

I_off neutraal

Comment:

Wanneer officiële bronnen of autoriteiten worden genoemd die zich neutraal uitspreken over

anarchisme of anarchisten.

I_off pro

Comment:

Wanneer officiële bronnen of autoriteiten worden genoemd die zich uitspreken voor anarchisme of anarchisten.

J_anar verraad

Comment:

Wanneer anarchisme of anarchisten als verraders aan de samenleving worden gezien.

K_anar bestreden

Comment:

Wanneer anarchisme of anarchisten om inhoud of naam worden bestreden.

L_anar anti

Comment:

Wanneer anarchisme of anarchisten als anti-troepen tegen de samenleving worden gezien.

Codes M_c demo en M_c demo promoot verwijderd vanwege irrelevantie.

N_vergelijk neg

Comment:

Wanneer anarchisten of anarchisme negatief worden vergeleken.

N_vergelijk pos

Comment:

Wanneer anarchisten of anarchisme positief worden vergeleken.

O_gs verg neg

Comment:

Wanneer anarchisten of anarchisme negatief worden vergeleken met historisch-specifieke entiteiten.

O_gs verg pos

Comment:

Wanneer anarchisten of anarchisme positief worden vergeleken met historisch-specifieke entiteiten.

P_episo

Comment:

Wanneer de berichtgeving op een episodische manier beschouwd kan worden.

P_thema

Comment:

Wanneer de berichtgeving op een thematische manier beschouwd kan worden.

Q_anarch persp

Comment:

Wanneer er vanuit anarchistisch perspectief bericht wordt.

Q_beide persp

Comment:

Wanneer er zowel vanuit anarchistisch als niet-anarchistisch perspectief bericht wordt.

Q_niet anarch persp

Comment:

Wanneer er vanuit niet-anarchistisch perspectief bericht wordt.

R_min vs meerheid

Comment:

Wanneer er een notie gesteld wordt van een minderheid en een meerderheid met betrekking tot publieke opinie.

R_pub opinie

Comment:

Wanneer er een notie gesteld wordt van, of een indicator voor, publieke opinie.

R_soc normen

Comment:

Wanneer er een notie gesteld wordt van het bestaan of naleven van sociale normen met betrekking tot publieke opinie.

R_soc waarden

Comment:

Wanneer er een notie gesteld wordt van het bestaan of naleven van sociale waarden met betrekking tot publieke opinie.

S_randzaak

Comment:

Wanneer er vermelding wordt gemaakt van randzaken en deze als centraal gesteld worden.

T_label

Comment:

Wanneer vanuit berichtgeving een proces van labeling opgemaakt kan worden.

8.4.2 Codeerhandleiding deelvraag 2**E_CD_bewust v proces**

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft dat wat deviant is, geconstrueerd is.

E_D_b controleurs

Comment:

Wanneer de respondent burgers of media beschrijft als controleurs van normen aan de hand van mediaberichtgeving.

E_D_internalisering

Comment:

Wanneer de respondent omschrijft dat burgers door media normen internaliseren.

E_F_framing contest

Comment:

Wanneer respondenten aangeven dat in media strijd plaats vindt tussen verschillende frames.

E_F_framingproces

Comment:

Wanneer respondenten ervaren dat processen van framing spelen in mediaberichtgeving.

E_F_tekortkoming

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft een tekortkoming in een frame of bij het proces van framing te zien.

E_H_med = sys

Comment:

Wanneer respondenten aangeven dat de media een onderdeel van het systeem vormen.

E_H_med repro

Comment:

Wanneer aangegeven wordt dat media elementen van het systeem reproduceren.

E_H_mediagebruik

Comment:

Wanneer de respondent uitweidt over het wel of niet benutten van de media.

E_H_sys beschrijf

Comment:

Wanneer respondenten een systeem beschrijven.

E_H_sys norma

Comment:

Wanneer respondenten zich normatief uitlaten over de aanwezigheid of kenmerken van een systeem.

E_L_distinc tussen media

Comment:

Wanneer door respondenten onderscheid tussen media wordt gemaakt.

E_L_label deviant

Comment:

Wanneer de respondenten aangeven te ervaren dat media labelen wat als deviant wordt gezien.

E_L_label normaliteit

Comment:

Wanneer de respondenten aangeven te ervaren dat media labelen wat als normaal wordt gezien.

E_L_mediafuncties

Comment:

Wanneer aangegeven wordt door de respondenten wat de functies van de media (zouden moeten) zijn.

E_L_mediamechanisme

Comment:

Wanneer de respondenten beschrijven hoe media werken of tot hun berichtgeving komen.

E_L_norma media

Comment:

Wanneer respondenten zich normatief uitlaten over media.

E_M_hebbers

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft dat er machthebbers zijn bij mediaberichtgeving.

E_M_netwerk

Comment:

Wanneer de respondent in relatie tot media een machtsnetwerk omschrijft.

E_M_uitoefening

Comment:

Wanneer de respondent omschrijft dat macht wordt uitgeoefend bij of door mediaberichtgeving.

E_R_regelcreatie

Comment:

Wanneer de respondenten aangeven dat media een partij zijn bij het opstellen van sociale normen of regels.

E_R_regelnaleving

Wanneer de respondenten aangeven dat media een partij zijn bij het naleven van sociale normen of regels.

E_S_neg stereotype

Comment:

Wanneer aangegeven wordt dat media ertoe bijdragen dat afwijkende eigenschappen als negatief worden gestereotypeerd.

E_S_wij/zij

Comment:

Wanneer gesteld wordt in mediaberichtgeving een cognitief verschil wordt gesteld tussen een wij-groep en een zij-groep.

8.4.3 Codeerhandleiding deelvraag 3

G_A_bew v soc invloed

Comment:

Wanneer respondenten aangeven dat ze zich bewust zijn van de sociale invloed van hun omgeving en media op hen en of ze hier gevolgen van ondervinden.

G_A_uitoef v soc invloed

Comment:

Wanneer respondenten aangeven dat zich bewust zijn van hun potentieel met betrekking tot invloed op hun sociale omgeving en of mediaberichtgeving hier invloed op heeft gehad.

G_D_sturing v gedrag

Comment:

Wanneer aangegeven wordt dat bij of door mediaberichtgeving gedrag gestuurd wordt.

G_DA_gebruik

Comment:

Wanneer de respondent over het gebruik van directe actie uitweidt.

G_F_mediaframe cont

Comment:

Wanneer respondenten ervaren dat een frame in de media voortgezet wordt.

G_F_weinig media-invloed

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft dat de invloed van de media op de maatschappij relatief gering kan zijn.

G_L_ontvangen label

Comment:

Wanneer respondenten aangeven dat media labels aan hen hebben verschaft.

G_PK_hervorm

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft dat mediaberichtgeving het potentieel tot hervorming of revolutie beïnvloedt.

G_PK_pol uitingen

Comment:

Wanneer door de media politieke uitingen door de respondent bemoeilijkt of vergemakkelijkt worden.

G_R_regelbreker

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft door mediaberichtgeving als breker van (sociale) regels te worden gezien.

G_S_discriminatie

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft discriminatie te ervaren naar aanleiding van mediaberichtgeving.

G_S_emo ervaring

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft negatieve stereotypingen in mediaberichtgeving op een emotionele manier te ervaren.

G_S_statusverlies

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft statusverlies te ervaren naar aanleiding van mediaberichtgeving.

G_SK_in netwerk

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft zich in een netwerk van goederen, diensten of contacten te

bevinden.

G_SK_netwerk benut

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft een netwerk van goederen, diensten of contacten aan te wenden voor eigen gebruik.

G_SK_soc acceptatie

Comment:

Wanneer aangegeven wordt dat media invloed uitoefenen op de sociale acceptatie van de respondent.

G_SK_soc omgang

Comment:

Wanneer de respondent aangeeft gevolgen te ondervinden in sociale omgang met medemensen naar aanleiding van mediaberichtgeving.

G_SK_soc vertrouwen

Comment:

Wanneer de respondent stelt dat media invloed uitoefenen op het sociaal vertrouwen van de respondent.

G_SK_ver contacten

Comment:

Wanneer de respondenten aangeven dat door media het aantal contacten of de diepgang ervan voor de respondent veranderd is.

Codes G_DA_afname, G_DA_toename, G_R_regelgebieder, G_V_nav media, G_V_versterk en G_V_verzwak verwijderd vanwege niet grounded.

8.5 Overzicht media-artikelen

De Telegraaf:

- [1] Italiaanse anarchist: oorlog niet voorbij (2011, 17 oktober). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20202677/___oorlog_niet_voorbij___.html
- [2] Conservatief Amerika wast handen in onschuld (2011, 11 januari). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20241131.ece>
- [3] ‘Chaos door kreet niet te overzien’ (2011, 22 november). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/binnenland/20822160/___Chaos_door_kreet_niet_te_voorzien___html
- [4] ‘Asielprotest wordt gewelddadiger’ (2009, 12 oktober). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/binnenland/20508633/___Asielprotest_wordt_gewelddadiger___html
- [5] Moordenaar Sévèke wil herziening zaak (2012, 22 maart). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/binnenland/20874339/___Moordenaar_Seveke_wil_herziening_zaak___html
- [6] Weer rellen in Athene (2009, 13 maart). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.telegraaf.nl/buitenland/article21085156.ece>
- [7] Anarchisten bedreigen premier Monti (2012, 16 mei). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20055050.ece>
- [8] Griekse anarchisten lang achter tralies (2013, 3 april). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/21446038/___Grieken_anarchisten_lang_vast___html
- [9] Anarchisten eisen aanslag Microsoft op (2012, 29 juni). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20784125.ece>
- [10] Okkerse, W. (2012, 29 juni). Acne probleem. *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/dft/goeroes/willemokkerse/article21913175.ece>
- [11] Anarchisten vast voor aanslag op Spaanse kerk (2013, 13 november). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/22053261/___anarchisten_vast_na_aanslag___html
- [12] Brits koninklijk huwelijk doelwit anarchisten (2011, 28 maart). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20265627.ece>
- [13] Politie beëindigt actie anarchisten (2008, 30 oktober). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/binnenland/article20694453.ece>

- [14] Griekse anarchisten voor de rechter (2011, 15 januari). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20242696.ece>
- [15] Italiaanse politie pakt anarchisten op (2012, 13 juni). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20075499.ece>
- [16] Anarchisten wilden brug Cleveland opblazen (2012, 1 mei). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20047872/_aanslag_op_brug_vs_verrijdeld_.html
- [17] Anarchisten weer slaags met politie in Athene (2011, 6 december). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20829870/_weer_rellen_in_athene_.html
- [18] Anarchisten claimen Griekse bompakketten (2010, 23 november). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20363713/_anarchisten_claimen_bommen_.html
- [19] Arrestaties na rellen in Sao Paulo (2013, 26 oktober). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/22005344/_arrestaties_na_rellen_sao_paulo_.html
- [20] Thailand: glimlach of grimas? (2008, 12 december). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/reiskrant/article20766127.ece>
- [21] Militair verliest vingers door bombrief (2011, 31 maart). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20266941.ece>
- [22] Koch, E. (2011, 15 december). Briljante breinen botsen. *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/filmenuitgaan/film/article20831377.ece>
- [23] Griekenland pakt Duitse terreurverdachte op (2011, 14 januari). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20242375/_duitse_verdacht_van_terrorisme_.html
- [24] Dongen, J. van der & Olmer, B. (2011, 10 januari). ‘Gonggrijp Assange’s adjudant’. *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.telegraaf.nl/binnenland/article20240552.ece>
- [25] Ruim 200 arrestaties bij protest Londen (2011, 27 maart). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20265463.ece>
- [26] VN-troepen vegen Port-au-Prince schoon (2011, 15 juli). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20179756/_straten_haiti_schoongeveegd_.html
- [27] Grieken bespugen en belagen politici (2011, 1 juni). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
http://www.telegraaf.nl/buitenland/20163531/_Grieken_bespugen_politici_.html

- [28] Jansen, J. (2011, 9 juni). Afkeer van spoorblokkade. ‘Aandacht voor deze kwestie kan ook anders, zo wordt het niet veiliger’. *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/watuzegt/wuz_stelling/20165936/_Afkeer_van_spoorblokkade_.html
- [29] Aanhoudingen tijdens protesten G20 (2009, 1 april). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/buitenland/21076522/_Aanhoudingen_tijdens_protesten_G20_.html
- [30] Koolhoven, M. (2011, 8 juli). Sabotages dierenextremisten. *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/binnenland/20176673/_Sabotages_dierenextremisten_.html
- [31] Bom ontploft voor belastingkantoor Athene (2009, 3 juli). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/buitenland/20479696/_Aanslag_belastingkantoor_Athene_.html
- [32] Rellen tijdens begrafenis Griekenland (2008, 9 december). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/buitenland/20765122/_rellen_bij_begrafenis_griekenland_.html
- [33] Agent schuldig aan dood tiener (2011, 10 oktober). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article20350887.ece>
- [34] Spanning loopt op in Griekenland (2009, 6 december). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/buitenland/20523522/_Spanning_loopt_op_in_Griekenland_.html
- [35] Bom beschadigt belastingkantoor Italië (2012, 16 juni). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/buitenland/20082804/_Bom_tegen_belastingen_.html
- [36] Anarchie in verwoest Tacloban (2013, 11 november). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: http://www.telegraaf.nl/buitenland/22047156/_Anarchie_in_Tacloban_.html
- [37] ‘Brand op Rotterdam Airport aangestoken’ (2009, 25 augustus). *De Telegraaf*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.telegraaf.nl/binnenland/article20494841.ece>
- [38] ‘Bradley Maning is een verrader’ (2013, 27 juli). *Telegraaf, Buitenland*, p. 11.
- [39] Murdoch weet van niets. Afluisterpraktijken onttrokken zich aan zijn waarneming (2011, 20 juli). *De Telegraaf, Buitenland*, p. 11.
- [40] Reactie (2010, 8 oktober). *De Telegraaf, Metropool*, p. 3.
- [41] Soeteman, F. (2008, 22 februari). ‘Sévèke zat achter die haatcampagne’. Verdachte Marcel T. presenteerde krenker van zijn ziel de rekening. ‘Mij belazer je maar één keer’. *De Telegraaf*, p.7.

Trouw:

- [1] Ramesar, P. (2013, 12 september). ‘Radicale moslimjongeren provoceren, net als anarchisten met Che’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
[tp://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/3508285/2013/09/12/Radicale-moslimjongeren-provoceren-net-als-anarchisten-met-Che.dhtml](http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/3508285/2013/09/12/Radicale-moslimjongeren-provoceren-net-als-anarchisten-met-Che.dhtml)
- [2] Markus, N. (2013, 12 augustus). Irritant, die rechts-extremisten. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3490856/2013/08/12/Irritant-die-rechts-extremisten.dhtml>
- [3] Lucas, N. (2013, 21 juli). Minder VS – meer conflicten. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3479017/2013/07/21/Minder-VS---meer-conflicten.dhtml>
- [4] Griekse anarchist na hongerstaking op borgtocht vrij (2013, 11 juli). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3474273/2013/07/11/Griekse-anarchist-na-hongerstaking-op-borg-vrij.dhtml>
- [5] Kettenis, T. (2013, 2 oktober). Stenen gooien, traangas erbij – en klaas is Nikos. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3519756/2013/10/02/Stenen-gooien-traangas-erbij---en-klaas-is-Nikos.dhtml>
- [6] Chaudron, J. (2013, 6 september). ‘Grieken leren niet van het verleden’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/7964/Schuldencrisis/article/detail/3312070/2012/09/06/Grieken-leren-niet-van-het-verleden.dhtml>
- [7] Chaudron, J. (2013, 23 maart). Brave buren van de Grieken houden het hoofd koel. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3414115/2013/03/23/Brave-buren-van-de-Grieken-houden-het-hoofd-koel.dhtml>
- [8] Bomaanslag Athene werk van anarchisten (2013, 25 januari). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3382771/2013/01/25/Bomaanslag-Athene-werk-van-anarchisten.dhtml>
- [9] Overbeek, E. (2012, 11 december). Pools extreem-rechts verre van onschuldig. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3351844/2012/11/22/Pools-extreem-rechts-verre-van-onschuldig.dhtml>

- [10] Harten, D. van (2012, 21 september). ‘Gouden Dageraad gebruikt de leer van de übermensch’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3319986/2012/09/21/Gouden-Dageraad-gebruikt-de-leer-van-de-ubermensch.dhtml>
- [11] Groot Koerkamp, G. (2012, 17 september). Bont gezelschap protesteert stug door tegen Poetin. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3317672/2012/09/17/Bont-gezelschap-protesteert-stug-door-tegen-Poetin.dhtml>
- [12] Republikeinen zetten schuldendebat VS op scherp (2013, 29 september). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3518072/2013/09/29/Republikeinen-zetten-schuldendebat-VS-op-scherp.dhtml>
- [13] Italiaanse politie pakt anarchisten op (2012, 13 juni). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3270329/2012/06/13/Italiaanse-politie-pakt-anarchisten-op.dhtml>
- [14] Harten, D. van (2012, 12 mei). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3254566/2012/05/12/De-democratie-speelt-met-vuur.dhtml>
- [15] Italiaanse anarchisten eisen aanslag op topman nucleair bedrijf op (2012, 11 mei). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3254186/2012/05/11/Italiaanse-anarchisten-eisen-aanslag-op-topman-nucleair-bedrijf-op.dhtml>
- [16] Aanslag op topman kernenergiebedrijf in Italië (2012, 7 mei). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4332/Groen/article/detail/3251849/2012/05/07/Aanslag-op-topman-kernenergiebedrijf-in-Italie.dhtml>
- [17] Groot Haverkamp, G. (2012, 7 mei). Feestelijke anti-Poetinbetoging draait uit op traangas en rellen. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3251641/2012/05/07/Feestelijke-anti-Poetinbetoging-draait-uit-op-traangas-en-rellen.dhtml>
- [18] Anarchisten wilden brug Cleveland opblazen (2012, 1 mei). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/3249125/2012/05/01/Anarchisten-wilden-brug-Cleveland-opblazen.dhtml>
- [19] Becker, S. (2012, 7 april). AIVD zag in Kabouter een Diepvriesfiguur. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

- <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3237471/2012/04/07/AIVD-zag-in-Kabouter-een-diepvriesfiguur.dhtml>
- [20] Chaudron, J. (2012, 29 maart). Extremisten varen wel bij Griekse crisis. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3232823/2012/03/29/Extremisten-varen-wel-bij-Griekse-crisis.dhtml>
- [21] Kiemen van een ouderwetse revolutie (2011, 17 december). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3080740/2011/12/17/Kiemen-van-een-ouderwetse-revolutie.dhtml>
- [22] Gedetineerden Griekse gevangenis gijzelen 15 man (2011, 13 december). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/3074428/2011/12/13/Gedetineerden-Griekse-gevangenis-gijzelen-15-man.dhtml>
- [23] Kamerleden bezoeken Occupy Wall Street in New York (2011, 21 oktober). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4500/Politiek/article/detail/2980381/2011/10/21/Kamerleden-bezoeken-Occupy-Wall-Street-in-New-York.dhtml>
- [24] Relschoppers Rome volgden training (2011, 18 oktober). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2972499/2011/10/18/Relschoppers-Rome-volgden-training.dhtml>
- [25] Politieke ruzie om ernstige Occupy-rellen Rome (2011, 17 oktober). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/2972302/2011/10/17/Politieke-ruzie-om-ernstige-Occupy-rellen-Rome.dhtml>
- [26] Italiaanse politie doet invallen bij extreem-links (2011, 17 oktober). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/2971281/2011/10/17/Italiaanse-politie-doet-invallen-bij-extreem-links.dhtml>
- [27] Suchtelen, E. van (2011, 23 september). ‘Damschreeuwer was impulsief’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2924662/2011/09/23/Damschreeuwer-was-impulsief.dhtml>
- [28] ‘Chaos door kreet niet te overzien’ (2011, 22 september). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

- <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/2924317/2011/09/22/Chaos-door-kreet-niet-te-voorzien.dhtml>
- [29] Nuijsenburg, P. van (2011, 4 september). Een even opwindend als uitpuittend werk over het anarchisme. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4512/Cultuur/article/detail/2890216/2011/09/04/Een-even-opwindend-als-uitpuittend-werk-over-het-anarchisme.dhtml>
- [30] Burgerinitiatief zonder vergunning (2011, 9 augustus). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2842286/2011/08/09/Burgerinitiatief-zonder-vergunning.dhtml>
- [31] Ontevreden Amerikanen bellen massaal naar congres (2011, 31 juli). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/2823900/2011/07/31/Ontevreden-Amerikanen-bellen-massaal-naar-congres.dhtml>
- [32] Griekse anarchisten schuldig aan extremisme (2011, 20 juli). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2810869/2011/07/20/Griekse-anarchisten-schuldig-aan-extremisme.dhtml>
- [33] Harten, D. van (2011, 29 juni). ‘Dit is geen Griekse probleem, dit is de crisis van het kapitalisme’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/2459458/2011/06/29/Dit-is-geen-Grieks-probleem-dit-is-de-crisis-van-het-wereldkapitalisme.dhtml>
- [34] Protesten gewelddadiger: Grieken bespugen en belagen politici (2011, 1 juni). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/2440506/2011/06/01/Protesten-gewelddadiger-Grieken-bespugen-en-belagen-politici.dhtml>
- [35] Homan, M. (2011, 21 mei). ‘Nu zijn we illegaal’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/2435113/2011/05/21/Nu-zijn-we-illegaal.dhtml>
- [36] Jager, K. (2011, 4 mei). ‘Jullie janken al bij een paar duizend vluchtelingen’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1901332/2011/05/04/Jullie-janken-al-bij-een-paar-duizend-vluchtelingen.dhtml>
- [37] Bompakketjes afkomstig van Italiaanse anarchisten (2011, 2 april). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/1869056/2011/04/02/Bompakketjes-afkomstig-van-Italiaanse-anarchisten.dhtml>

- [38] Rellen na protestmars in Londen (2011, 27 maart). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1865795/2011/03/27/Rellen-na-protestmars-in-Londen.dhtml>
- [39] Ruim 200 arrestaties bij protest Londen (2011, 27 maart). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1865831/2011/03/27/Ruim-200-arrestaties-bij-protest-Londen.dhtml>
- [40] Simon, C. (2011, 26 maart). De mythe van Pulgrum (5). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/5358/Pulgrum/article/detail/1873768/2011/03/26/De-mythe-van-Pulgrum-5.dhtml>
- [41] Grieken passen ervoor tekorten aan te vullen (2011, 4 maart). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/1855381/2011/03/04/Grieken-passen-ervoor-tekorten-aan-te-vullen.dhtml>
- [42] Groep claimt brandstichting bij Rabobank (2011, 24 februari). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/5009/Archief/archief/article/detail/1851618/2011/02/24/Groep-claimt-brandstichting-bij-Rabobank.dhtml>
- [43] Griekse anarchisten voor de rechter (2011, 15 januari). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1840864/2011/01/15/Griekse-anarchisten-voor-de-rechter.dhtml>
- [44] Griekenland pakt Duitse terreurverdachte op (2011, 14 januari). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1838899/2011/01/14/Griekenland-pakt-Duitse-terreurverdachte-op.dhtml>
- [45] Tea Party: links misbruikt schietpartij (2011, 11 januari). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1842550/2011/01/11/Tea-Party-links-misbruikt-schietpartij.dhtml>
- [46] Aanslag op Italiaanse regeringspartij (2010, 29 december). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1799401/2010/12/29/Aanslag-op-Italiaanse-regeringspartij.dhtml>
- [47] Anarchisten achter bompakketjes Rome (2010, 28 oktober). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

- <http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1799521/2010/12/28/Anarchisten-achter-bompakketjes-in-Rome.dhtml>
- [48] Pakketbom bij Griekse ambassade in Rome (2010, 27 december). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1807503/2010/12/27/Pakketbom-bij-Griekse-ambassade-in-Rome.dhtml>
- [49] Oproer in Athene twee jaar na dood tiener (2010, 6 december). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1804561/2010/12/06/Oproer-in-Athene-twee-jaar-na-dood-tiener.dhtml>
- [50] Levenslang voor doodschieten tiener in Griekenland (2010, 12 oktober). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1815765/2010/10/12/Levenslang-voor-doodschieten-Griekse-tiener.dhtml>
- [51] Tienduizenden betogen tegen uitzetten Roma (2010, 4 september). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1798172/2010/09/04/Tienduizenden-betogen-tegen-uitzetten-Roma.dhtml>
- [52] Schouten, R. (2010, 4 juni). Uitgekraakt. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1588940/2010/06/04/Uitgekraakt.dhtml>
- [53] Harten, D. van (2010, 7 mei). De Grieken zelf zijn niet vreemd, hun situatie wel. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1111038/2010/05/07/De-Grieken-zelf-zijn-niet-vreemd-hun-situatie-wel.dhtml>
- [54] Brassem, E. (2010, 31 maart). ‘Dit is een crisis van het kapitalisme’. *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/archief/article/detail/1581410/2010/03/31/Dit-is-een-crisis-van-het-kapitalisme.dhtml>
- [55] Dreigbrief met kogel voor Berlusconi (2010, 27 maart). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1092706/2010/03/27/Dreigbrief-met-kogel-voor-Berlusconi.dhtml>
- [56] Spanning loopt op in Griekenland (2009, 6 december). *Trouw*. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.trouw.nl/tr/nl/4496/Buitenland/article/detail/1178513/2009/12/06/Spanning-loopt-op-in-Griekenland.dhtml>
- [57] Zuidervaart, B. (2009, 30 oktober). ‘Soms moet je vervelend worden’. *Trouw, De Verdieping*.

De Volkskrant

- [1] 3,5 miljoen euro op Giro 555 voor Filipijnen (2013, 13 november). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd op 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3544231/2013/11/13/3-5-miljoen-euro-op-Giro-555-voor-Filipijnen.dhtml>
- [2] De Wijk, R. (2013, 21 oktober). ‘Een Nederlandse missie in Mali is onontkoombaar eigenbelang’. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3184/opinie/article/detail/3530531/2013/10/21/Een-Nederlandse-missie-in-Mali-is-onontkoombaar-eigenbelang.dhtml>
- [3] Griekse anarchist na hongerstaking op borg vrij (2013, 11 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3474273/2013/07/11/Griekse-anarchist-na-hongerstaking-op-borg-vrij.dhtml>
- [4] Bom ontploft in Athene, niemand raakt gewond (2013, 11 maart). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3407082/2013/03/11/Bom-ontploft-in-Athene-niemand-raakt-gewond.dhtml>
- [5] Adolf, S. (2013, 15 november). Spanje lamgelegd door protesten. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3348133/2012/11/15/Spanje-lamgelegd-door-protesten.dhtml>
- [6] Verfbommen tegen huis Minister Leers (2013, 18 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3333664/2012/10/18/Verfbommen-tegen-huis-minister-Leers.dhtml>
- [7] Vervaeke, L. (2012, 14 september). Unieke projecten in een smerige stad. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3316114/2012/09/14/Unieke-projecten-in-een-smerige-stad.dhtml>
- [8] Stam, J. (2012, 2 mei). ‘Fokking nazi’s’ klinkt het als ME ingrijpt bij 1 mei-protest. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3249234/2012/05/02/Fokking-nazi-s-klinkt-het-als-ME-ingrijpt-bij-1-mei-protest.dhtml>
- [9] 148 Grieken ziekenhuis ingeslagen (2011, 30 juni). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

- <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/2460223/2011/06/30/148-Grieken-ziekenhuis-in-geslagen.dhtml>
- [10] Dinther, M. van (2011, 2 mei). Opstand begeleid door reggae en wietwolken. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1883244/2011/05/02/Opstand-begeleid-door-reggae-en-wietwolken.dhtml>
- [11] Kaplan, R. (2011, 2 april). Crisis in de Arabische wereld is nog maar net begonnen. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1869121/2011/04/02/Crisis-in-de-Arabische-wereld-is-nog-maar-net-begonnen.dhtml>
- [12] Vervaeke, L. (2010, 4 november). Een groet aan anarchisten in de hele wereld. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1045421/2010/11/04/Een-groet-aan-anarchisten-in-de-hele-wereld.dhtml>
- [13] Duijn, R. van (2013, 7 oktober). AIVD jaagt op anarcho-extremistische spoken. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3522488/2013/10/07/AIVD-jaagt-op-anarcho--extremistische-spoken.dhtml>
- [14] Hoogstraten, D. van (2013, 31 juli). Manning vrijgesproken van ‘hulp aan de vijand’. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3455526/2013/06/09/Erdogan-roept-kiezers-op-betogers-in-2014-een-lesje-te-leren.dhtml>
- [15] Erdogan roept kiezers op betogers in 2014 lesje te leren (2013, 9 juni). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/3455526/2013/06/09/Erdogan-roept-kiezers-op-betogers-in-2014-een-lesje-te-leren.dhtml>
- [16] Grunberg, A. (2013, 2 februari). Kliniek van sociale solidariteit. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3387222/2013/02/02/Kliniek-van-sociale-solidariteit.dhtml>
- [17] Gollin, R. (2012, 12 december). Tot aan de ellebogen in de vlammen. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3361955/2012/12/12/Tot-aan-de-ellebogen-in-de-vlammen.dhtml>
- [18] Elshout, A. (2012, 22 september). Wat gaan de Amerikaanse kiezers doen? *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

- <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3320306/2012/09/22/Wat-gaan-de-Amerikaanse-kiezers-doen.dhtml>
- [19] Italiaanse anarchisten eisen aanslag op topman nucleair bedrijf op (2012, 11 mei). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/3254186/2012/05/11/Italiaanse-anarchisten-eisen-aanslag-op-topman-nucleair-bedrijf-op.dhtml>
- [20] Brouwers, A. (2011, 12 december). Moskou ontwaakt. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3072911/2011/12/12/Moskou-ontwaakt.dhtml>
- [21] Kamerleden bezoeken Occupy Wall Street in New York (2011, 21 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/2980230/2011/10/21/Kamerleden-bezoeken-Occupy-Wall-Street-in-New-York.dhtml>
- [22] Smit, P.H. (2011, 18 oktober). ‘Occuyp Amsterdam is slechts weekendrevolutie’. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3184/opinie/article/detail/2974240/2011/10/18/Occupy-Amsterdam-is-slechts-weekendrevolutie.dhtml>
- [23] Politieke ruzie om ernstige Occupy-rellen in Rome (2011, 17 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/2972302/2011/10/17/Politieke-ruzie-om-ernstige-Occupy-rellen-Rome.dhtml>
- [24] Italiaanse politie doet invallen bij extreme links (2011, 17 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/2971281/2011/10/17/Italiaanse-politie-doet-invallen-bij-extreem-links.dhtml>
- [25] Elshout, A. (2011, 15 oktober). Vrolijke kermis van woede. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2968414/2011/10/15/Vrolijke-kermis-van-woede.dhtml>
- [26] Sitalsing, S. (2011, 10 oktober). Boos. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2960771/2011/10/10/Boos.dhtml>
- [27] Zwitserse stadsderby loopt volledig uit de hand (2011, 3 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2698/Sport/article/detail/2944340/2011/10/03/Zwitserse-stadsderby-loopt-volledig-uit-de-hand.dhtml>

- [28] ‘Chaos door kreet niet te overzien’ (2011, 22 september). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/2924317/2011/09/22/Chaos-door-kreet-niet-te-voorzien.dhtml>
- [29] Berkeljon, S. (2011, 22 september). Bankier van de kunsten. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2918234/2011/09/20/Bankier-van-de-kunsten.dhtml>
- [30] Politie zet traangas in tegen boze Grieken (2011, 10 september). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/2901466/2011/09/10/Politie-zet-traangas-in-tegen-boze-Grieken.dhtml>
- [31] Korteweg, A. (2011, 13 augustus). Net Cuba, maar zonder dictatuur. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2847805/2011/08/13/Net-Cuba-maar-zonder-dictatuur.dhtml>
- [32] Ontevreden Amerikanen bellen massaal naar congres (2011, 31 juli). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/2823900/2011/07/31/Ontevreden-Amerikanen-bellen-massaal-naar-congres.dhtml>
- [33] Giesen, P. (2011, 30 juli). Aanslag als reclamespot. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2823308/2011/07/30/Aanslag-als-reclamespot.dhtml>
- [34] Bos, R. (2011, 11 juli). Israël gooit reizigers naar ‘Palestina’ in de cel. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2618077/2011/07/11/Israël-gooit-reizigers-naar-Palestina-in-de-cel.dhtml>
- [35] Protesten gewelddadiger: Grieken bespugen en bejagen politici (2011, 1 juni). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/2440506/2011/06/01/Protesten-gewelddadiger-Grieken-bespugen-en-belagen-politici.dhtml>
- [36] Ziel, A. van der (2011, 23 mei). Griek vlucht in anarchie. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2436089/2011/05/23/Griek-vlucht-in-anarchie.dhtml>

- [37] Wagendorp, B. (2011, 18 mei). Ziener. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/2433061/2011/05/18/Ziener.dhtml>
- [38] Simon, C. (2011, 26 maart). De mythe van Pulgrum (5). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/1873768/2011/03/26/De-mythe-van-Pulgrum-5.dhtml>
- [39] Teeffelen, G-J. van (2011, 28 maart). Enorme opkomst bij Britse protesten tegen bezuinigingen. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1866137/2011/03/28/Enorme-opkomst-bij-Britse-protesten-tegen-bezuinigingen.dhtml>
- [40] Bompakketten van gisteren opgeëist door Italiaanse groepering (2011, 1 april). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/1868799/2011/04/01/Bompakketten-van-gisteren-opgeëist-door-Italiaanse-groepering.dhtml>
- [41] Roerig begin proces (2011, 18 januari). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1825485/2011/01/18/Roerig-begin-proces.dhtml>
- [42] Griekenland pakt Duitse terreurverdachte op (2011, 14 januari). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/1824612/2011/01/14/Griekenland-pakt-Duitse-terreurverdachte-op.dhtml>
- [43] Tea Party: links misbruikt schietpartij (2011, 11 januari). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/1790856/2011/01/11/Tea-Party-links-misbruikt-schietpartij.dhtml>
- [44] Undercoveragent was perfecte milieu-activist (2011, 11 januari). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1790804/2011/01/11/Undercoveragent-was-perfecte-milieu-activist.dhtml>
- [45] Van Assange tot Zweedse vrouwen (2010, 31 december). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1712582/2010/12/31/Van-Assange-totZweedse-vrouwen.dhtml>
- [46] Pakketbom aangetroffen bij Griekse ambassade in Rome (2010, 28 december). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

- <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1308426/2010/12/28/Pakket-bom-aangetroffen-bij-Griekse-ambassade-in-Rome.dhtml>
- [47] Anarchisten eisen aanslagen in Rome op (2010, 24 januari). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1103301/2010/12/24/Anarchisten-eisen-aanslagen-in-Rome-op.dhtml>
- [48] Giessen, P. (2010, 9 december). Assange: romantische intellectueel met anarchistische trekjes. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2694/Tech-Media/article/detail/1070508/2010/12/09/Assange-romantische-intellectueel-met-anarchistische-trekjes.dhtml>
- [49] Linkse jongeren slaags met politie (2010, 7 december). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1069971/2010/12/07/Linkse-jongeren-slaags-met-politie.dhtml>
- [50] Weer rellen in Athene twee jaar na dood tiener (2010, 6 december). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/1069364/2010/12/06/Weer-rellen-in-Athene-twee-jaar-na-dood-tiener.dhtml>
- [51] Brooks, D. (2010, 1 december). De Mondiale Orde redden met een filter. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1068923/2010/12/01/De-Mondiale-Orde-redden-met-een-filter.dhtml>
- [52] Levenslang voor Griekse agent om dood tiener (2011, 12 oktober). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1032359/2010/10/12/Levenslang-voor-Griekse-agent-om-dood-tiener.dhtml>
- [53] Stam, J. (2010, 10 september). Het Lieverdje, symbool van een vrij Amsterdam. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1017992/2010/09/10/Het-Lieverdje-symbool-van-een-vrij-Amsterdam.dhtml>
- [54] Tienduizenden betogen tegen uitzettingen Roma (2010, 4 september). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/1020097/2010/09/04/Tienduizenden-betogen-tegen-uitzettingen-Roma.dhtml>
- [55] Griekse betogers slaags met oproerpolitie (2010, 1 mei). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/984990/2010/05/01/Griekse-betogers-slaags-met-oproerpolitie.dhtml>

[56] Reijn, G. & Sahadat, I. (2010, 8 januari). Voor anarchisten en een enkele bal. *De Volkskrant*.

Website: geraadpleegd 4 december 2013:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/972408/2010/01/08/Voor-anarchisten-en-een-enkele-bal.dhtml>

[57] Onrust neemt toe in Griekenland (2009, 6 december). *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/article/detail/362128/2009/12/06/Onrust-neemt-toe-in-Griekenland.dhtml>

[58] Koens, O. (2013, 3 december). Simpele eis: president moet weg. *De Volkskrant*. Website: geraadpleegd 11 december 2013:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3555375/2013/12/03/Simpele-eis-president-moet-weg.dhtml>.

[59] Giesen, P. (2013, 22 november). Tegen complot van banken en de media. *De Volkskrant*.

Website: geraadpleegde 4 december 2013:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/3549216/2013/11/22/Tegen-complot-van-banken-en-de-media.dhtml>

[60] Stoffelen, A. (2009, 19 oktober). Uit de cellen klinkt een hard gebonk. *De Volkskrant*, *Binnenland*, p. 3.

Beeldfragmenten

[1] AT5 (Lokale Omroep). (2008, 12 juni). Headlines [Televisieuitzending]. Amsterdam: AT5.

Website: geraadpleegd 4 december 2013:

<http://www.at5.nl/artikelen/8744/lawaaidemonstratie-bij-bijlmerbajes>

[2] AT5 (Lokale Omroep). (2012, 2 mei). Headlines [Televisieuitzending]. Amsterdam: AT5.

Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.at5.nl/artikelen/80469/alle-23-arrestanten-vandaag-weer-vrij>

[3] Dellen, F. & Vroomen, A. de (Regisseurs). (2012, 23 oktober). Holland Doc [Televisieuitzending].

Nederland: VPRO. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

<http://www.hollanddoc.nl/projecten/geschiedenis-op-holland-doc-24/nieuws/wat-nu.html?playurn=urn:vpro:media:program:16984784>

[4] Blick, J. & Schaap, M. (Programmamakers). (2013, 8 september). De Hokjesman

[Televisieuitzending]. Nederland: VPRO. Website: geraadpleegd 4 december 2013:

<http://www.hollanddoc.nl/kijk-luister/documentaire/h/de-hokjesman.html?playurn=urn:vpro:media:program:17719579>

- [5] NOS (Publieke Omroep). (2010, 11 oktober). NOS Journaal [Radiouitzending]. Nederland: NOS. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://nos.nl/audio/190598-griekse-politieagent-schuldig-aan-moord-op-15jarige.html>
- [6] NOS (Publieke Omroep). (2010, 6 december). NOS Journaal [Radiouitzending]. Nederland: NOS. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://nos.nl/audio/203343-opstootjes-in-athene.html>
- [7] NOS (Publieke Omroep). (2011, 26 april). NOS Journaal [Radiouitzending]. Nederland: NOS. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://nos.nl/audio/235613-anarchisten-hekelen-het-huwelijk.html>
- [8] NOS (Publieke Omroep). (2011, 15 juni). NOS Journaal [Radiouitzending]. Nederland: NOS. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://nos.nl/audio/248585-nog-steeds-schermutselingen-in-athene.html>
- [9] NOS (Publieke Omroep). (2013, 27 juni). NOS Journaal [Televisieuitzending]. Nederland: NOS. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://nos.nl/video/388612-aanslag-microsoftkantoor-in-athene.html>
- [10] Brens, S. (Reporter). (2011, 29 juni). RTL Nieuws [Televisieuitzending]. Nederlands: RTL Nederland. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://www.rtlx1.nl/#!/210334/3574bd46-0788-4f2e-b2a4-0f614922da3d>
- [11] Kijne, C. (Interviewer). (2012, 12 maart). Tegenlicht Webspecial: The Leaderless Revolution [Webuitzending]. Nederland: VPRO. Website: geraadpleegd 4 december 2013: <http://tegenlicht.vpro.nl/nieuws/2012/maart/Interview-Carne-Ross.html>

8.6 Overzicht codes per mediakanaal

8.6.1 De Telegraaf

CODES	PRIMARY DOCS								
	159	160	161	162	163	164	165	166	167
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_ANP	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[iii]B_eigen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	1	1	0	0	0	0	0	0
A_anders	0	0	0	1	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	1	0	0	0
A_geweld	1	1	0	2	1	0	1	1	2
A_vandalisme	1	0	0	2	0	1	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	1	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	1	0	2	0
B_arrestaties	0	0	0	0	1	0	0	0	0
B_handgemeen	3	0	0	0	0	0	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	1	0	0	1	0	0
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	1	0	0	1
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	1	0	0	1	0	1	0	2	1
G_generalisatie	1	1	1	0	0	0	0	0	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	1	1	3	0	0	1	1	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	1	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	1	1	1	1	0	1	2	0	0
N_vergelijk neg	0	0	0	1	1	0	0	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	1	0	0	0	2	1	2	1	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	1	1	1	1	1	1	1
P_thema	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_anarch persp	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Q_beide persp	0	0	0	1	0	0	1	0	0
Q_niet anarch persp	0	1	1	0	1	1	0	1	0
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	1	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	1	0	1	0	1
T_label	5	1	1	3	1	4	0	0	1
Totals	19	11	13	20	12	16	13	12	11

CODES	PRIMARY DOCS								
	168	169	170	171	172	173	174	175	176
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publick	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	1	1	1	1	1	1	1	1
[ii]TB_opinie	1	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_ANP	0	1	1	1	1	1	1	1	1
[iii]B_eigen	1	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0	0	1	0	0	1	1
A_anders	0	0	0	2	1	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	1	0	5	2	2	2	1
A_vandalisme	0	0	1	0	0	0	1	1	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	1	0
B_anders	0	0	0	1	0	0	0	0	0
B_arrestaties	0	1	1	1	2	2	1	1	1
B_handgemeen	0	0	0	0	0	0	0	3	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	1	0	0
C_uiteerlijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	1	0	1	0	2	2	1
G_generalisatie	1	0	0	0	0	0	0	1	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	1	1	1	1	1	1	0	2
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	1	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	1	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	0	1	1	0	1	1	1	0	1
N_vergelijk neg	1	0	0	0	2	0	1	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	1	0	2	1	0	2	1
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	1	1	1	1	1	1	0
P_thema	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	1	1	0	1	0	1
Q_niet anarch persp	1	1	1	0	0	1	0	1	0
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	1	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	1	0	0	0	1	1	1	0
T_label	0	2	1	0	3	0	1	1	2
Totals	8	12	13	11	25	13	17	21	15

CODES	PRIMARY DOCS								
	177	178	179	180	181	182	183	184	185
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	0	1	0	1	0	1	1	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	1	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	1	0	0	0	1	0	0	0
[iii]B_ANP	1	0	1	0	1	0	1	1	1
[iii]B_eigen	0	1	0	1	0	1	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	0	0	1	1	0	0	0	0
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	2	2	2	1	1	0	2	0	1
A_vandalisme	1	1	0	0	0	0	2	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	1	0	0	0	0	0	1	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	0	0	1	0
B_arrestaties	2	0	0	0	3	0	2	0	0
B_handgemeen	1	0	0	0	0	0	1	0	1
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	1	0	0	0	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	2	0	0	0	1	0	6	0	0
G_generalisatie	1	1	1	1	0	0	0	1	1
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	1	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	2	0	1	0	2	2	2	1	1
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	1	0	0	0
K_anar bestreden	0	1	0	0	0	0	0	1	0
L_anar anti	1	1	1	1	1	1	0	0	0
N_vergelijk neg	0	0	0	0	0	0	0	1	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	1	0	1	1	1	1	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	1	0	1
P_episo	0	0	1	1	1	0	1	1	1
P_thema	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	1	0	0	0	1	0	0	0	1
Q_niet anarch persp	0	0	1	1	0	1	1	1	0
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	2
T_label	2	2	0	1	2	5	0	0	1
Totals	23	12	11	11	17	15	22	10	13

CODES	PRIMARY DOCS								
	186	187	188	189	190	191	192	193	194
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	1	1	1	1	1	1	1	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	1	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_ANP	0	1	0	1	1	1	1	1	1
[iii]B_eigen	1	0	1	0	0	0	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	0	0	0	0	1	0	0	1
A_anders	0	1	4	0	0	0	1	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	1	4	6	2	3	4	0
A_vandalisme	0	1	1	0	0	0	0	0	0
A_verboden demo	1	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	1	1	0	0	0	3	0	1
B_arrestaties	0	2	1	0	1	0	4	0	0
B_handgemeen	0	3	0	0	4	1	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	1	0	0
C_uiteindelijk	0	1	0	0	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	3	4	0	4	1	6	1	0
G_generalisatie	1	1	0	1	1	0	0	0	0
H_oog anti	2	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	0	3	1	3	0	0	1	1
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	1	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	1	0	0	0	1	0	0	0	1
L_anar anti	1	0	1	1	1	0	0	2	0
N_vergelijk neg	0	1	1	1	0	1	0	0	1
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	2	0	3	1	2	1	2	2	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	0	0	1	1	0	0	1	1	1
P_thema	1	1	0	0	1	1	0	0	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Q_niet anarch persp	1	0	1	1	0	1	1	1	1
R_min vs meerheid	0	0	1	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	3	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	1	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	3	0	0	0	0	0	0
T_label	0	1	9	2	3	1	0	0	1
Totals	14	21	40	16	34	13	25	15	11

CODES	PRIMARY DOCS					Totals
	195	196	197	198	199	
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	41
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	1	1
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	0	0	0	0	32
[ii]TB_opinie	0	0	0	1	0	3
[ii]TB_reportage	0	1	1	0	0	5
[iii]B_ANP	1	1	0	0	0	32
[iii]B_eigen	0	0	1	0	1	8
[iii]B_extern	0	0	0	1	0	1
[iv]beeld	1	0	0	0	0	12
A_anders	0	0	0	0	0	10
A_diefstal	0	0	0	0	0	1
A_geweld	2	0	0	0	1	58
A_vandalisme	0	0	0	0	0	13
A_verboden demo	0	0	0	0	0	1
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	4
B_anders	0	0	0	0	0	11
B_arrestaties	0	0	0	0	0	26
B_handgemeen	0	0	0	0	0	17
B_onderzoek	0	0	0	0	0	4
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	4
D_idioot	0	0	1	0	0	1
E_carnaval	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	0	0	0	41
G_generalisatie	0	0	0	0	0	15
H_oog anti	0	0	0	0	0	2
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	1
I_off anti	0	3	0	0	0	38
I_off neutraal	1	0	0	0	0	1
I_off pro	0	0	0	0	0	3
J_anar verraad	0	2	0	0	0	3
K_anar bestreden	0	0	0	1	0	7
L_anar anti	0	2	0	0	1	28
N_vergelijk neg	0	0	0	1	0	13
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	0	0	32
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	2
P_episo	1	0	0	1	0	30
P_thema	0	1	1	0	0	9
Q_anarch persp	1	0	0	0	0	3
Q_beide persp	0	0	0	0	0	11
Q_niet anarch persp	0	1	1	1	0	25
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	1
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	1	0	0	0	6
R_soc waarden	0	0	0	0	0	1
S_randzaak	0	0	1	0	3	16
T_label	1	2	1	3	3	66
Totals	10	15	8	10	11	639

8.6.2 Trouw

CODES	PRIMARY DOCS								
	200	201	202	203	204	205	206	207	208
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	1	0	1	0	1	1	1	0	1
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	0	0	1	0	0	0	1	0
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	1	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_ANP	0	0	0	1	0	0	0	1	0
[iii]B_eigen	1	1	1	0	1	1	1	0	1
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	1	1	1	0	1	0	0	0
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	0	1	3	1	1	2	0
A_vandalisme	0	0	0	0	1	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_arrestaties	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_handgemeen	0	1	0	0	2	0	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	0	1	1	0	1	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	1	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	1	1	0	0	0	0	0	0
G_generalisatie	2	1	0	0	1	0	0	0	1
H_oog anti	0	1	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	1	0	0	0	0
H_oog pro	0	1	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	0	0	0	0	0	0	0	1
I_off neutraal	1	0	1	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	1	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	1	0	0	0	0	1	0	0
L_anar anti	1	0	1	1	0	1	0	0	0
N_vergelijk neg	3	0	0	0	0	1	0	0	1
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	1	1	1	0	1	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	0	1	0	1	1	0	0	1	0
P_thema	1	0	1	0	0	1	1	0	1
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Q_beide persp	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Q_niet anarch persp	1	0	1	0	1	1	1	0	0
R_min vs meerheid	0	0	1	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	1	0	0
R_soc normen	1	0	0	0	1	0	0	0	0
R_soc waarden	0	1	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	1	0	0	0	0	0	0	0
T_label	2	2	1	3	3	1	2	0	1
Totals	16	18	13	13	19	11	11	7	8

CODES	PRIMARY DOCS								
	209	210	211	212	213	214	215	216	217
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	1	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	1	1	1	0	1	1	0	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	1	0	0	1	0
[iii]B_ANP	0	0	1	1	0	1	1	0	1
[iii]B_eigen	1	1	0	0	1	0	0	1	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	1	1	1	0	1	1	0	0
A_anders	0	0	0	0	1	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	1	0	0	1	1	4	1	1	1
A_vandalisme	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	0	0	1	0
B_arrestaties	0	0	0	2	0	0	0	1	1
B_handgemeen	0	0	0	0	0	0	0	1	0
B_onderzoek	0	0	0	1	0	0	0	0	1
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	0	0	0	1	0	1	1
G_generalisatie	1	0	1	0	0	1	0	0	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	1	0	1	0	0	0	1	1	1
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	1	0	0
I_off pro	1	0	0	0	0	0	0	1	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	0	1	1	0	2	1	0	0	1
N_vergelijk neg	1	0	0	0	1	0	0	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	2	0
O_gs verg neg	0	0	1	2	1	0	1	0	1
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	0	1	1	1	0	1	1	0	1
P_thema	1	0	0	0	1	0	0	1	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Q_niet anarch persp	0	1	1	1	1	0	1	1	0
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	1	1	0	0	0	0	1	0
R_soc normen	1	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	1
T_label	1	1	0	1	2	4	3	3	0
Totals	12	9	11	13	13	17	13	18	13

CODES	PRIMARY DOCS								
	218	219	220	221	222	223	224	225	226
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	1	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	0	0	1	1	1	1	1	0
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	1	1	0	0	0	0	0	0	1
[iii]B_ANP	0	0	0	1	1	0	1	1	0
[iii]B_eigen	1	1	1	0	0	1	0	0	1
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0	0	1	0	1	1	0
A_anders	0	1	1	1	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	0	0	0	1	0	1	0
A_vandalisme	0	1	1	0	0	1	0	1	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	1	0	0	0
B_anders	0	2	0	1	0	1	0	0	0
B_arrestaties	0	0	1	0	0	0	1	0	0
B_handgemeen	0	0	0	0	0	0	1	0	0
B_onderzoek	1	0	0	0	0	1	0	1	0
C_uiteindelijk	0	0	1	0	1	1	1	1	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	0	1	0	2	2	3	0
G_generalisatie	0	2	0	0	0	0	0	0	0
H_oog anti	0	0	0	0	1	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	1	0	0	0	0
I_off anti	2	0	0	0	1	1	0	2	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	1	0	1	0	0	0	0	1
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	1	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	0	2	0	0	0	1	0	0	1
N_vergelijk neg	0	0	1	0	0	0	0	0	2
N_vergelijk pos	0	0	1	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	0	0	0	1	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	0	0	1	1	1	1	1	1	0
P_thema	1	1	0	0	0	0	0	0	1
Q_anarch persp	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	1	0	1	1	1	0
Q_niet anarch persp	0	1	1	0	1	1	0	0	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	1	0	0	0	0	1	0	0
T_label	4	6	4	2	0	3	2	5	3
Totals	14	22	15	11	10	19	15	20	12

CODES	PRIMARY DOCS								
	227	228	229	230	231	232	233	234	235
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publick	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	0	0	1	1	0	1	0	0
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	1	1	1	0	0	1	0	1	1
[iii]B_ANP	1	0	0	1	1	0	1	0	0
[iii]B_eigen	0	1	1	0	0	1	0	1	1
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	1	0	1	0	0	1	1	1
A_anders	0	0	1	0	1	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	1	0	0	0	0
A_geweld	0	8	0	0	1	1	1	0	0
A_vandalisme	0	0	0	0	0	0	1	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	1	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	1	0	1	0	1	0	0
B_arrestaties	0	1	1	0	0	0	0	0	0
B_handgemeen	0	0	0	0	0	1	0	0	0
B_onderzoek	0	1	1	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	0	1	0	0	0	1	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	3	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	3	4	0	1	0	0	1	1
G_generalisatie	1	5	1	1	0	0	0	0	0
H_oog anti	0	1	1	1	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	4	0	0	0	0	4	0
I_off anti	1	3	2	1	0	0	0	0	0
I_off neutraal	0	0	1	0	0	0	0	0	0
I_off pro	1	0	3	0	0	0	0	1	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	4	0	1	0	0	0	0	1
L_anar anti	0	4	1	1	1	0	0	0	0
N_vergelijk neg	0	1	0	0	0	1	0	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	3	0	1	1	0	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	1	0
P_episo	0	1	0	1	1	0	1	0	0
P_thema	1	0	1	0	0	1	0	1	1
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Q_niet anarch persp	1	1	0	1	1	1	0	1	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	1	0	0	0	0	2	0
R_soc normen	0	0	1	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	1	0	0
T_label	1	23	5	0	2	1	1	1	0
Totals	10	64	36	12	14	10	11	17	8

CODES	PRIMARY DOCS								
	236	237	238	239	240	241	242	243	244
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	1	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	1	1	0	1	1	1	1	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_ANP	1	1	1	0	0	0	1	1	1
[iii]B_eigen	0	0	0	1	1	1	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	1	0	0	0	0	0	0	0
A_anders	0	0	0	0	0	1	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	1	2	2	0	1	2	4	1	1
A_vandalisme	0	2	2	0	0	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	1	1	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	0	1	0	0
B_arrestaties	0	1	1	0	0	0	2	2	0
B_handgemeen	0	1	1	0	0	0	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	1	0	0	0
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	4	6	0	0	1	3	0	0
G_generalisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	2	1	0	0	1	0	2	1
I_off neutraal	0	1	1	0	0	1	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	0	0	1	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	2	0	0	0	0	1
L_anar anti	0	1	1	0	1	1	0	0	0
N_vergelijk neg	0	0	0	0	0	1	3	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	0	1	2	2	1	0
O_gs verg pos	0	1	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	1	0	0	1	1	1	1
P_thema	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Q_anarch persp	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Q_niet anarch persp	0	1	1	0	1	0	0	1	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	1	1	1	2	1	2	7	2	1
Totals	7	23	22	7	9	18	28	13	9

CODES	PRIMARY DOCS								
	245	246	247	248	249	250	251	252	253
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	0	1	1
[i]TM_public	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	1	1
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	1	1	1	1	1	0	0	0
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_ANP	1	0	1	1	0	1	0	0	0
[iii]B_eigen	0	1	0	0	1	0	1	1	1
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	0	0	0	0	1	0	1	0
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	1	4	3	3	3	0	0	2	1
A_vandalisme	0	0	0	1	0	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	1	1	0	0	2	0	0
B_arrestaties	0	1	0	0	0	0	0	0	0
B_handgemeen	0	1	1	2	1	0	0	1	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	0	1	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	1	0	0
F_getallen	0	0	0	2	2	1	0	0	0
G_generalisatie	1	0	0	0	0	0	0	0	1
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	1
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	1	0	0
I_off anti	1	1	1	0	1	0	0	2	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	0	1	1	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	1	1	0	0	1	0	0	1	0
N_vergelijk neg	0	1	1	0	0	0	0	1	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	1	0	0	0
O_gs verg neg	0	1	3	1	1	0	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	1	1	1	0	1	0	1
P_thema	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Q_niet anarch persp	0	0	1	1	1	1	1	1	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	1	1
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	1	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	0	2	0	2	4	1	2	2	0
Totals	11	17	15	17	18	10	11	16	9

CODES	PRIMARY DOCS			Totals
	254	255	256	
[i]TM_commercieel	1	1	0	55
[i]TM_publick	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	10
[ii]TB_column	0	0	0	1
[ii]TB_nieuws	1	1	0	32
[ii]TB_opinie	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	12
[iii]B_ANP	1	1	0	27
[iii]B_eigen	0	0	0	29
[iii]B_extern	0	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0	24
A_anders	0	0	0	7
A_diefstal	0	0	0	1
A_geweld	1	3	2	70
A_vandalisme	0	0	3	14
A_verboden demo	0	0	0	1
A_verstoring orde	0	1	1	5
B_anders	0	2	1	16
B_arrestaties	0	4	1	20
B_handgemeen	0	0	0	14
B_onderzoek	0	1	0	9
C_uiterlijk	0	0	1	12
D_idioot	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	1
F_beleid	0	0	0	4
F_getallen	0	6	0	48
G_generalisatie	0	0	0	20
H_oog anti	0	0	0	6
H_oog neutraal	0	0	0	1
H_oog pro	0	0	1	12
I_off anti	1	1	4	38
I_off neutraal	0	0	0	7
I_off pro	0	0	0	14
J_anar verraad	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	1	13
L_anar anti	1	0	1	31
N_vergelijk neg	1	1	1	22
N_vergelijk pos	0	0	0	4
O_gs verg neg	0	2	0	30
O_gs verg pos	0	0	1	3
P_episo	1	1	0	36
P_thema	0	0	1	20
Q_anarch persp	0	0	1	5
Q_beide persp	1	0	0	15
Q_niet anarch persp	0	1	0	36
R_min vs meerheid	0	0	0	1
R_pub opinie	0	0	1	8
R_soc normen	0	0	1	7
R_soc waarden	0	0	0	1
S_randzaak	1	0	0	7
T_label	0	1	15	140
Totals	10	27	37	889

8.6.3 De Volkskrant

CODES	PRIMARY DOCS								
	257	258	259	260	261	262	263	264	265
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	0	1	1	1	1	0	0	1
[ii]TB_opinie	0	1	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	0	0	1	1	0
[iii]B_ANP	0	0	1	1	0	1	0	0	0
[iii]B_eigen	1	0	0	0	1	0	1	1	1
[iii]B_extern	0	1	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	1	1	1	0	1	0	0	1
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	1	1	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	1	2	0	0	0	1	2
A_vandalisme	0	0	0	0	0	2	0	0	1
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	1	0
A_verstoring orde	1	0	0	0	2	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	1	0	0	0	0
B_arrestaties	0	0	0	0	1	0	0	0	1
B_handgemeen	0	0	0	0	1	0	0	2	2
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	0	0	2	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	2	0
F_getallen	0	0	1	0	3	0	0	1	6
G_generalisatie	1	0	0	0	0	0	0	1	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	5	0
I_off anti	0	0	0	1	0	1	0	2	1
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	1	0	1	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	1	1	1	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	0	0	0	1	0	0	0	1	0
N_vergelijk neg	0	1	0	0	0	0	0	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	1	0	0
O_gs verg neg	1	0	1	1	0	0	0	1	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	0	0	1	1	1	1	1	1	1
P_thema	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Q_niet anarch persp	1	1	1	1	1	0	1	0	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	1	0	0	1	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	1	0	0	0	0	0
T_label	1	1	2	1	1	1	1	3	0
Totals	12	11	14	13	15	11	7	27	19

CODES	PRIMARY DOCS								
	266	267	268	269	270	271	272	273	274
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publick	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	1	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	0	0	0	1	1	0	0	0
[ii]TB_opinie	0	1	0	1	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	1	0	0	0	0	0	1	1	1
[iii]B_ANP	0	0	0	0	0	1	0	0	0
[iii]B_eigen	1	0	1	0	1	0	0	1	1
[iii]B_extern	0	1	0	1	0	0	1	0	0
[iv]beeld	0	0	0	0	0	1	0	0	1
A_anders	0	0	0	0	1	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	0	4	0	0	0	0	2	0
A_vandalisme	1	0	0	0	0	1	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	1
B_arrestaties	0	0	1	0	0	0	0	0	0
B_handgemeen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	3	0	0	0	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	3	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	1	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	2	0	1	0	0	0	0	0	0
G_generalisatie	0	1	2	2	1	1	0	2	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	1
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	1	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	1	2	2	1	1	0	0	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	1	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	2	0	0	1	1	0	0	1
L_anar anti	0	0	1	2	0	0	0	0	0
N_vergelijk neg	0	0	2	0	0	1	1	1	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	1	0	0
O_gs verg neg	1	0	3	1	0	0	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	0	0	0	0	1	0	1	1
P_thema	0	1	1	1	1	0	1	0	0
Q_anarch persp	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Q_beide persp	0	0	0	1	0	1	0	0	0
Q_niet anarch persp	0	1	1	0	1	0	0	1	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	1	0	0	1	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	1	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	2	1	10	4	1	1	2	4	2
Totals	20	10	31	18	11	12	9	14	11

CODES	PRIMARY DOCS								
	275	276	277	278	279	280	281	282	283
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_public	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	1	0
[ii]TB_nieuws	1	0	1	0	1	1	0	0	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	1	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	1	0	0	0	0	1	0	0
[iii]B_ANP	1	0	1	0	1	1	0	0	0
[iii]B_eigen	0	1	0	0	0	0	1	1	1
[iii]B_extern	0	0	0	1	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	0	1	1	1	1	0	0	1
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	4	0	0	0	1	1	0	0	0
A_vandalisme	0	0	0	0	0	2	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	1	0	0	1	0	0	0	0
B_arrestaties	0	1	0	0	1	1	0	0	1
B_handgemeen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	1	0	0	0
C_uiteindelijk	0	1	1	0	1	1	0	0	0
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	1	0	1	0	2	3	0	0	1
G_generalisatie	0	1	1	1	1	1	1	1	0
H_oog anti	0	0	1	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	3	1	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	0	1	0	0	2	0	0	1
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	1	0	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	1	0	0
L_anar anti	1	0	0	1	0	1	0	0	1
N_vergelijk neg	0	0	0	0	1	0	1	0	1
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	0	1	0	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	0	1	0	1	1	0	0	1
P_thema	0	1	0	1	0	0	1	1	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	1	0	0	0	1	1	0	0	0
Q_niet anarch persp	0	1	1	0	0	0	1	1	1
R_min vs meerheid	0	0	0	1	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	3	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	1	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	5	1	1	1	4	4	1	1	3
Totals	16	17	13	10	19	23	9	7	14

CODES	PRIMARY DOCS								
	284	285	286	287	288	289	290	291	292
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	1	0	1	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	0	1	0	1	0	1	1	0
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	1	0	0	0	0	0	0	1
[iii]B_ANP	1	0	1	0	1	0	0	1	0
[iii]B_eigen	0	1	0	1	0	1	1	0	1
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	1	0	1	0	1	0	0	1	0
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	1	0	0	4	0	1	8
A_vandalisme	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	1	1	0	0	1	1	0
B_arrestaties	0	0	0	1	0	0	0	0	0
B_handgemeen	0	0	1	0	0	0	1	0	1
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	0	1	0	0	0	0	0	0	3
D_idioot	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	2	1	0	1	1	0	3
G_generalisatie	1	1	1	1	1	4	1	0	2
H_oog anti	0	0	0	1	2	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	1	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	1	0	0	0	0	1
I_off anti	1	0	0	0	0	0	1	0	1
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	1
I_off pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	1	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	0	0	0	0	1	2	0	0	3
N_vergelijk neg	0	0	0	1	1	1	0	0	1
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	1	0	4	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	1	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	0	1	0	1	0	1	1	0
P_thema	0	1	0	1	0	1	0	0	1
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Q_niet anarch persp	1	1	1	1	1	1	1	1	0
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	1	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	1	0	1	0
R_soc normen	0	1	0	0	0	1	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	1	0
T_label	2	1	1	1	1	7	1	1	14
Totals	11	11	14	14	12	31	11	11	43

CODES	PRIMARY DOCS								
	293	294	295	296	297	298	299	300	301
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[i]TM_public	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	1
[ii]TB_column	0	1	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	0	0	1	1	1	1	1	0	0
[ii]TB_opinie	1	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	0	0	0	0	0	1	0
[iii]B_ANP	0	0	0	1	1	1	1	0	0
[iii]B_eigen	1	0	1	0	0	0	0	1	1
[iii]B_extern	0	1	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0	1	0	0	1	0	0
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	0	2	6	2	1	1	0	0
A_vandalisme	0	0	1	0	0	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_arrestaties	0	0	1	0	0	1	0	0	0
B_handgemeen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	1	0
C_uiteindelijk	1	0	0	0	0	0	0	1	0
D_idioot	0	0	0	0	2	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	2	2	1	0	0	1	0
G_generalisatie	1	1	2	1	0	0	0	1	1
H_oog anti	0	0	0	1	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	1	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off anti	0	0	0	1	0	3	1	0	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	1	0	0	0	0	1	1	0
L_anar anti	0	1	0	0	0	0	0	0	1
N_vergelijk neg	1	0	0	0	0	0	0	0	1
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	3	0	1	0	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	1	1	1	1	1	0	1
P_thema	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	0	0	1	0	1	0	1	0
Q_niet anarch persp	1	1	1	0	1	0	1	0	1
R_min vs meerheid	0	1	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	1	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	1	1	4	5	2	5	1	6	2
Totals	9	10	18	25	12	16	10	17	10

CODES	PRIMARY DOCS								
	302	303	304	305	306	307	308	309	310
[i]TM_commercieel	1	1	2	1	2	1	1	1	1
[i]TM_publiciek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	1	0	1	2	0	1	0	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	1	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	2	0	0	0	0	1	0
[iii]B_ANP	1	1	0	1	1	0	1	0	1
[iii]B_eigen	0	0	1	0	0	0	0	1	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	1	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0	0	0	0	0	0	1
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	3	3	2	2	4	0	1	1	0
A_vandalisme	0	0	0	0	1	0	0	0	0
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B_anders	0	0	0	0	1	0	0	1	0
B_arrestaties	0	0	0	0	0	0	0	2	0
B_handgemeen	0	0	0	1	3	0	1	3	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	0	0	0	0	0	0	0	2	0
D_idioot	0	0	0	0	0	1	0	3	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	2	0
F_beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	0	0	1	5	0	1	0	1
G_generalisatie	1	1	3	0	0	1	0	3	0
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	0	0	0	0	0	0	2	0
I_off anti	1	1	0	0	0	0	1	1	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	1	0
I_off pro	0	0	0	0	0	0	1	1	2
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
L_anar anti	0	0	1	0	0	1	0	4	0
N_vergelijk neg	2	0	2	0	0	1	0	0	0
N_vergelijk pos	0	0	0	0	1	0	0	0	2
O_gs verg neg	1	2	0	1	2	0	1	2	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	0	1	1	0	1	0	0
P_thema	0	0	1	0	0	1	0	1	1
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	1	1	0	0	0	0	1	0
Q_niet anarch persp	1	0	0	0	1	1	1	0	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	3	3	10	2	3	4	2	20	2
Totals	16	15	25	11	27	13	13	53	13

CODES	PRIMARY DOCS						Totals
	311	312	313	314	315	316	
[i]TM_commercieel	1	1	1	1	1	1	62
[i]TM_public	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	0	1	0	5
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	2
[ii]TB_nieuws	1	0	1	0	0	0	32
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	6
[ii]TB_reportage	0	1	0	1	0	1	17
[iii]B_ANP	1	0	1	0	0	0	24
[iii]B_eigen	0	1	0	1	1	1	29
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	7
[iv]beeld	1	0	1	0	0	0	22
A_anders	0	0	1	0	2	1	5
A_diefstal	0	0	0	0	1	0	3
A_geweld	2	0	3	1	7	2	77
A_vandalisme	1	2	0	0	0	2	14
A_verboden demo	0	0	0	1	0	0	2
A_verstoring orde	0	0	1	0	0	0	4
B_anders	0	1	2	0	0	2	15
B_arrestaties	0	0	4	0	0	1	17
B_handgemeen	6	0	0	0	2	0	24
B_onderzoek	0	0	1	0	0	0	3
C_uiteindelijk	1	1	0	3	0	1	23
D_idioot	0	0	0	0	1	0	7
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	5
F_beleid	0	3	0	1	0	0	7
F_getallen	3	2	5	0	0	1	55
G_generalisatie	0	1	0	0	1	2	50
H_oog anti	0	0	0	0	0	0	6
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	2
H_oog pro	0	2	0	1	0	2	19
I_off anti	0	5	1	1	2	2	39
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	2
I_off pro	0	0	0	1	0	0	8
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	1
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	13
L_anar anti	0	1	0	1	0	1	26
N_vergelijk neg	0	0	0	0	1	1	22
N_vergelijk pos	0	0	0	0	0	0	5
O_gs verg neg	1	0	2	0	4	0	35
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	1
P_episo	1	0	1	0	0	0	36
P_thema	0	1	0	1	1	1	24
Q_anarch persp	0	0	0	0	0	0	2
Q_beide persp	0	1	0	0	0	1	16
Q_niet anarch persp	1	0	1	1	1	0	40
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	3
R_pub opinie	0	1	0	0	0	0	4
R_soc normen	0	1	0	4	0	4	18
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	2
S_randzaak	0	1	0	1	0	0	4
T_label	2	12	3	3	6	11	201
Totals	22	38	29	23	32	38	1046

8.6.4 Beeldfragmenten

CODES	PRIMARY DOCS								
	317	318	319	320	321	322	323	324	325
[i]TM_commercieel	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[i]TM_publiek	1	1	1	1	1	1	1	1	1
[ii]TB_achtergrond	0	0	0	1	0	0	0	0	0
[ii]TB_column	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	1	0	0	1	1	0	1	1
[ii]TB_opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	0	1	0	0	0	1	0	0
[iii]B_ANP	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_eigen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0	0	0	0	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_anders	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_diefstal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_geweld	0	1	0	0	2	3	0	1	2
A_vandalisme	0	0	0	0	2	2	0	0	1
A_verboden demo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A_verstoring orde	0	0	0	0	0	1	0	2	0
B_anders	1	0	0	0	0	0	0	0	0
B_arrestaties	0	1	0	0	0	0	0	0	0
B_handgemeen	0	3	0	0	1	1	0	0	0
B_onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C_uiteindelijk	1	1	2	2	0	0	0	0	0
D_idioot	0	0	2	1	0	0	0	0	0
E_carnaval	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F_beleid	0	1	0	0	0	0	0	0	0
F_getallen	0	1	0	0	1	1	1	0	1
G_generalisatie	0	0	0	0	0	1	3	2	0
H_oog anti	0	0	1	0	0	0	0	0	0
H_oog neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
H_oog pro	0	1	0	1	1	0	0	0	0
I_off anti	0	0	1	0	0	0	1	0	0
I_off neutraal	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I_off pro	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K_anar bestreden	0	0	0	0	0	0	1	1	0
L_anar anti	0	0	0	0	1	1	1	1	0
N_vergelijk neg	0	0	0	0	1	1	0	0	1
N_vergelijk pos	0	0	0	1	0	0	0	0	0
O_gs verg neg	0	0	0	1	1	0	2	0	0
O_gs verg pos	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P_episo	1	1	1	0	0	0	1	0	1
P_thema	0	0	0	1	1	1	0	1	0
Q_anarch persp	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Q_beide persp	0	1	0	1	0	0	1	0	0
Q_niet anarch persp	0	0	0	0	1	1	0	1	1
R_min vs meerheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_pub opinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc normen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R_soc waarden	0	0	0	0	0	0	0	1	0
S_randzaak	0	0	0	0	0	0	0	0	0
T_label	2	2	1	5	2	3	3	3	2
Totals	8	15	11	15	16	18	16	15	11

PRIMARY DOCS

CODES	326	327	Totals
[i]TM_commercieel	1	0	1
[i]TM_public	0	1	10
[ii]TB_achtergrond	0	0	1
[ii]TB_column	0	0	0
[ii]TB_nieuws	1	0	7
[ii]TB_opinie	0	0	0
[ii]TB_reportage	0	1	3
[iii]B_ANP	0	0	0
[iii]B_eigen	0	0	0
[iii]B_extern	0	0	0
[iv]beeld	0	0	0
A_anders	0	0	0
A_diefstal	0	0	0
A_geweld	1	0	10
A_vandalisme	0	0	5
A_verboden demo	0	0	0
A_verstoring orde	1	0	4
B_anders	0	0	1
B_arrestaties	0	0	1
B_handgemeen	1	0	6
B_onderzoek	0	0	0
C_uiteindelijk	0	0	6
D_idioot	0	0	3
E_carnaval	0	0	0
F_beleid	0	0	1
F_getallen	0	0	5
G_generalisatie	0	1	7
H_oog anti	0	0	1
H_oog neutraal	0	0	0
H_oog pro	0	0	3
I_off anti	0	0	2
I_off neutraal	0	0	0
I_off pro	0	0	0
J_anar verraad	0	0	0
K_anar bestreden	0	1	3
L_anar anti	1	0	5
N_vergelijk neg	0	0	3
N_vergelijk pos	0	0	1
O_gs verg neg	0	0	4
O_gs verg pos	0	0	0
P_episo	0	0	5
P_thema	1	1	6
Q_anarch persp	0	1	3
Q_beide persp	0	0	3
Q_niet anarch persp	1	0	5
R_min vs meerheid	1	0	1
R_pub opinie	0	0	0
R_soc normen	0	0	0
R_soc waarden	0	1	2
S_randzaak	0	0	0
T_label	4	2	29
Totals	13	9	147

8.7 Overzicht codetotalen alle media

	Beeld:	Telegraaf:	Trouw:	VK:
[i]TM_com	1	41	55	62
[i]TM_publ	10	0	0	0
[ii]TB_acht	1	1	10	5
[ii]TB_colu	0	0	1	2
[ii]TB_nieu	7	32	32	32
[ii]TB_opin	0	3	0	6
[ii]TB_repc	3	5	12	17
[iii]B_ANP	0	32	27	24
[iii]B_eiger	0	8	29	29
[iii]B_exter	0	1	0	7
[iv]beeld	0	12	24	22
A_anders	0	10	7	5
A_diefstal	0	1	1	3
A_geweld	10	58	70	77
A_vandalis	5	13	14	14
A_verbode	0	1	1	2
A_verstor	4	4	5	4
B_anders	1	11	16	15
B_arrestat	1	26	20	17
B_handgen	6	17	14	24
B_onderzo	0	4	9	3
C_uiteerlijk	6	4	12	23
D_idioot	3	1	0	7
E_carnaval	0	0	1	5
F_beleid	1	0	4	7
F_getallen	5	41	48	55
G_generalis	7	15	20	50
H_oog anti	1	2	6	6
H_oog neut	0	0	1	2
H_oog pro	3	1	12	19
I_off anti	2	38	38	39
I_off neutra	0	1	7	2
I_off pro	0	3	14	8
J_anar verr	0	3	0	1
K_anar bes	3	7	13	13
L_anar anti	5	28	31	26
N_vergelijk	3	13	22	22
N_vergelijk	1	0	4	5
O_gs verg r	4	32	30	35
O_gs verg p	0	2	3	1
P_episo	5	30	36	36
P_thema	6	9	20	24
Q_anarch p	3	3	5	2
Q_beide pe	3	11	15	16
Q_niet ana	5	25	36	40
R_min vs m	1	1	1	3
R_pub opin	0	0	8	4
R_soc norm	0	6	7	18
R_soc waar	2	1	1	2
S_randzaak	0	16	7	4
T_label	29	66	140	201
TOTALS:	147	639	889	1046

8.8 Interviewschema

TECHISCHE ANALYSE MEDIA

- Hou zou je de media omschrijven?
- Ben je bekend met het medialandschap in Nederland?
- Consumeer je zelf media?
- Wat is de relatie tussen media en maatschappij?

OVERBRENGEN VAN BOODSCHAP

Actief mediagebruik

- Zou er door anarchisten gebruik gemaakt moeten worden van media?
- Op welke manieren kunnen media van nut zijn?
- Heb je gebruik gemaakt, of maak je gebruik van media?
- Wat zijn je persoonlijke ervaringen met media? Goede en slechte ervaringen?
- Geef je de voorkeur aan directe actie in vergelijking met mediagebruik?
- In welke opzicht schiet directe actie tekort ten opzichte van media of andersom?

ERVAREN MEDIA

Passief mediagebruik/consumeren

- Wat zijn je ervaringen met berichtgeving van de media?
- Verslaan media nieuws normatief of descriptief?
- Wat is jouw visie op mediaberichtgeving qua inhoud en structuur?
- Merk je iets van sociale normen in media?
- Ja: op welke manieren worden deze aangegeven?
- Zie je anarchisten terugkomen in mediaberichtgeving?
- Heb je het idee dat anarchisten op een bepaalde manier in media naar voren komen?
- Hoe komt het dat mediaberichtgeving zo tot stand komt?

GEVOLGEN MEDIA

- Kunnen media een rol spelen in hoe een groep of persoon aangekeken wordt?
- Merk je gevolgen in je leven door mediaberichtgeving?
- Ja: doorvragen op sociale vlak: sociale omgang, stereotypen, mobiliteit
- Ja: doorvragen op politieke vlak: vertrouwen, waarschijnlijkheid van hervorming

8.9 Overzicht codes per interview

CODES	PRIMARY DOCS						Totals
	1	2	3	4	5	6	
E_CD_bewust v proces	5	9	7	4	4	1	30
E_D_b controleurs	2	5	0	2	8	2	19
E_D_internalisering	3	9	3	4	6	4	29
E_D_sturing v gedrag	1	10	1	2	2	2	18
E_F_framing contest	2	5	5	0	3	5	20
E_F_framingproces	6	17	15	5	13	8	64
E_F_tekortkoming	0	1	3	2	2	1	9
E_H_med = sys	3	3	8	10	11	7	42
E_H_med repro	3	6	6	4	6	8	33
E_H_mediagebruik	4	5	3	4	5	8	29
E_H_sys beschrijf	3	8	8	1	5	4	29
E_H_sys norma	0	5	1	0	5	0	11
E_L_distinc tussen m	10	6	10	9	2	6	43
E_L_label deviant	1	8	0	6	1	0	16
E_L_label normalitei	2	10	0	2	1	5	20
E_L_mediafuncties	6	18	10	10	4	10	58
E_L_mediamechanisme	20	29	27	13	22	21	132
E_L_norma media	13	13	4	2	5	5	42
E_M_hebbers	4	6	4	4	6	5	29
E_M_netwerk	6	4	8	6	3	4	31
E_M_uitoefening	8	11	3	7	7	7	43
E_R_regelcreatie	0	3	0	2	1	1	7
E_R_regelnaleving	4	8	2	3	1	0	18
E_S_neg stereotype	3	7	8	9	5	4	36
E_S_wij/zij	0	1	0	1	2	0	4
G_A_bew v soc invloe	9	10	3	11	5	9	47
G_A_uitoef v soc inv	4	11	7	7	5	4	38
G_DA_gebruik	3	5	2	6	2	3	21
G_F_mediaframe cont	3	11	3	14	2	10	43
G_F_weinig media-inv	0	0	2	0	0	0	2
G_L_ontvangen label	5	14	5	5	3	5	37
G_PK_hervorm	0	3	0	3	2	1	9
G_PK_pol uitingen	8	6	1	10	5	2	32
G_R_regelbreker	3	4	0	2	3	2	14
G_S_discriminatie	0	2	0	3	0	0	5
G_S_emo ervaring	1	1	0	1	4	2	9
G_S_statusverlies	0	1	0	0	0	0	1
G_SK_in netwerk	3	4	0	2	1	0	10
G_SK_netwerk benut	0	1	0	1	1	1	4
G_SK_soc acceptatie	4	3	1	1	2	2	13
G_SK_soc omgang	5	5	3	3	4	7	27
G_SK_soc vertrouwen	1	2	1	1	2	1	8
G_SK_ver contacten	0	1	0	1	1	1	4
Totals	158	291	164	183	172	168	1136

